

MAGYAR KIRÁLYI JÓZSEF
MŰEGYETEM ÚJ ÉPÜLETEI

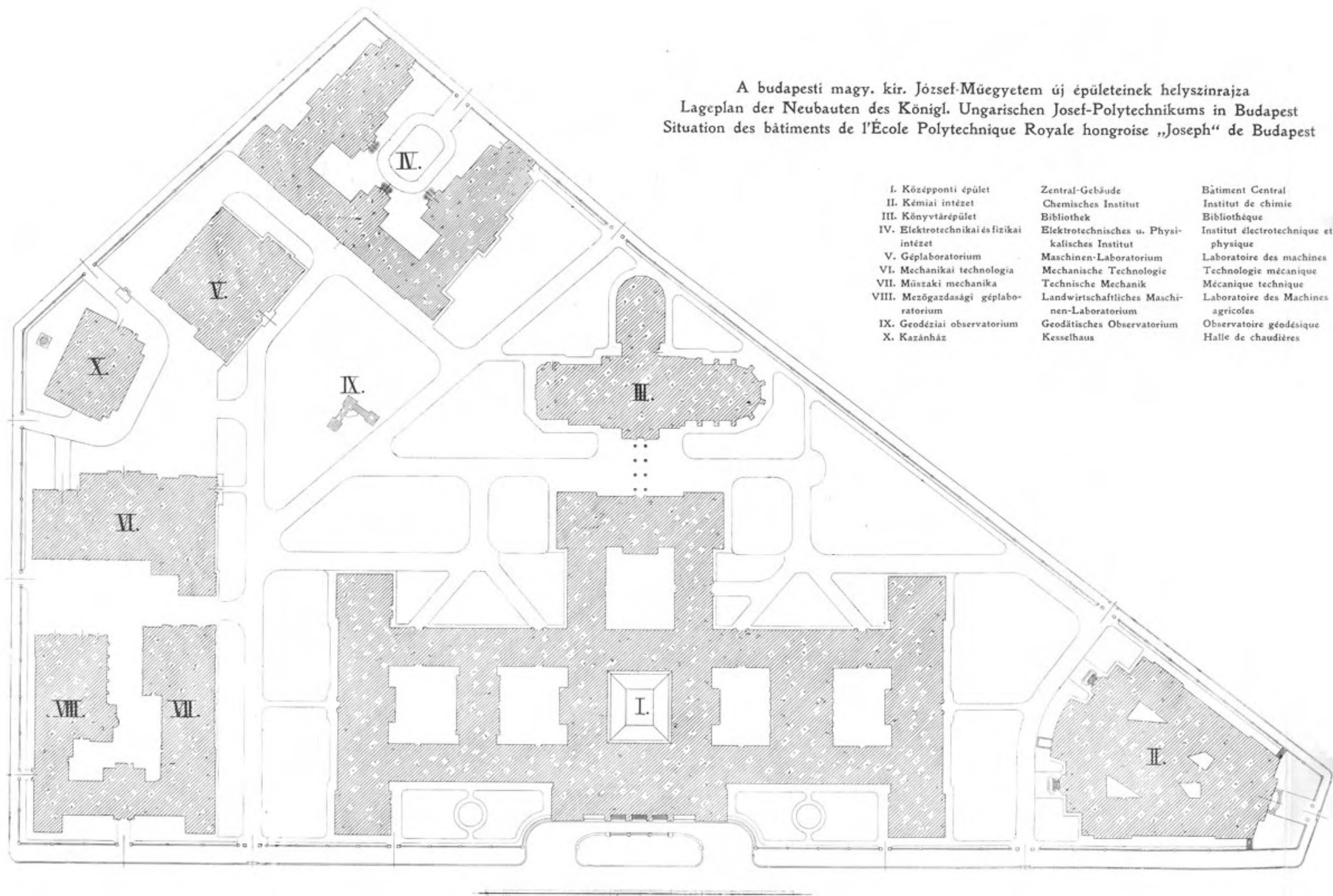
DIE NEUBAUTEN DES KÖNIGLICH
UNGARISCHEN JOSEF-POLY-
TECHNIKUMS

LES NOUVEAUX BATIMENTS DE
L'UNIVERSITÉ JOSEPH ROY. HONGR.
DES SCIENCES TECHNIQUES

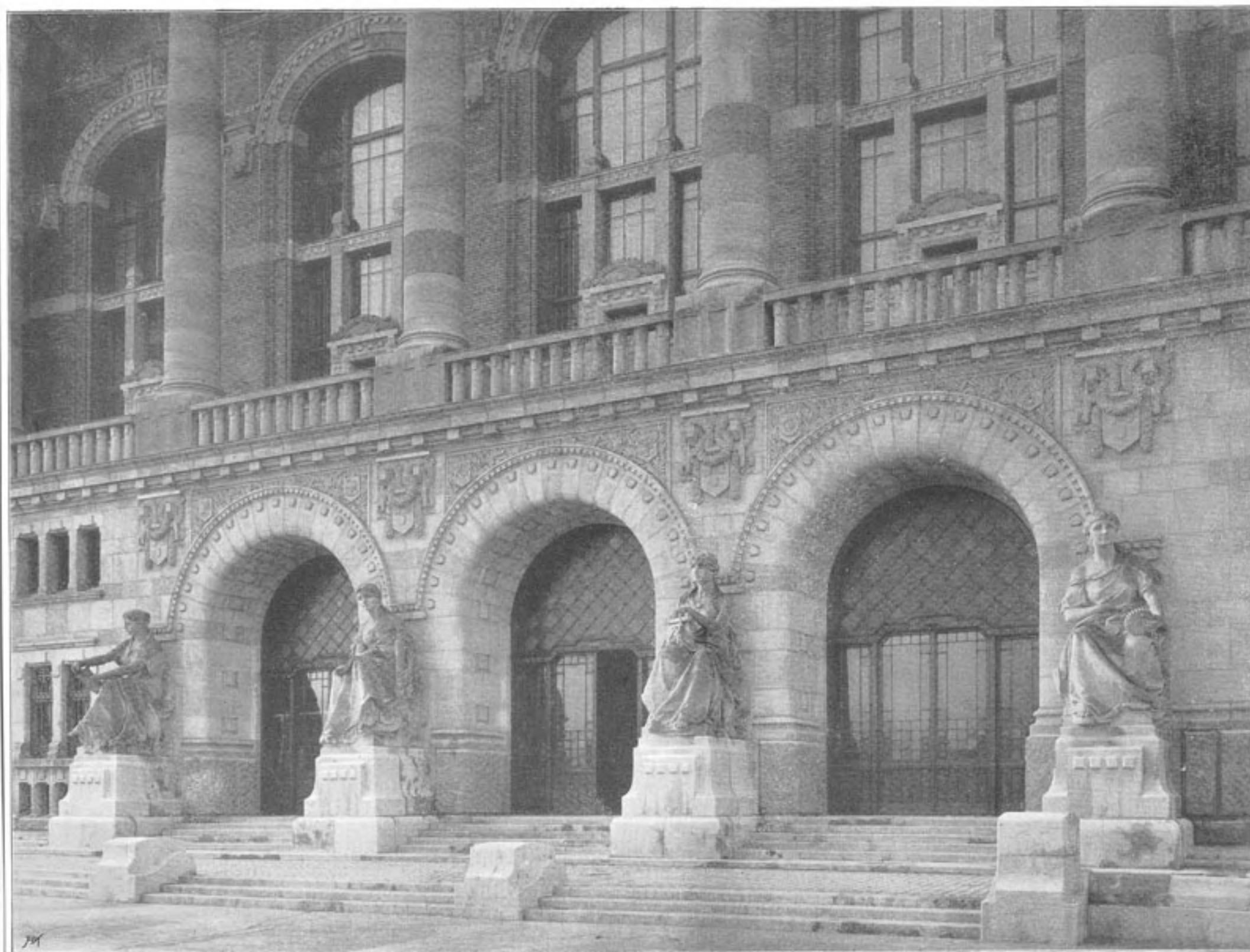

PROF. HAUSZMANN A. TANÁR

A budapesti magy. kir. József-Műegyetem új épületeinek helyszínrajza
 Lageplan der Neubauten des Königl. Ungarischen Josef-Polytechnikums in Budapest
 Situation des bâtiments de l'École Polytechnique Royale hongroise „Joseph“ de Budapest

Egy pillantást ha vetünk a kir. József-műegyetem történetére, azt látjuk, hogy e főtanintézet fejlődése lépést tartott hazánk műszaki és gazdasági életének haladásával. Az a kis geodéziai intézet, mely 1846-ig a budapesti tudományegyetemmel volt kapcsolatos, egy fél évszázad alatt a műszaki tudományok egyetemévé vált és rohamos fejlődése folytán immár negyedszer volt kénytelen otthonát felcserélni és mindinkább nagyobb és czélszerűbb helyiségeket elfoglalni avagy megalkotni!

✱ 1850-től kezdve mint „József-ipartanoda“ a budai várban, az egyetemi nyomdai épületben volt elhelyezve, — 1867-ben emelkedett Polytechnikummá, a mikor 15 rendes tanár működése mellett 236 hallgatója volt.

✱ 1872-ben ideiglenesen a főváros pesti oldalára egy nagyobb bérházba költözött és ugyanakkor kapta meg autonómiáját egyetemi szervezettel.

✱ A bérházban elfoglalt helyiségek czélszerűtlensége, különösen nagy tantermeknek a hiánya,

Ein Rückblick auf die Geschichte des königl. ungarischen Josefs-Polytechnikums zeugt davon, dass die Entwicklung desselben mit dem Fortschritt des technischen und wirtschaftlichen Lebens unseres Vaterlandes stets Schritt gehalten hat.

✱ Hervorgegangen aus dem kleinem Geodätischen Institut, das bis zum Jahre 1846 der Budapester Universität angeschlossen war, erwuchs im Laufe eines halben Jahrhunderts aus diesem die Hochschule der technischen Wissenschaften, deren kräftige und rasche Entwicklung es, nunmehr schon zum vierten Male, notwendig machte, ihre Unterkunft zu wechseln, resp. grössere und zweckentsprechendere Räumlichkeiten zu schaffen.

✱ Vom Jahre 1850 an war dieselbe als Josefs-Gewerbeschule in dem Gebäude der Universitätsdruckerei in Buda untergebracht. 1867 zum Polytechnikum erhoben, wirkten daselbst bereits 15 Professoren bei einer Höreranzahl von 236.

✱ Im Jahre 1872 bezog das Polytechnikum als zeitweilige Unterkunft ein grösseres Miethaus

Si nous jetons un coup d'œil rétrospectif sur l'histoire de l'École polytechnique, nous voyons que son développement a marché de pair avec les progrès réalisés par notre pays au point de vue économique et dans le domaine des sciences exactes. La modeste institution de géodésie, qui n'était jusqu'à 1846 qu'une annexe de l'Université de Budapest, est devenue, dans l'espace d'un demi-siècle, l'École polytechnique „Joseph“, que le rapide essor qu'elle a pris, force déjà pour la quatrième fois à se transporter dans des locaux plus vastes et mieux appropriés.

✱ Voici, brièvement résumées, les péripéties de l'établissement.

✱ En 1850, cette école était installée dans le bâtiment de l'imprimerie de l'Université, situé dans la forteresse de Buda et fut désigné par le nom d'École industrielle Joseph (du nom de l'archiduc palatin). Elle fut élevée au rang d'École polytechnique en 1867. A cette

valamint az 500-at meghaladó hallgatóságnak száma mindinkább sűrűsödött, tette egy megfelelő műegyetemi épületnek emelését. Ez az épület 1879-ben a XLVII. t. cz. alapján, a Múzeum-körúton, Steindl Imre tanár tervei szerint épült föl és azt 1882-ben a műegyetem elfoglalta.

✱ A korlátolt építési költség (mert csak a bérházáért fizetett évi bérösszeg megfelelő tökéjét lehetett felhasználni), csak igen

szerény határok közötti építkezést és csak 800 hallgatónak megfelelő épületnek emelését engedte meg, a minnek az volt az eredménye, hogy már kezdettől fogva az új épületben is helyszükséglet kellett küzdelem.

✱ A hallgatóság száma mindinkább növekedett, a tanszékek a tudomány haladásához képest egyre szaporodtak és így ismét újabb helyiségekről kellett gondoskodni.

✱ A telek korlátjai a nagyobb terjeszkedést és ezzel a kérdésnek e helyen való alapos és végleges megoldását nem engedték meg.

✱ A helyiség hiányának némi enyhítésére és a legégetőbb szükségnek kielégítésére az Eszterházy-utczában emeltetett Hauszmann tanár tervei szerint egy kétemeletes pavillon, mint pótépület, a melyben az építészeti szakosztály és a természet-

A kir. József-műegyetem látképe a Duna balpartjáról

Ansicht des kön. Josef-Polytechnikums vom linken Donauufer

Vue générale de l'École Polytechnique Royale hongroise „Joseph” prise de la rive gauche du Danube

auf der Pester Seite der Hauptstadt, zugleich wurde ihm eine dem Range der Universität entsprechende Autonomie verliehen.

✱ Die Unzulänglichkeit der aus Mietwohnungen hergestellten Hörsäle und Arbeitsräume, hauptsächlich jedoch der Mangel an grösseren Auditorien, sowie die stetig anwachsende, bereits 500 überschreitende Anzahl der Studierenden erforderten dringend den Bau eines entsprechenden Gebäudekomplexes, der auf Grund des Gesetzartikels XLVII vom Jahre 1879 nach dem Entwurfe des Professors Emerich Steindl auf dem Museumring erbaut und im Jahre 1882 vom Polytechnikum bezogen wurde.

✱ Die zur Verfügung gestellten geringen Geldmittel (es durfte nur das der Miete entsprechende Kapital zur Verwendung gelangen) zogen dem

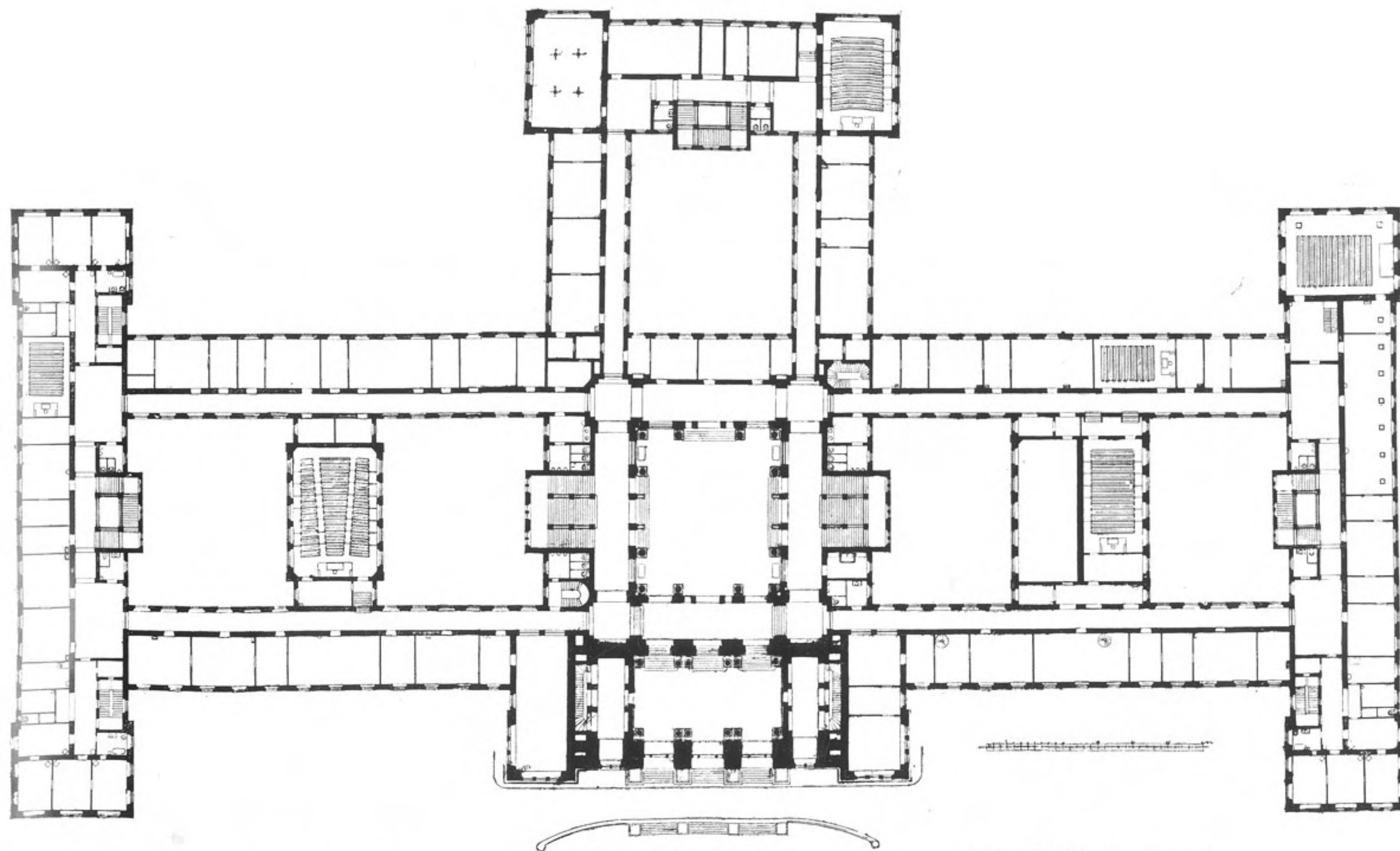
époque, elle comptait 15 professeurs ordinaires et 236 élèves.

✱ En 1872, elle fut transférée sur la rive gauche du Danube et installée dans un immeuble loué à cet effet. Elle fut dotée en même temps d'une organisation autonome analogue à celle dont jouissait l'Université. Cependant, comme les locaux adaptés aux besoins de l'enseignement n'étaient pas appropriés à la nouvelle destination et que

les salles étaient insuffisantes pour comprendre l'auditoire dont le nombre s'élevait à ce moment à plus de 500 élèves, il fallut songer à construire un édifice qui répondit mieux aux besoins de l'École. La construction d'un bâtiment spécial ayant été décidée en vertu de la loi XLVII de 1879, les travaux furent commencés la même année, sur les plans de l'architecte Émeric Steindl et rapidement menés. L'École put s'installer de la sorte dans les nouveaux locaux, situés sur le Múzeum-körút, près du Palais du Musée national, en 1882.

✱ Mais les fonds alloués à cet effet par la Législation ne permettaient pas de faire aussi grand qu'il aurait fallu. En effet, on ne devait employer aux constructions que le capital correspondant aux loyers payés pour les immeubles occupés

Központi épület. Földszinti alaprajz

Zentralgebäude. Parterre-Grundriss

Bâtiment Central. Plan du rez-de-chaussée

Homlokzatrészlet

Façaden-Detail

Détail de façade

rajzi tanszékek nyertek elhelyezést, és mivel a matematika és geometria előadások nagy látogatottságának megfelelő terem sem volt, 540 hallgató befogadására képes új auditorium épült Pecz Samu tanár tervei alapján a műegyetem kertjében. De mind e kiegészítő építkezések sem elégítették ki a folyton növekedő hallgatóság helyiségszükségletét, a miért is a szomszédságban négy bérháznak több emeletsorát kellett közel 100,000 K évi összegért bérbe venni, hogy ott rajztermeket lehessen elhelyezni, mert időközben a hallgatók száma 1600-ra emelkedett.

Neubau so enge Grenzen, dass nur für 800 Studierende Raum geschaffen werden konnte. Als Folgeerscheinung hievon stellte sich schon zu Beginn der Vorlesungen im Neubau Raummangel ein, und da die Frequenz unserer Hochschule noch immer zunahm und überdies noch neue Lehrstühle geschaffen wurden, musste neuerdings für entsprechende Räumlichkeiten vorgesorgt werden.

✱ Eine Erweiterung der vorhandenen Baulichkeiten an dieser Stelle und damit die endgültige Erledigung der Frage, konnte wegen der Unzulänglichkeit des Baugrundes nicht erfolgen.

✱ Um zum mindesten dem dringendsten Raummangel abzuhelpen, wurde zur Unterbringung der Architektur-Fachschule und der naturhistorischen Lehrstühle in der Eszterházygasse ein zweistöckiges Gebäude nach dem Entwurfe des Gefertigten errichtet. Auch dem Mangel eines grossen Lehrsaales für die Vorträge der Mathematik ist nachträglich durch den Bau eines nach dem Plane des Prof. Samuel Pecz errichteten Gartenpavillons mit einem Auditorium für ca. 600 Sitzplätze teilweise abgeholfen worden, doch konnten auch diese Ergänzungsbauten das Raumbedürfnis nicht befriedigen, da die Höreranzahl mittlerweile auf 1600 angewachsen war.

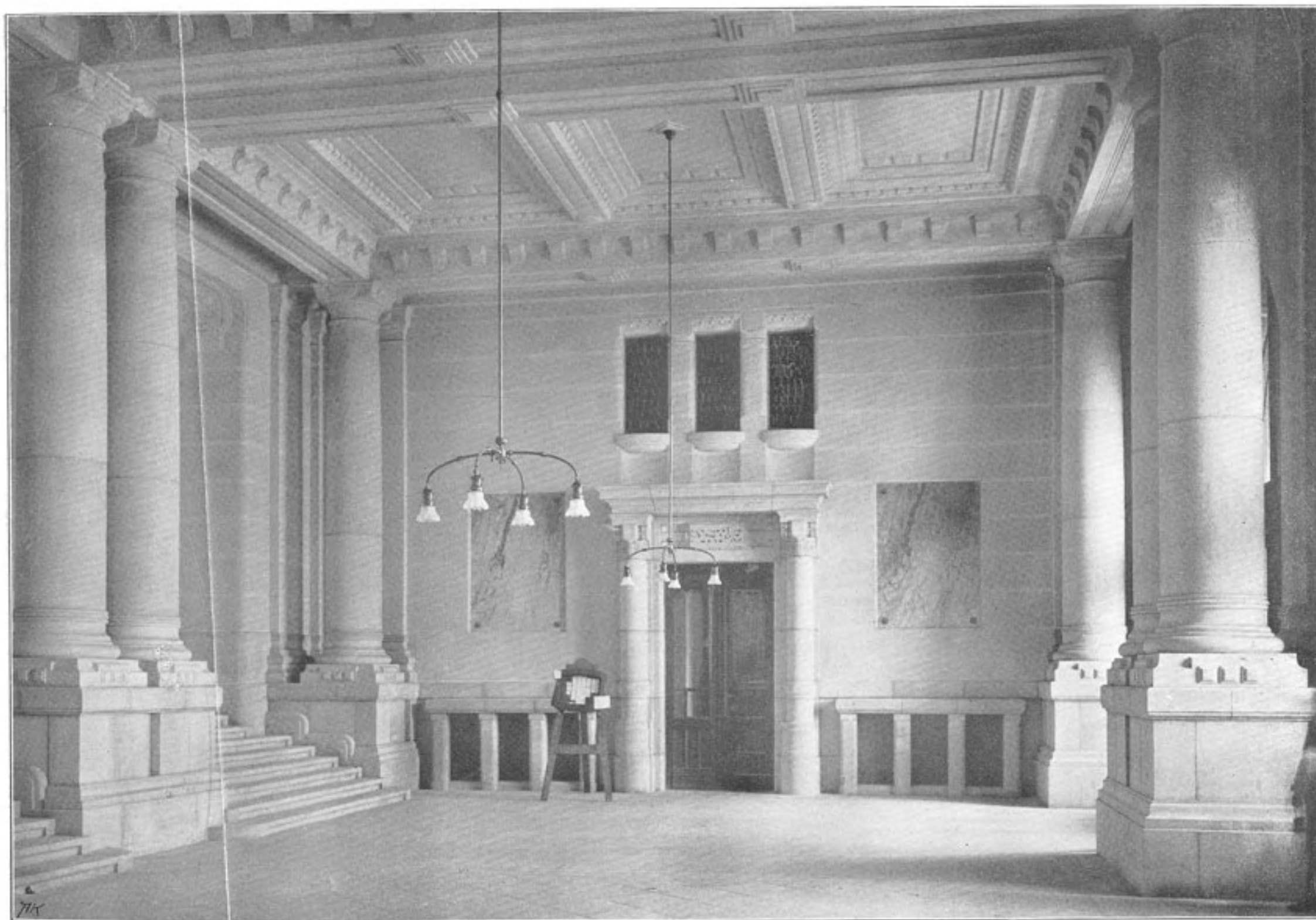
✱ Es mussten daher in der nächsten Umgebung des Polytechnikums in vier Wohnhäusern mehrere Stockwerke um die jährliche Miete von nahezu 100.000 Kronen zur Unterbringung der Zeichensäle gepachtet werden.

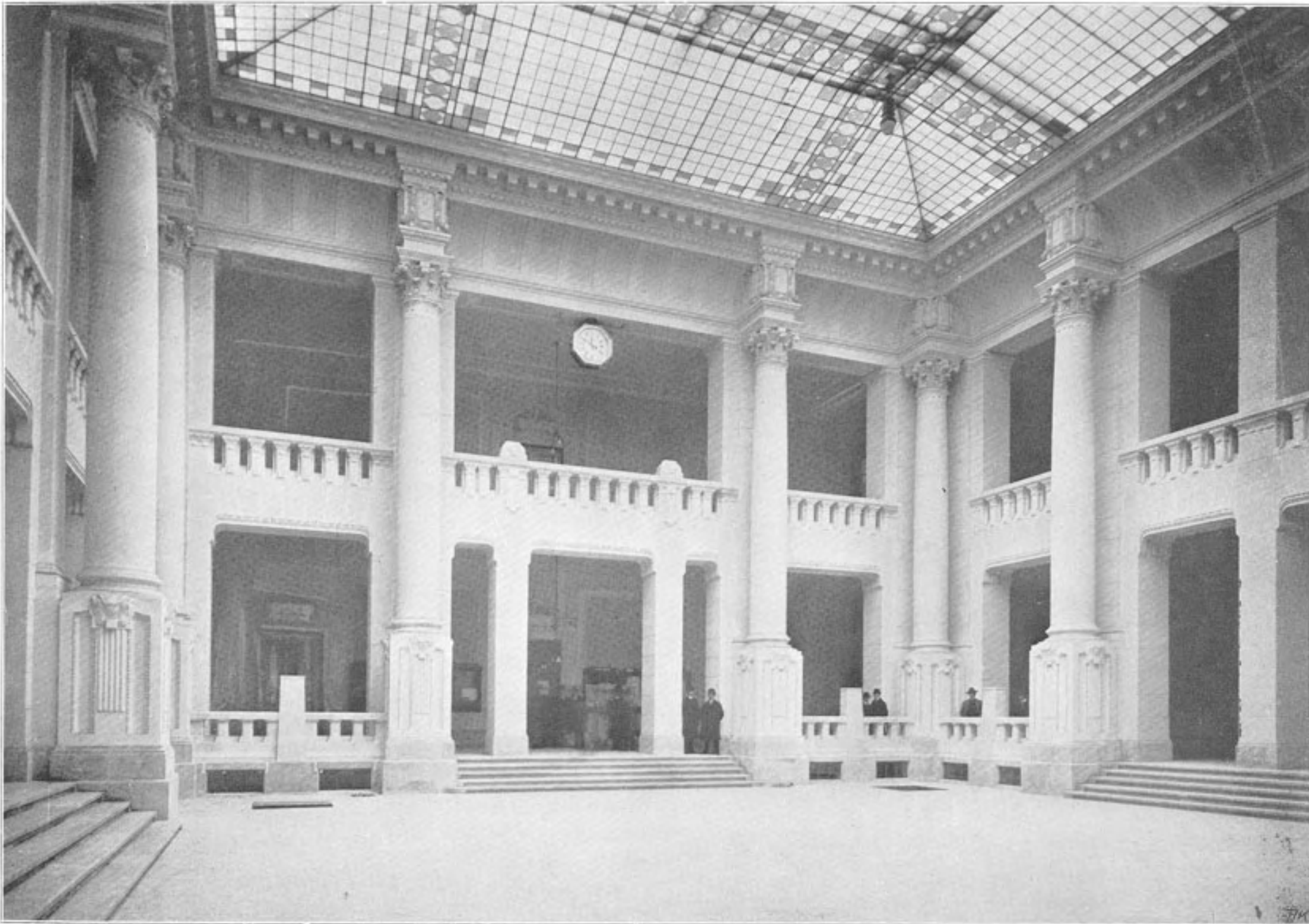
✱ Es ist nur zu begreiflich, dass diese zerstreut liegenden, teilweise aus Wohnungen umgestal-

jusque-là par l'École. On fut donc obligé de se restreindre et se contenter d'un édifice comprenant des locaux suffisants pour 800 élèves. Les conséquences de cette parcimonie mal entendue ne se firent pas attendre longtemps. En effet, l'insuffisance des salles se fit sentir dès les premiers jours.

✱ On n'avait pas compté sur une éventualité, qui est pourtant arrivée: c'est-à-dire le nombre des élèves allait toujours en augmentant et il fallait continuellement créer des chaires nouvelles en rapport avec les progrès de la science. On était acculé ainsi à la nécessité de songer promptement à se procurer de nouveaux locaux. Malheureusement, le peu d'étendue du terrain ne permettait pas d'agrandir les bâtiments de l'École.

✱ Pour obvier autant que possible à cet inconvénient et pour satisfaire aux besoins les plus urgents, on construisit, dans la rue Eszterházy, sur les plans du professeur Hauszmann, un pavillon à deux étages dans lequel furent installées les chaires d'histoire naturelle et la section de l'architecture. De plus, comme il n'y avait pas d'amphithéâtre assez vaste pour y faire le cours de mathématiques suivi par un grand nombre d'élèves, on fit construire, dans les jardins de l'École, sur les plans du professeur Samuel Pecz, une salle aménagée pour 540 auditeurs. Mais malgré toutes ces mesures, les inconvénients résultant de l'exiguïté des locaux se faisaient sentir de plus en plus. On fut donc obligé de louer, avec une dépense annuelle de 100,000 couronnes de loyer, des étages entiers des quatre maisons

✱ Hogy e szétszórt és részben bérlakásokból átalakított iskolatermek nem felelhettek meg céljuknak és hogy a számos parallel előadások tartásával sem lehetett az oktatás követelményeit kielégíteni, valamint hogy a tanárok tudományos működése — laboratoriumok és gyakorló helyiségek hiányában szintén meg volt bénítva — az könnyen megérthető.

✱ A tanári kar, áthatva hivatásának fontosságától, felelősségének tudatában, nem szünt meg a műegyetemen uralkodó tarthatatlan helyiségviszonyokat a kormány előtt feltárni, és egy új, a tudomány mai állásához méltó és a modern paedagogiai követelményeknek megfelelő műegyetem építését sürgetni.

✱ Noha a kormány mindenkor jóindulattal fogadta a műegyetemi tanács ez irányú felterjesztéseit, az új műegyetem építési ügye a számos tárgyalás daczára még sem haladt előre, mint-hogy az ország pénzügyi helyzete, részben pedig a váltakozó politikai viszonyok nem voltak kedvezők.

✱ Végre dr. Wlassits Gyula vallás- és közoktatásügyi miniszter erélyes felkarolásának sikerült az építés ügyét a megvalósulás felé terelni. Először is a telek-szerzés kérdését kellett megoldani. Számos elhelyezési terv mellőzésével azt a területet választották ki és szerezték meg a műegyetem építésére, mely a székesfőváros I. kerületében, a Duna jobb partján, az úgynevezett Lágymányoson a Ferencz József-hídtól dél felé fekszik és a Dunapart és a Budafoki-út által határolva $32.728 \square \text{öl} = \text{ca. } 117.800 \square \text{m.}$

teten Räume, den Anforderungen eines richtigen Unterrichtsbetriebes nicht entsprachen, dass durch die notwendigen Parallelvorträge unleidliche Zustände geschaffen wurden und schliesslich die wissenschaftliche Tätigkeit der Professoren hiedurch, sowie zufolge des Mangels an entsprechenden Laboratorien und Arbeitsräumen gelähmt war.

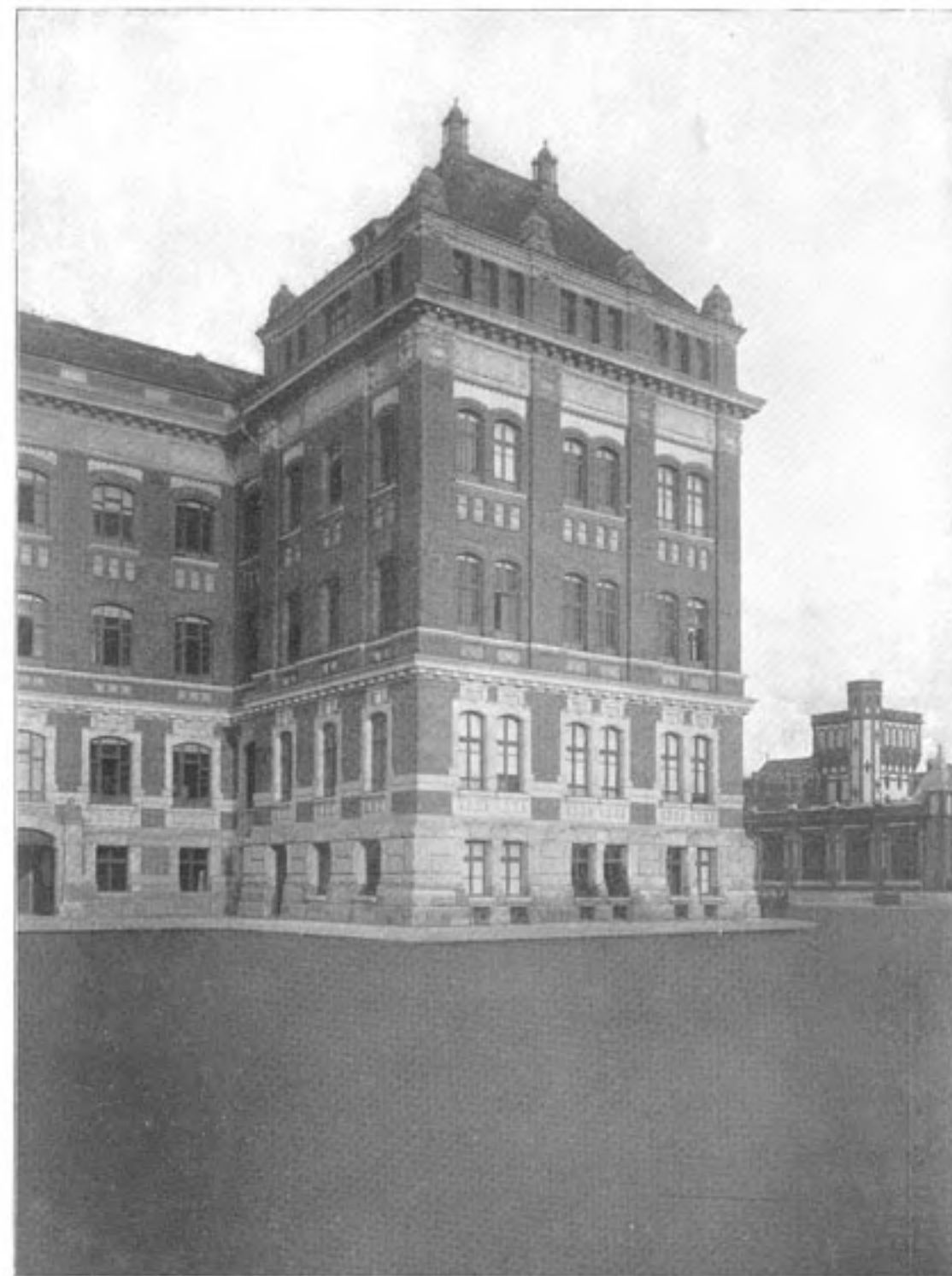
✱ Der Professorenkörper, durchdrungen von der Wichtigkeit seines Berufes und im Gefühle seiner Verantwortung, unterliess es nicht, die unhaltbaren Zustände zu wiederholten Malen der Regierung zur Kenntnis zu bringen und einen allen modernen Anforderungen entsprechenden Neubau des Polytechnikums zu urgieren.

✱ Die Unterbreitungen des Senates fanden zwar die günstigste Aufnahme bei der jeweiligen Unterrichtsbehörde, gleichwohl verzögerte sich die endgültige Erledigung der Frage des Neubaus, da dieselbe ungünstig beeinflusst war, einerseits durch die finanziellen Verhältnisse des Landes, andererseits durch die wechselnde politische Lage, bis es schliesslich dem zielbewussten Auftreten des Ministers für Kultus und Unterricht, Dr. Julius von Wlassits gelang, die Bauangelegenheit der Verwirklichung entgegenzuführen.

✱ Von grosser Wichtigkeit war die Entscheidung der Frage über die Baustelle, die nach vielfachen Vorschlägen

contiguës pour en faire des salles de dessin, attendu que le nombre des élèves avait atteint dans intervalle le chiffre énorme de 1600, le double du nombre prévu.

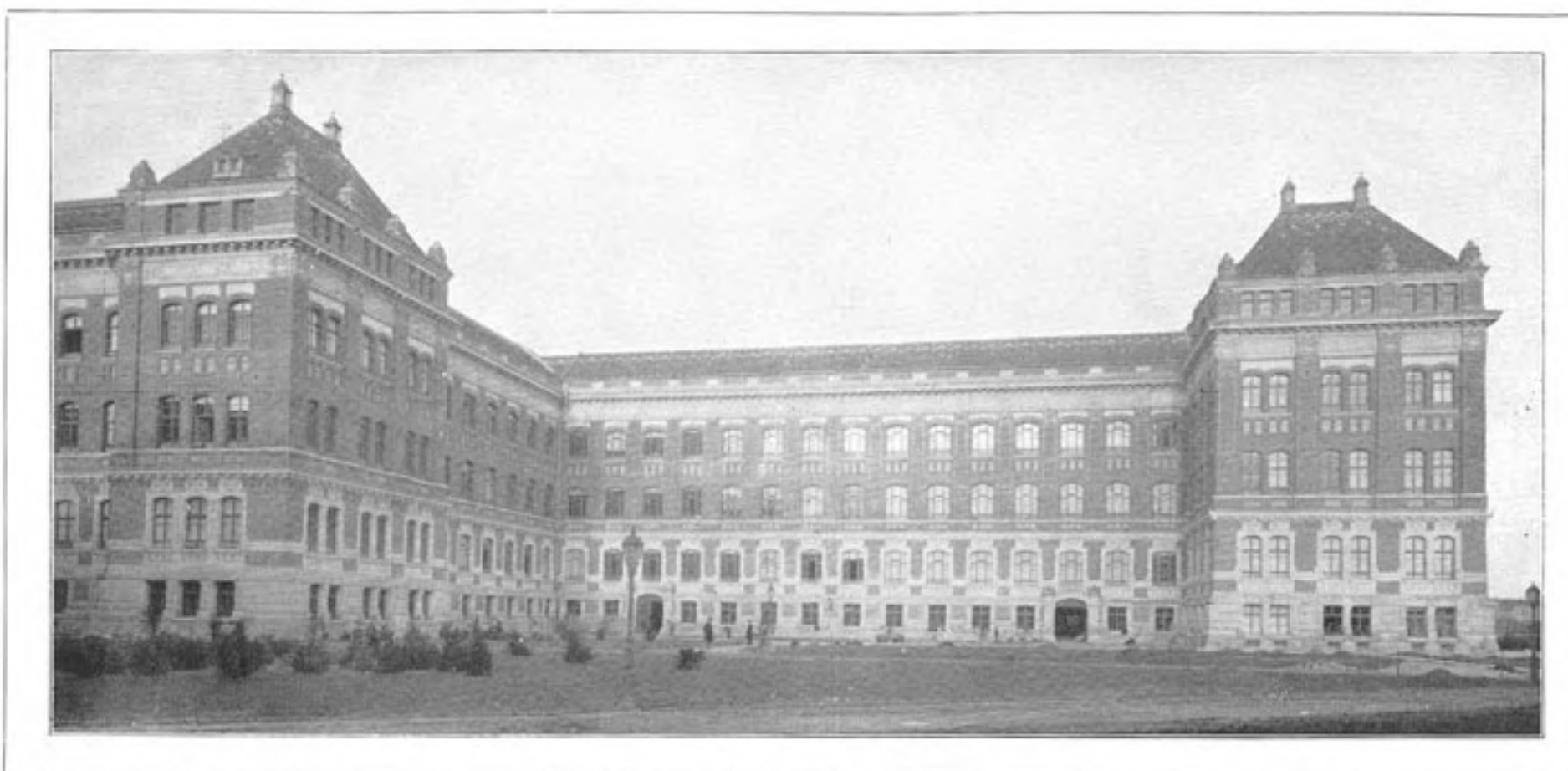
✱ On comprendra aisément que les salles d'études, aménagées dans des maisons de rapport,

A központi épület
déli szárnya

Südlicher Flügel
des Zentralgebäudes

Bâtiment Central
aile du sud

Központi épület kerti homlokzata

Gartenfaçade des Zentralgebäudes

Façade donnant sur le jardin du Bâtiment central

✱ A tervezésre megbízást néh. Czigler Győző műegyetemi tanár kapott, egyúttal pedig a kormány törvényjavaslatot terjesztett az országgyűlés elé, melyben 10.000.000 korona építési költség megszavazását kérte az új műegyetem építésére. Az országgyűlés megszavazta a kért összeget és Ő Felsége a király 1902 július 22-én legkegyelmesebben szentesítette a műegyetem építésére vonatkozó 1902. évi XVII. törvénycikket.

✱ Az új műegyetem építésére megszerzett telek választása úgy fekvése, mint kiterjedése szempontjából szerencsésnek mondható.

✱ Dr. Wartha Vincze és Czigler Győző tanároknak érdeme, hogy e területre a közoktatásügyi kormányt figyelmeztették és annak megvételét

und abgewiesenen Projekten dahin entschieden wurde, dass das neue Polytechnikum am rechten Donauufer im I. Bezirk der Hauptstadt (im sogenannten Lágymányos) auf jenem Grundkomplexe zu errichten sei, der südlich von der Franz-Josefs-Brücke, von dem Donauquai und der Budafoki-Strasse begrenzt, eine Ausdehnung von 32,728 Quadratklaftern = 117,800 m² besitzt.

✱ Mit der Ausarbeitung des Entwurfes wurde Architekt Prof. Viktor Czigler betraut, gleichzeitig hatte die Regierung einen Gesetzentwurf dem Parlamente vorgelegt, in welchem für den Neubau des Polytechnikums ein Baukredit von 10.000.000 Kronen angesprochen war.

✱ Die Gesetzgebung bewilligte die Summe und der Gesetzartikel XVII erhielt am 22. Juli 1902

ne pouvaient guère convenir à leur destination. En outre, le grand nombre de cours parallèles rendus nécessaires par l'insuffisance des salles était préjudiciable à l'enseignement, de même que le manque de laboratoires et de locaux pour les travaux pratiques entravait beaucoup l'activité scientifique des professeurs.

✱ Le corps enseignant, pénétré de l'importance de ses fonctions et conscient de sa responsabilité, ne se lassait pas de demander au gouvernement de faire cesser un état de choses devenu intolérable, et de faire construire un édifice satisfaisant à toutes les exigences de la science et de la pédagogie modernes.

✱ Bien que le gouvernement accueillit avec bienveillance les demandes que le Conseil de l'École lui adressait, la question de la construction demeura longtemps en suspens à cause de l'instabilité politique et de la précaire situation financière du pays.

✱ Enfin M. Jules de Wlassics, ministre de l'Instruction publique et des Cultes, leva avec une persévérance énergique rare tous les obstacles, et le projet d'un nouvel édifice put être exécuté. Il fallut d'abord trouver un emplacement convenable. Après de mûres réflexions, on fit choix d'un terrain sur la rive droite du Danube, au sud du pont François-Joseph, dans le quartier nommé „Lágymányos“, qui est borné d'un côté par le Danube, de l'autre par la route de Budafoke. Sa superficie est de 117,800 mètres carrés.

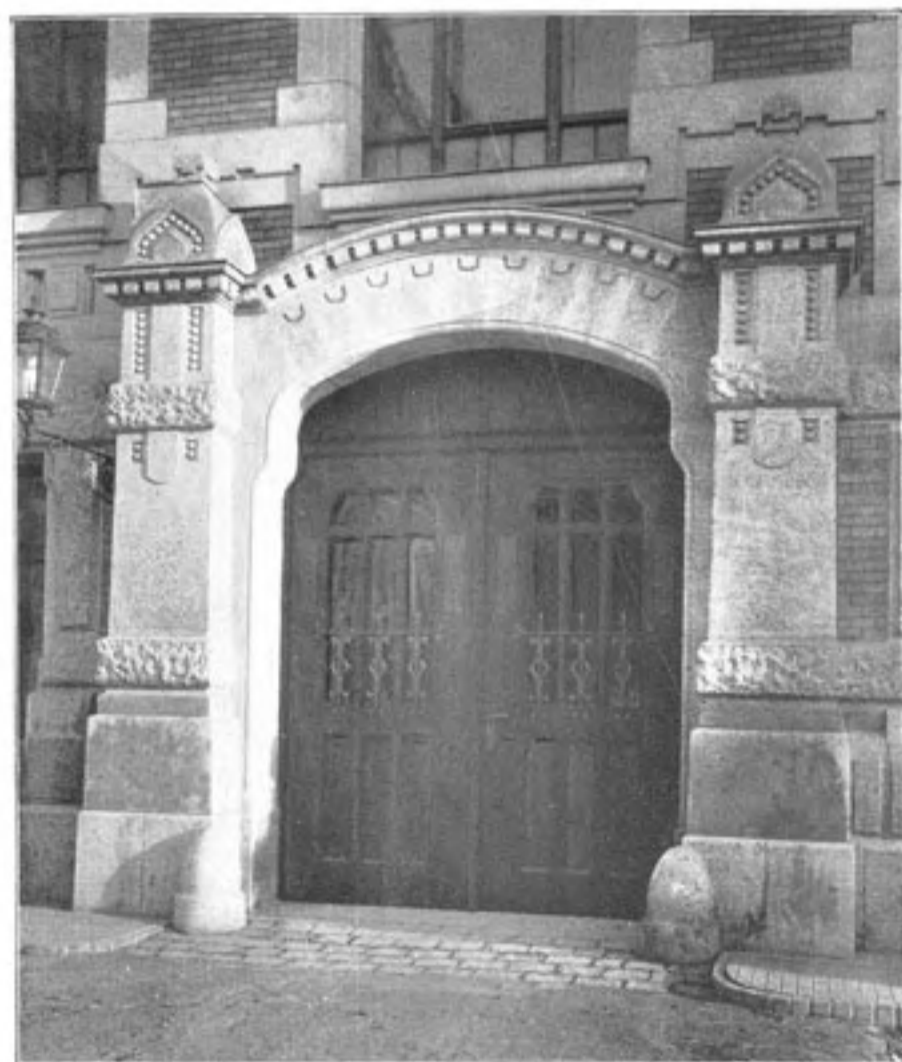
✱ Feu Victor Czigler, professeur à l'École polytechnique, fut chargé de dresser les plans de l'édifice. En même temps, le gouvernement demandait

sürgették. A telek közel fekszik a város szívéhez, jó közlekedése van és a 400 m.-nél hosszabb dunai frontja szabad kilátást enged a hatalmas folyóra, a mi kedvező alkalmat nyújtott az épületeknek a Duna mentén való emlékszerű kiképzésére.

✱ A telek terjedelme pedig akkora, hogy nemcsak a most emelt épületeket lehetett czélszerűen elhelyezni, hanem a Bertalan-utczán túl levő, ca. 32,400 □ m. terület még a jövőben felmerülő szükségletek kielégítésére beépítetlenül volt fentartható.

✱ Az a körülmény, hogy ez a telek nagyobb részében a Duna szabályozásából keletkezett és

Központi épület
Mellékkapu

Zentralgebäude
Nebeneingang

Bâtiment Central
Porte latérale

die allerhöchste Genehmigung Sr. Majestät des Königs. Die bei jedem Neubauschwierige Platzfrage wurde bestens gelöst. Die erworbene Baustelle ist bezüglich ihrer Lage und Ausdehnung vollkommen entsprechend und es ist das Verdienst des damaligen Rektors, Professor Dr. Vinzenz Wartha und Viktor Cziglers die Aufmerksamkeit der Regierung hierauf gelenkt und den Ankauf des Grundstückes dringend empfohlen zu haben. ✱ Der Baugrund liegt nahe dem Mittelpunkt der Stadt, hat gute Verkehrswege, die mehr als 400 m betragende Hauptfront bietet eine freie Aussicht auf den mächtigen Donaustrom und gab eine erwünschte Gelegenheit zur monumentalen Gestaltung der Gebäude.

✱ Die Grösse des Baugrundes ist so bedeutend, dass nicht nur die jetzt aufgeführten Gebäude zweckmässig verteilt werden konnten, sondern dass nach Vollendung derselben auch für die Zukunftsbedürfnisse noch eine unbebaute Fläche von 32,400 m² an der Bertalanstrasse zur Verfügung blieb.

✱ Der Umstand, dass ein grosser Teil des Terrains, durch die Donauregulierung gewonnen, bis zu + 9 m aufzuschütten war, erheischte wohl grössere Baukosten (da stellenweise bis — 2 m unter dem Nullpunkt der Donau fundiert werden musste), dennoch muss die Wahl dieses Baugrundes als die billigste Lösung für die endgültige Unterbringung des Polytechnikums betrachtet werden, da jedes andere, annähernd gleich grosse Grundstück im inneren Rayon der Stadt nur im Wege von Expropriationen und mit riesigen Geldopfern zu beschaffen gewesen

au Parlement la somme de 10.000.000 de couronnes pour l'aménagement. Les Chambres votèrent le crédit demandé, et la loi relative à la construction de l'École fut sanctionnée par Sa Majesté le 21 juillet 1902.

✱ L'emplacement est très heureusement choisi tant au point de vue de la situation qu'à celui de l'étendue, et c'est à MM. les professeurs Dr. Vincent Wartha et Victor Czigler qu'appartient le mérite d'y avoir appelé l'attention du ministre de l'Instruction publique et de lui avoir demandé d'en faire l'acquisition. Cet emplacement n'est pas éloigné du centre de la ville

Központi épület
nyugati szárny

Zentralgebäude
westlicher Flügel

Bâtiment central
Aile de l'ouest

hogy azt 9 m. magasságig fel kellett tölteni, megdrágította ugyan az építkezést a mélyre le-nyúló alapozások folytán (helyenkint 2 m.-re a Duna o pontja alá) mégis még e nagyobb építési költségek mellett is a műegyetem végleges elhelyezésére ez volt a legolcsóbb megoldás, mert

wäre. Als fernerer nicht zu unterschätzender Vorteil ist noch zu erwähnen, dass durch den Bau des Polytechnikums auf dem noch unbebauten Lágymányos die private Baulust erweckt wurde und hier in kurzer Zeit einen neuen Stadtteil erstehen liess, der immer grössere Dimensio-

avec lequel il est relié par des lignes de tramways. Un front de plus de 400 mètres sur le Danube a permis à l'architecte d'élever une façade monumentale le long du fleuve.

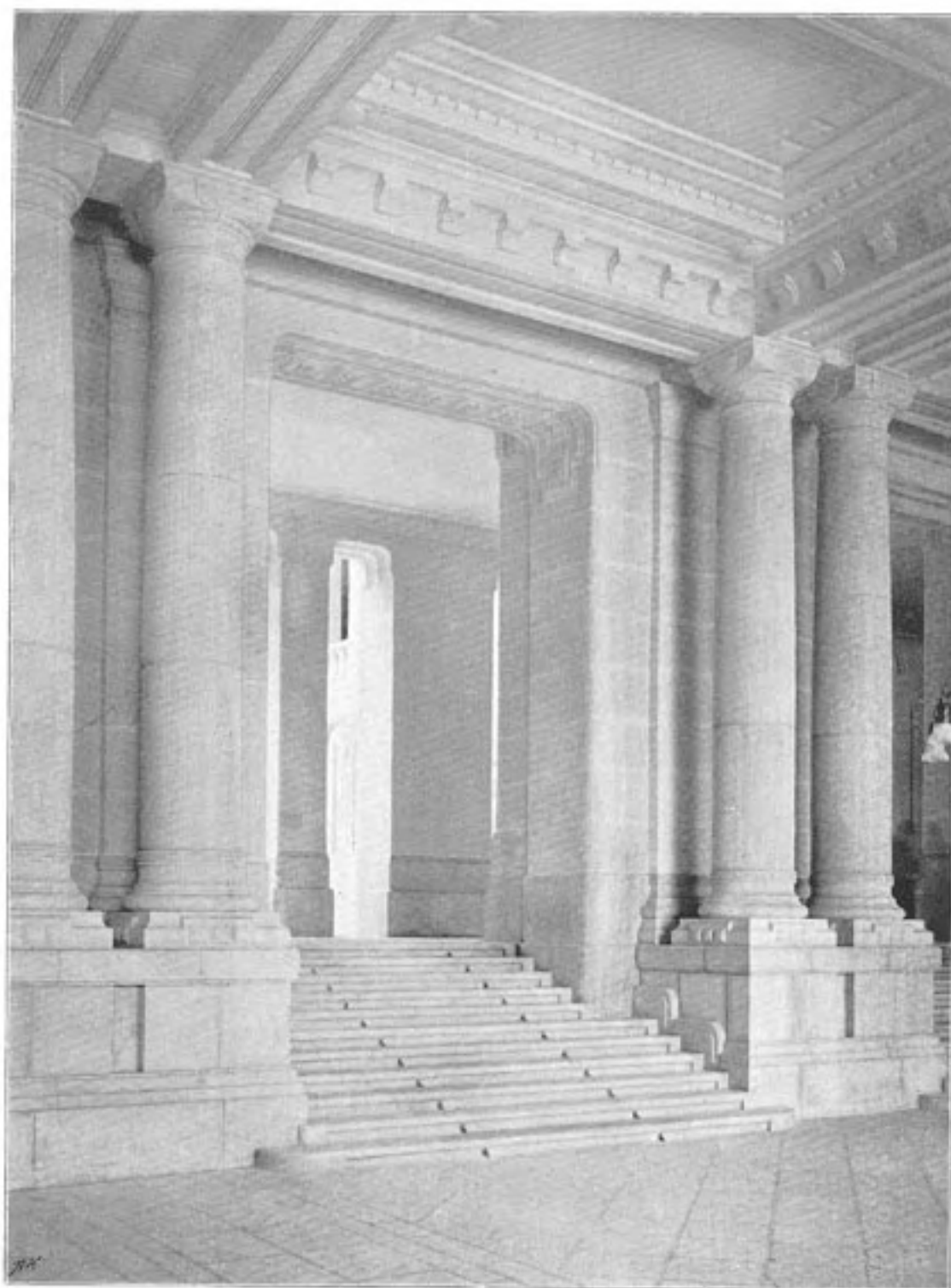
✱ L'étendue du terrain est si vaste qu'on a pu non seulement donner aux bâtiments les dimen-

nen annimmt und auf die bauliche Entwicklung der Hauptstadt fördernd einwirkt.

✱ Nach dem vorerwähnten Gesetze sollten die Gebäude des Polytechnikums nicht gleichzeitig, sondern in einer gewissen Reihenfolge errichtet werden; als Endtermin für die Fertigstellung der gesamten Anlage war das Jahr 1911 bestimmt.

✱ Die Bautätigkeit hat im Jahre 1903 mit der Errichtung des Chemischen Institutes begonnen, das an dem der Stadt zunächst liegenden nördlichen Teile des Baugrundes nach dem Entwurfe Cziglers erbaut, im September 1904 vollendet wurde. Seither werden die Vorträge über Chemie und die Laboratoriumsarbeiten in diesem Gebäude gehalten.

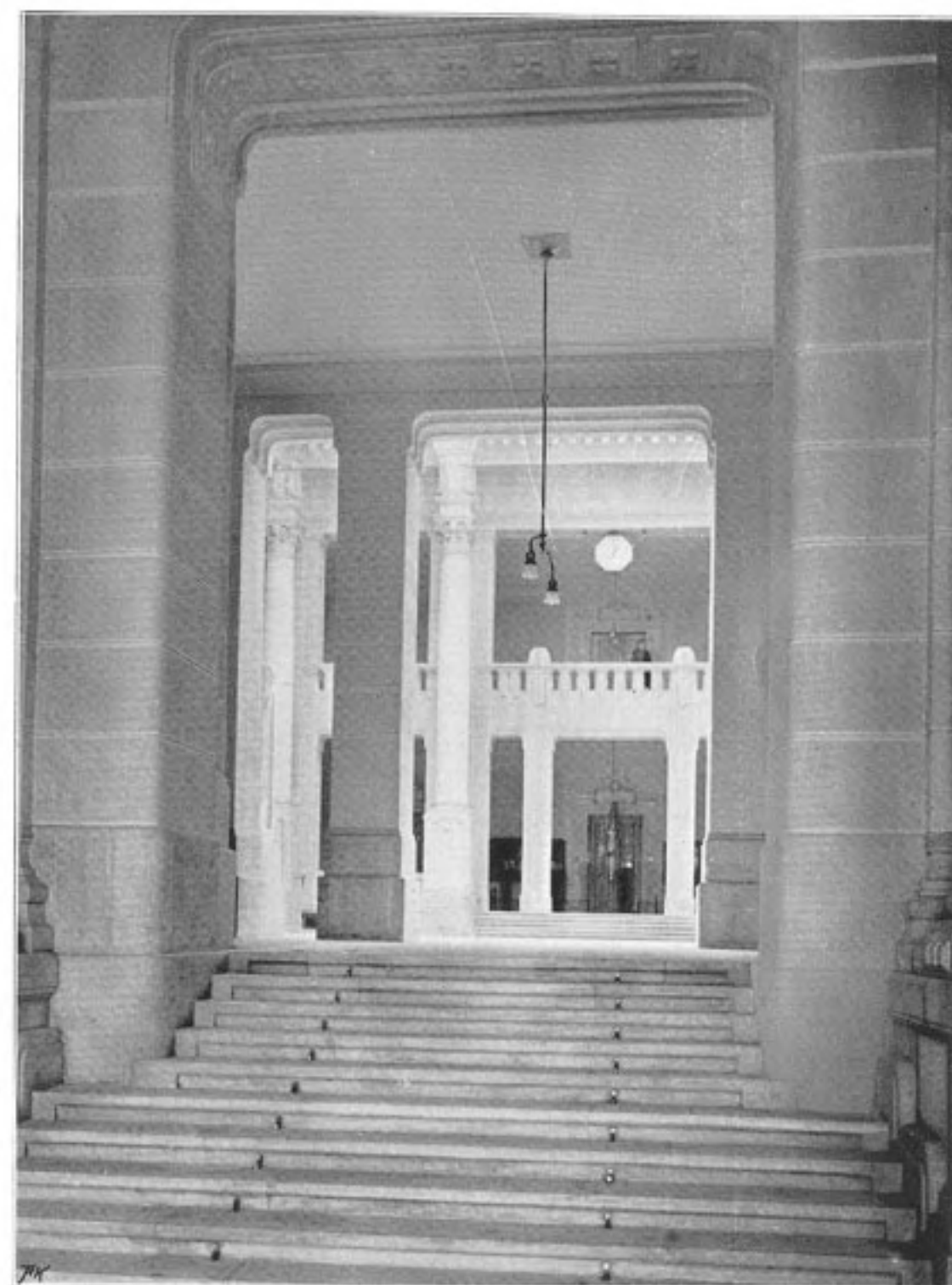
✱ Dem Chemischen Institute folgte der Bau des Institutes für Elektrotechnik und Phy-

Előcsarnoki részlet

Vorhallen-Detail

Détail du vestibule

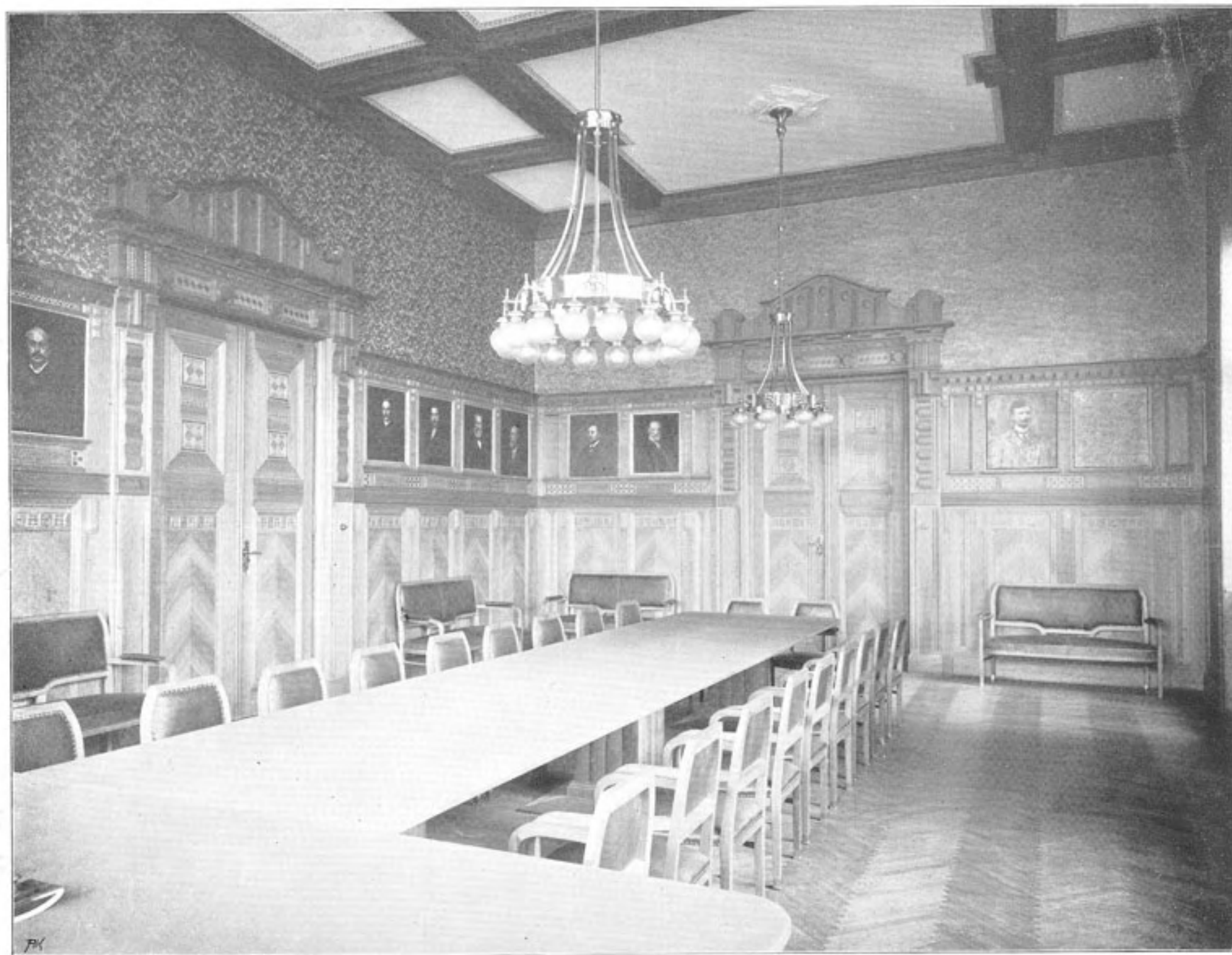

Előcsarnoki részlet

Vorhallen-Detail

Détail du vestibule

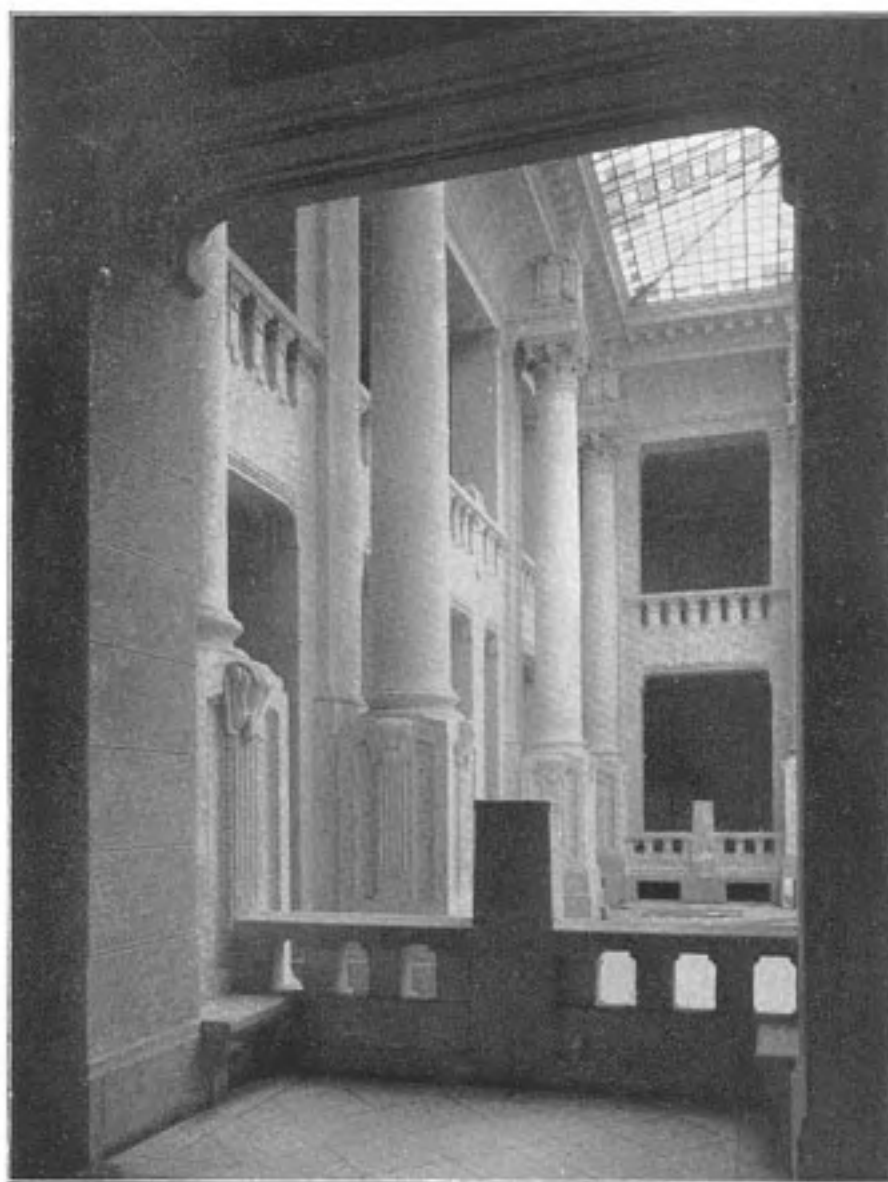
a székesfőváros bármely más belső részében csak kisajátítás és óriási költségek árán lehetett volna hasonló nagyságú telekhez jutni.

✱ További előnynek tekinthető az a körülmény is, hogy a műegyetemnek e területre való építésével a Lágymányoson megindult a magánépítkezés is, és rövid idő alatt itt egész új városrész keletkezett, mely folyton nagyobb arányokat ölt és a székesfőváros fejlődésének hatalmas lendületet adott.

✱ Az említett törvényczikk szerint azt tervezték, hogy a műegyetem épületei nem egyszerre, hanem bizonyos sorrendben, egymásután épüljenek és befejezésük határidejéül az 1911. év volt megállapítva. Ezen az alapon indult meg az új műegyetem építése 1903. év tavaszán a kémiai intézettel, mely a telek északi sarkán, a városhoz legközelebb eső részén Czigler Győző építész tanár tervei szerint épült és 1904 szeptemberben készült el. Ezen időtől fogva a kémiai előadások és a laboratoriumi gyakorlatok ott voltak megtarthatók.

✱ A kémia után az elektrotechnika és fizikai intézetnek építése került sorra. Ez az épület, melyet szintén Czigler tanár tervezett, a telek délnyugati részét foglalja el és 1906. évben volt rendeltetésének átadható.

✱ Már ennek az épületnek a tervezése idejében Czigler tanár súlyos betegségbe esett, a melynek 1905 márczius hó 28-án áldozata lett. Férfi korának delén, művészi pályájának tetőpontján ragadta ki őt a halál körülből, befejezetlenül hagyva egyik legnagyobb alkotását, a melyre évek során át készült.

Üvegudvar

Glashof

Cour vitrée

sik, das an der südöstlichen Seite des Baugrundes gelegen, ebenfalls nach dem Plane Cziglers begonnen und im September des Jahres 1906 seiner Bestimmung übergeben wurde.

✱ Schon während der Ausarbeitung des Entwurfes für das Physikalische Institut, verfiel Czigler in eine schwere Krankheit, der er am 28. März 1905 erlag. Auf der Höhe seines künstlerischen Strebens und im besten Mannesalter raffte ihn der Tod aus unseren Reihen, ehe er eines seiner grössten Werke vollenden konnte, auf das er sich Jahre hindurch vorbereitet hatte.

sions nécessaires, mais réserver un emplacement de 32,400 mètres carrés, situé au delà de la rue Bertalan, pour le cas où un agrandissement fût nécessaire.

✱ Le terrain avait été, en majeure partie, gagné sur le Danube lors de la régularisation du fleuve et remblayé à une hauteur de 9 mètres. Ce qui a rendu les travaux de construction plus coûteux, c'est qu'il a fallu creuser par endroits jusqu'à 2 mètres au-dessous de l'étiage pour asseoir solidement les fondements. Les dépenses auraient toutefois été encore plus considérables s'il avait fallu acheter un terrain d'étendue égale dans n'importe quel quartier peuplé, où les expropriations et les démolitions auraient coûté des sommes énormes.

✱ En outre, l'installation de l'École dans ce quartier, désert jusque-là, a contribué d'une manière fort avantageuse au développement de toute cette partie de la ville, car elle a donné l'impulsion aux propriétaires des lots voisins pour y construire de nouvelles bâtisses, de sorte qu'en un court espace de temps notre ville s'est augmentée de tout un nouveau quartier qui s'agrandit encore de jour en jour.

✱ Aux termes de la loi citée, les divers bâtiments de l'École ne devaient pas être élevés tous à la fois, mais successivement et dans un ordre déterminé. Tout devait être achevé en 1911. On commença par le pavillon de chimie qui fut construit sur les plans de feu le professeur Victor Czigler à l'angle nord du terrain, dans la partie la plus rapprochée de la ville. Ce pavillon, commencé au printemps de 1903,

✱ Noha a sors úgy akarta, hogy csak a kémiai és fizika-elektrotechnikai intézeteknek tervezése fűződjék nevéhez, — a boldogult tanár érdeme az új műegyetem építése körül sokkal nagyobb, semhogy azt e helyen hallgatással mellőzni lehetne.

✱ Ő volt egyik munkás tényezője, mozgató ereje az építési ügynek, a ki fáradhatatlan buzgósággal dolgozta ki a műegyetem végleges elhelyezésére felmerült számos eszmét; aki cél-tudatosan foglalt állást a műegyetemnek a Lágymányosra való telepítése mellett és ennek a teleknek a megszerzése körül eredményesen

Főlépcső

Haupttreppe

Grand escalier

✱ Obzwar das Schicksal es so wollte, dass sein Name nur mit dem Bau des Chemischen und Elektrotechnisch-physikalischen Institutes verknüpft sei, so kann das grosse Verdienst, das sich Prof. Czigler im allgemeinen um den Neubau des Polytechnikums erworben hat, hier nicht genug hervorgehoben werden. Ein Mann von grosser Arbeitskraft und zäher Ausdauer, hatte er mit unermüdlichem Eifer alle Vorschläge überprüft, die bezüglich eines Baugrundes für das Polytechnikum aufgetaucht waren und zielbewusst für den Lágymányoser Baugrund Stellung genommen, bei dessen Ankauf er denn auch erfolgreich mitwirkte.

✱ Pietätvoll bewahren wir das Andenken an den heimgegangenen Kollegen, der mit voller Hingebung die Verwirklichung unserer langgehegten Pläne so kraftvoll gefördert hat.

✱ Nach dem Hinscheiden Cziglers wurde mit der Leitung des Baues und der Anfertigung von ferneren Entwürfen für den Ausbau des Polytechnikums mit Erlass des Kultus- und Unterrichtsministeriums der Gefertigte betraut, und da mittlerweile durch die Errichtung neuerer Lehrstühle auch das Bauprogramm einer Revision zu unterziehen war, ergab sich die Notwendigkeit, dass nebst der Erweiterung der vorgesehenen Räumlichkeiten, auch ein Maschinenlaboratorium zu errichten ist.

✱ Da im Nachlasse Cziglers keine verwendbaren Pläne für die übrigen Baulichkeiten vorhanden waren, musste mit dem Entwerfen des Hauptgebäudes und der übrigen Gebäude schleunigst begonnen werden.

a été achevé en septembre 1904. C'est ici que, depuis ce moment, ont lieu les cours théoriques et les exercices de laboratoire de chimie.

✱ Ensuite ce fut le tour du pavillon d'électricité appliquée et de physique. Cet édifice, dont les plans sont aussi dûs à Victor Czigler, occupe la partie sud-est du terrain et a été livré à sa destination en septembre 1906.

✱ Déjà au moment où il dressait les plans de ce dernier bâtiment, Victor Czigler était tombé gravement malade. Il finit par succomber le 28 mars 1905. La mort inexorable l'ayant enlevé dans toute la force de l'âge et de son génie, il ne lui fut pas donné d'achever une de ses oeuvres les plus remarquables, à laquelle il avait travaillé depuis des années.

✱ Bien que le défunt n'ait pu achever qu'une partie minime des travaux projetés, c'est-à-dire les pavillons de physique et de chimie, je ne puis néanmoins omettre ici les services importants qu'il a pu rendre à la cause de la nouvelle École. Aussi actif que persévérant, ne se laissant rebuter par aucun obstacle quand il s'agit d'atteindre le but qu'il s'était proposé, c'est lui qui, après avoir soigneusement examiné toutes les propositions concernant l'emplacement de l'École, a insisté pour qu'on choisisse l'emplacement du „Lágymányos“ à l'acquisition duquel il s'est employé avec un zèle infatigable. Aussi a-t-il des titres sérieux à notre reconnaissance, et il faut que son souvenir reste profondément gravé dans nos coeurs.

* * *

Üveg-udvari részlet

Détail des Glashofes

Détail de la Cour vitrée

közreműködött. Emlékét mindenkor kegyelettel fogjuk megőrizni.

* * *

✱ A műegyetemi építkezés folytatólagos tervezésével és művezetésével az 1905. évi 29.001. sz. vallás- és közoktatásügyi miniszteri rendelet

✱ Mit Rücksicht auf die vielseitige bedeutende Aufgabe und die Kürze der verfügbaren Zeit, ersuchte Gefertigter seinen Kollegen, Architekten Prof. Samuel Pecz, einen Teil der Arbeit zu übernehmen und übertrug ihm das Entwerfen der Bibliothek und der Gebäude für die Maschinen-Abteilung. Gefertigter selbst entwarf das Hauptgebäude und die äusseren Anlagen und leitete den Bau.

✱ Die Detailentwürfe, Vorausmasse und Kostenanschläge waren zu Beginn des Jahres 1906 vollendet, mit dem Bau selbst konnte jedoch erst im Spätherbst dieses Jahres begonnen werden, da ein Regierungswechsel und die in Aussicht gestellte bedeutende Überschreitung der genehmigten Bausumme den sofortigen Beginn des Baues verzögerten.

✱ Die im Gesetze vorgesehene Bausumme von zehn Millionen Kronen lieferte keine genügende Bedeckung zur Fertigstellung sämtlicher Bauten, da mittlerweile die Baumaterialien und die Arbeitslöhne eine Steigerung von ungefähr 25% erfahren hatten und zufolge des erweiterten Pro-

Főlépcső

Haupttreppe

Grand escalier

✱ Après la mort du regretté Czigler, la direction des travaux fut confiée, par un décret du ministre des Cultes et de l'Instruction de 1905, à l'auteur de ces lignes, qui fut en même temps chargé de faire les plans des bâtiments qui restaient à élever.

A díszterem bejáró ajtója Eingangstüre zum Festsaal Porte de la Salle des fêtes

engem bízott meg. Az időközben szervezett újabb tanszékek szükségessé tették az építési program revízióját. Ennek eredménye az volt, hogy a felmerült további térbeli szükségletek kielégítésén kívül még egy géplaboratorium létesítése is elhatározottatott.

grammes die Bauten in grösserem Umfange zu errichten waren; daher wurde die Erhöhung des Baukredits auf 12 Millionen Kronen und überdies die Vollendung des Gesamtbaues schon für 1909 beschlossen.

✱ Durch die Anlage des Chemischen und des Elektrotechnisch-physikalischen Institutes war die Situation der übrigen Gebäude so ziemlich gegeben. Das Hauptgebäude musste naturgemäss an die Donaufront gelegt werden, die Bibliothek schliesst sich in senkrechter Richtung an dieses Gebäude an, die Fassade nach der Budafoki-Strasse gerichtet. Die Pavillons für technische Mechanik, landwirtschaftliche Maschinenlehre, mechanische Technologie, sowie das Maschinenlaboratorium und Kesselhaus wurden auf dem südlichen Teile des Grundes errichtet. Das Terrain zwischen den einzelnen Bauten ist parkiert, Fuss- und Fahrwege vermitteln deren Verbindung, und die ganze Anlage ist durch eine Eisengitterumfriedung von den Strassen getrennt.

✱ Das Hauptgebäude als repräsentierender Kern der Gesamtanlage

ist sowohl hinsichtlich seiner Dimensionen, als auch bezüglich der Durchbildung das bedeutendste Bauwerk der gesamten Baugruppe.

✱ Die Hauptfront an der Donau beträgt 200 m. Die bebaute Fläche ergibt 11670 m², wovon nach Abzug der Mauern, Korridore und Treppen

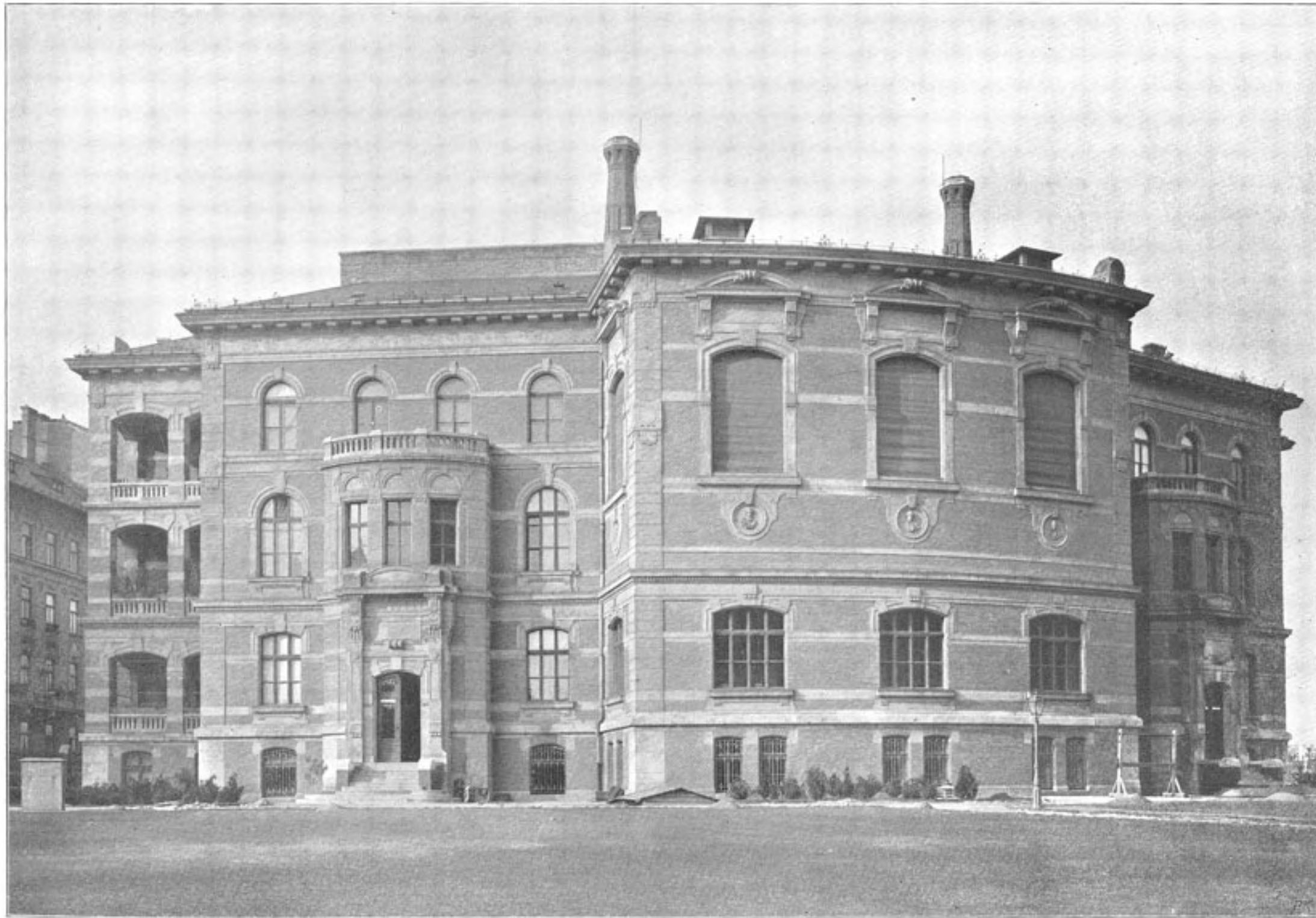
✱ Les chaires nouvellement créées à l'École avaient rendu nécessaire une révision du programme des constructions. Cette révision eut pour résultat l'agrandissement considérable des locaux prévus dans le programme et une création nouvelle, celle d'un atelier de construction de machines.

✱ Feu Czigler n'ayant pas laissé de plans achevés ou de projets utilisables pour les autres bâtiments à élever, il fallut se mettre immédiatement à l'oeuvre pour dresser celui du Pavillon central et de celui destiné aux élèves ingénieurs des arts et manufactures.

✱ Vu la grandeur et l'importance de la tâche ainsi que le court délai fixé pour l'achèvement des travaux, je priai mon collègue M. Samuel Pecz de se charger d'une partie du travail et lui confiai le soin de faire les plans des bâtiments de la bibliothèque et de la section des machines. Je me réservai les plans et la direction des travaux du Pavillon principal et des bâtiments extérieurs à élever.

✱ Les plans et devis furent établis au début de 1906, mais on ne put commencer les travaux de construction qu'à la fin de l'automne de la même année, à cause de la crise ministérielle qui avait éclaté dans l'intervalle, et aussi parce qu'on était sûr que la somme votée pour la construction devrait être considérablement dépassée.

✱ En effet, les 10.000.000 couronnes allouées étaient loins de suffire aux nouvelles exigences, et d'autant moins que les prix des matériaux ainsi que la main-d'oeuvre avaient haussé entre temps

✱ Czigler tanár műszaki hagyatékában a műegyetem egyéb épületeire vonatkozó kész és felhasználható terv vagy előmunkálat nem volt, ez okból a középponti épület és a gépészmérnöki intézeteknek tervezése képezte a legsürgősebb feladatot.

✱ Tekintettel a munka terjedelmére, a feladat sokoldalúságára, valamint a rendelkezésre álló idő rövidségére, felkértem Pecz Samu építész-tanár kollégámat, hogy vállalja a munka egy részét magára és megbízta őt a könyvtár és gépészi szakok épületeinek tervezésével. Saját részemre pedig fentartottam a középponti épületnek és a külső építményeknek tervezését és művezetését.

✱ A részletes tervek, előmérletek és a költségvetés 1906. év elején készültek el, — a tényleges építés azonban csak ez év őszén indulhatott meg, mert részben kormányválság, részben pedig a törvényben megállapított építési költségnek előrelátható nagyobb összegű túllépése megakadályozta a munka azonnali megkezdését.

✱ A törvényben engedélyezett 10,000.000 kor. építési költség már nem nyújthatott fedezetet a műegyetemi épületek teljes befejezésére, mert időközben az anyagárak és munkabérek közel 25%-kal emelkedtek, valamint a kibővített program folytán az építés is nagyobb arányokat öltött, a miért is az építőbizottság az építési hitelnek 12,000.000 koronára való felemelését kérte, egyúttal pedig elhatározta, hogy az építkezést 1909. év szeptemberig be kell fejezni.

stockwerksweise 5820 m², in den vier Geschossen zusammen daher 23,280 m² wirkliche Nutzfläche vorhanden ist, der sich noch zirka 1000 m² Oberlichtsäle anschliessen, die im Bodenraume für das Modellzeichnen gewonnen wurden.

✱ Das Gebäude besitzt sechs grosse Höfe; darunter ist der erste in der Hauptaxe und in Verbindung mit der Flurhalle, als Ehrenhof entsprechend ausgebildet und mit Oberlicht versehen.

✱ Den Verkehr im Inneren vermitteln breite, lichte Korridore; zur Verbindung der Geschosse untereinander dienen fünf Haupt- und zwei Nebentreppen nebst einem Personenlift.

✱ Die Geschosshöhe wurde mit 6 m, die Trakttiefe der gewöhnlichen Räume mit 7 m bestimmt. In diesem Gebäude sind untergebracht: die Fachabteilungen bezw. die Lehr- und Zeichensäle für Architektur, Bauingenieure und Maschineningenieure, mit den dazugehörigen Sammlungen und Professorenstuben, die Räume für Geodäsie, Mathematik, Natur- und Rechtswissenschaften, Nationalökonomie und Modellieren.

✱ Ferner die Administrationsräume des Rektors und der Dekane, die Aula, Senat- und Prüfungssäle, Museen und die Geselligkeits- sowie Vereinslokalitäten der Studierenden, samt den Speisesälen der Mensa, schliesslich die Wohnungen der Beamten und Diener. In diesem Gebäude sind 14 Lehrsäle verschiedener Grösse vor-

Ajtókeret a díszteremben

Tür-Umrahmung im Festsäle

Architecture de la porte dans la Salle des Fêtes

d'environ 25%. Puis, par suite de la modification du programme primitif, les bâtiments devaient recevoir des dimensions plus considérables que celles prévues en commençant. On demanda donc que les crédits pour les constructions fussent portés à 12.000,000 couronnes et il fut décidé d'achever

Diszterem

Festsaal

Salle des Fêtes

✱ A már kész kémia és elektrotechnika-fizikai intézetekkel meg volt kötve a tervező keze a többi még emelendő épületeknek elhelyezése tekintetében. A középponti épületet természet-szerűen főhomlokzatával a telek dunaparti vonalára kellett helyezni. Erre az épületre merőleges irányban, homlokzatával a Budafoki-útra került a könyvtár.

✱ A műszaki mechanika- és gazdasági géptan, nemkülönben a mechanikai, technológiai intézet, a géplaboratorium és a kazánház a telek déli részét foglalják el.

handen, mit 60 bis zu 540 Sitzplätzen. Die Zeichensäle, nach Fachschulen und Jahrgängen verteilt, bieten insgesamt Raum für nahezu 2000 Studierende.

✱ Die Bibliothek sollte dem ursprünglichen Programme gemäss gleichfalls im Hauptgebäude untergebracht werden. Es erwies sich jedoch hinsichtlich des Gebrauches und der Feuersicherheit als zweckmässiger, hierfür ein eigenes Gebäude zu errichten, und dies umsomehr als auch die Repositorien- und die Lesesäle grössere Dimensionen und eine spezielle Einteilung erfordern, die im Rahmen eines auch anderem Zwecke dienenden Gebäudes kaum zu erreichen wären.

✱ Die Bibliothek ist mit dem Hauptgebäude durch einen geschlossenen Korridor verbunden, hat jedoch auch direkte Zugänge.

✱ Die Räumlichkeiten des Gebäudes verteilen sich in drei Gruppen. Im Mittelbau befindet sich das sechsstöckige Büchermagazin in feuersicherer Eisenbetonkonstruktion, mit Eisenrepositorien für die Aufnahme von 200,000 Bänden und einer 30,000 Bände enthaltenden Handbibliothek. Dabei wurden die Abmessungen der Magazinwände und Pfeiler derart bestimmt, dass dasselbe ohne weiteres auf zwölf Stockwerke ergänzt und der Fassungsraum auf 500,000 Bände erhöht werden kann.

✱ Im rechten Flügel des Erdgeschosses liegt der grosse Lesesaal für die Studierenden, im Ausmasse von 400 m², während der rechte Flügel die Lesesäle der Professoren und die Manipulationsräume in sich schliesst. Ausserdem ist in diesem Gebäude noch für entsprechende Magazine, Arbeitsräume und Dienerwohnung vorgesorgt.

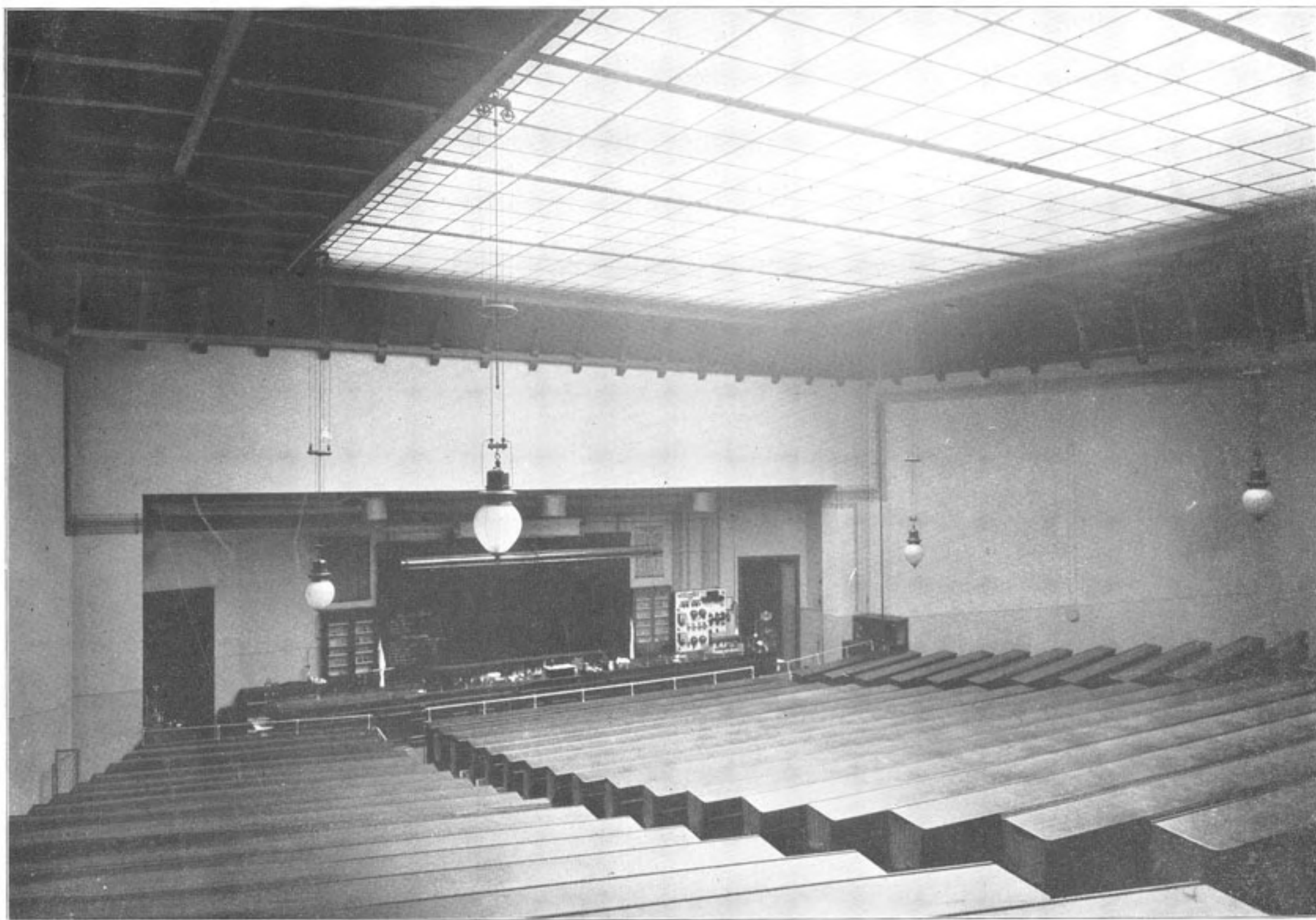
tous les travaux plus promptement, c'est-à-dire pour le mois de septembre 1909.

✱ Les deux pavillons de chimie, d'électricité appliquée et de physique étant déjà achevés, la situation des autres bâtisses était fixée d'avance. Le corps du bâtiment central devait naturellement avoir sa façade principale sur le Danube. Perpendiculairement à celui-ci est située la bibliothèque, dont la façade donne sur la route de Budafok. Les pavillons de mécanique appliquée, de la construction des machines agricoles et ceux de mécanique rationnelle, de technologie, le conservatoire des machines et la chaufferie occupent la partie sud du terrain.

✱ L'espace compris entre les bâtiments est planté de jardins traversés par des voies carrossables et par des sentiers pour piétons. L'ensemble est enclos d'une grille de fer qui le sépare des rues avoisinantes.

✱ Le bâtiment central forme comme le noyau de l'établissement. Il en est, tant au point de vue des dimensions qu'à celui de l'architecture, la partie la plus remarquable. La façade principale sur le Danube a 200 mètres de long. La surface bâtie est de 11,670 m² dont, déduction faite des murs, corridors et escaliers, on peut utiliser 5,820 m² par étage, soit 23,280 m² pour les quatre étages, chiffre auquel il faut ajouter environ 1000 m² de salles vitrées sous les combles servant d'amphithéâtre du cours de dessin d'après modèle.

✱ Il existe six grandes cours, dont la première, dans l'axe principal et faisant suite au vestibule, est la cour d'honneur; elle est vitrée. La circulation à l'intérieur se fait au moyen de cor-

✱ Az épületek között fenmaradt terület kertnek maradt, melyben kocsutak és gyalogjárók szolgálják a közlekedést. A telket vasrácskerítés választja el a város utcáitól.

✱ A középponti épület, mint a műegyetemi épületek zöme, méret és kiképzés szempontjából a telep legkiemelkedőbb alkotása. A Dunapartra néző homlokzat hossza 200 m., beépített területe: 11.670 □ m., a melyen emeletenként a falak és közlekedési helyiségek levonása után 5820 □ m., tehát a négy emelet sorban 23.280 □ m. használható terület áll rendelkezésre. Ehhez járul még kb. 1000 □ m. felülről világított rajzterem, mely a padlásürben a természet utáni rajzgyakorlatokra szolgál.

✱ Az épületben hat tágas udvar van, melynek egyike a főtengety irányában, az előcsarnok folytatásában — díszudvarnak van kiképezve és üveggel van fődve.

✱ A belső közlekedést tágas és világos folyosók közvetítik, az emelet sorokat pedig öt fő- és két melléklépcső, valamint személyszállító lift kötik össze egymással. Az emeletmagasság 6 méter, a helyiségek rendes mélységi mérete 7 métert tesz ki.

✱ Ebben az épületben vannak elhelyezve az építészeti, mérnöki és a gépészmérnöki szakosztályok tantermei és rajztermei, a gyűjtemények, szertárak és tanári szobák; továbbá a geodézia, a mintázás, a matematikai, természetrajzi, nemzetgazdasági és jogi szakok, a rektor, a dékánok és az adminisztráció helyiségei, az aula és a tanács-termek, a szigorlati és múzeumi, valamint az ifjúsági egyleteknek szánt helyiségek, magában

✱ Für die Lehrstühle der Chemie dient ein zweistöckiger Pavillon mit hohem Sockelgeschoss und Erdgeschoss auf 2380 m² bebauter Grundfläche. In diesem Gebäude befinden sich die Räume für allgemeine Chemie, chemische Technologie und landwirtschaftliche chemische Technologie. Zu jedem Lehrstuhl sind die entsprechenden Hörsäle, Laboratorien, Sammlungen und Arbeitsräume für Professoren und Studierende vorhanden. Den Kern des Gebäudes bildet das grosse Oberlicht-Auditorium mit 500 Sitzplätzen für die Vorträge der allgemeinen Chemie.

✱ Die Lehrstühle für Elektrotechnik und Physik besitzen ein gemeinschaftliches, ebenfalls zweistöckiges Gebäude mit Sockelgeschoss, dessen Hof sich gegen die Budafoki-Strasse öffnet. Dasselbe enthält die Räume für die Experimental- und technische Physik, für Elektrotechnik und Elektrochemie, ausgestattet mit den notwendigen Lehrsälen,

Előadási terem

Lehrsaal

Salle d'enseignement

ridors larges et bien éclairés; les étages communiquent entre eux au moyen de cinq grands escaliers, dont deux de dégagement, et d'un ascenseur. La hauteur des étages est de 6 mètres sur une profondeur moyenne de 7.

✱ Dans ce bâtiment se trouvent les salles d'études et de dessin des élèves-architectes, ingénieurs géomètres et ingénieurs des arts et manufactures, avec les collections et les cabinets des professeurs; les amphithéâtres de géodésie, de mathématiques, des sciences physiques et naturelles, de droit et économie politique, les locaux pour le modelage; les bureaux du recteur et des doyens; la salle des fêtes, les salles du Conseil de l'École, les salles des examens, les musées, les salles à manger de la mensa academica, des locaux pour les cercles d'études des élèves, enfin les logements des employés et des gens de service. ✱ Ce bâtiment contient 14 salles d'études de différentes dimensions, comprenant de 60 à 540 sièges. Les salles de dessin, séparées selon les sections et les cours, peuvent recevoir environ 2000 élèves.

✱ D'après le programme primitif, la bibliothèque devait aussi être installée dans le bâtiment central. Mais on s'est décidé à construire à cet effet un pavillon distinct, car une bibliothèque avec ses tablettes et ses salles de lecture exige de vastes dimensions et une disposition spéciale, de sorte qu'il est bien difficile de l'installer convenablement dans un bâtiment aménagé pour une autre destination et, en outre, elle aurait été plus exposée au danger d'incendie. La bibliothèque communique par un couloir couvert avec

foglalva a műegyetemi étkezőt is, — végül a tisztviselők és szolgák lakásai.

✱ Az épületben van 14 tanterem különböző nagyságban, egyenkint 60—540 ülőhelylyel. A rajztermek, szakosztályok és évfolyamok szerint elkülönítve összesen mintegy 2000 rajzolónak nyújtanak helyet.

✱ Az eredeti program a könyvtár helyiségeit a középponti épületbe helyezte. Ez az elrendezés azonban sem használhatóság, sem tűzbiztonság, sem pedig a továbbfejlesztés szempontjából nem mutatkozott célszerűnek, mert a repozitrium- és az olvasó-termek más méretet és beosztást kívánnak, mint a minőt egy nagy, és más célú szolgáló épület keretében létesíteni lehetne, a miért is a könyvtárat különálló épületben helyeztük el, melyet zárt folyosó köt össze a középponti épülettel, de kívülről is közvetlenül hozzáférhető.

✱ A könyvtárárpület helyiségei három csoportra oszlanak. A repozitrium-terem hat emeletes középszárnyban van elhelyezve teljesen tűzbiztos szerkezettel. A vasállványok 200.000, az olvasóterem tőszomszédságában lévő kézi könyvtár pedig mintegy 30.000 kötet könyvnek elhelyezésére nyújtanak teret. Még megemlítjük, hogy a könyvraktár összes falai oly méretekben készültek, hogy 12 emeletesre kiegészíthető, azaz férője mintegy félmillió kötet befogadására bővíthető.

✱ A hallgatóság olvasóterme 400 □ m. alapterülettel a földszinti jobb szárnyat foglalja el, míg a balszárnyban a tanári olvasó- és a kezelőhelyiségek vannak beosztva. Ezen felül még

entsprechenden Laboratorien und Sammlungen. Die verbaute Grundfläche beträgt 2530 m².

✱ Laut dem Bauprogramme sollte den Lehrstühlen für technische Mechanik, landwirtschaftliche Maschinenlehre und der mechanischen Technologie, ein gemeinschaftliches Gebäude errichtet werden. Zur Sicherung der praktischen Ausbildung der Maschineningenieure erschien es jedoch wünschenswert, jedem Lehrfach je ein, den speziellen Bedürfnissen entsprechendes Gebäude zu errichten.

✱ So entstand die Gebäudegruppe aus teilweise

Folyosó

Korridor

Couloir

le bâtiment central, mais on y accède aussi directement.

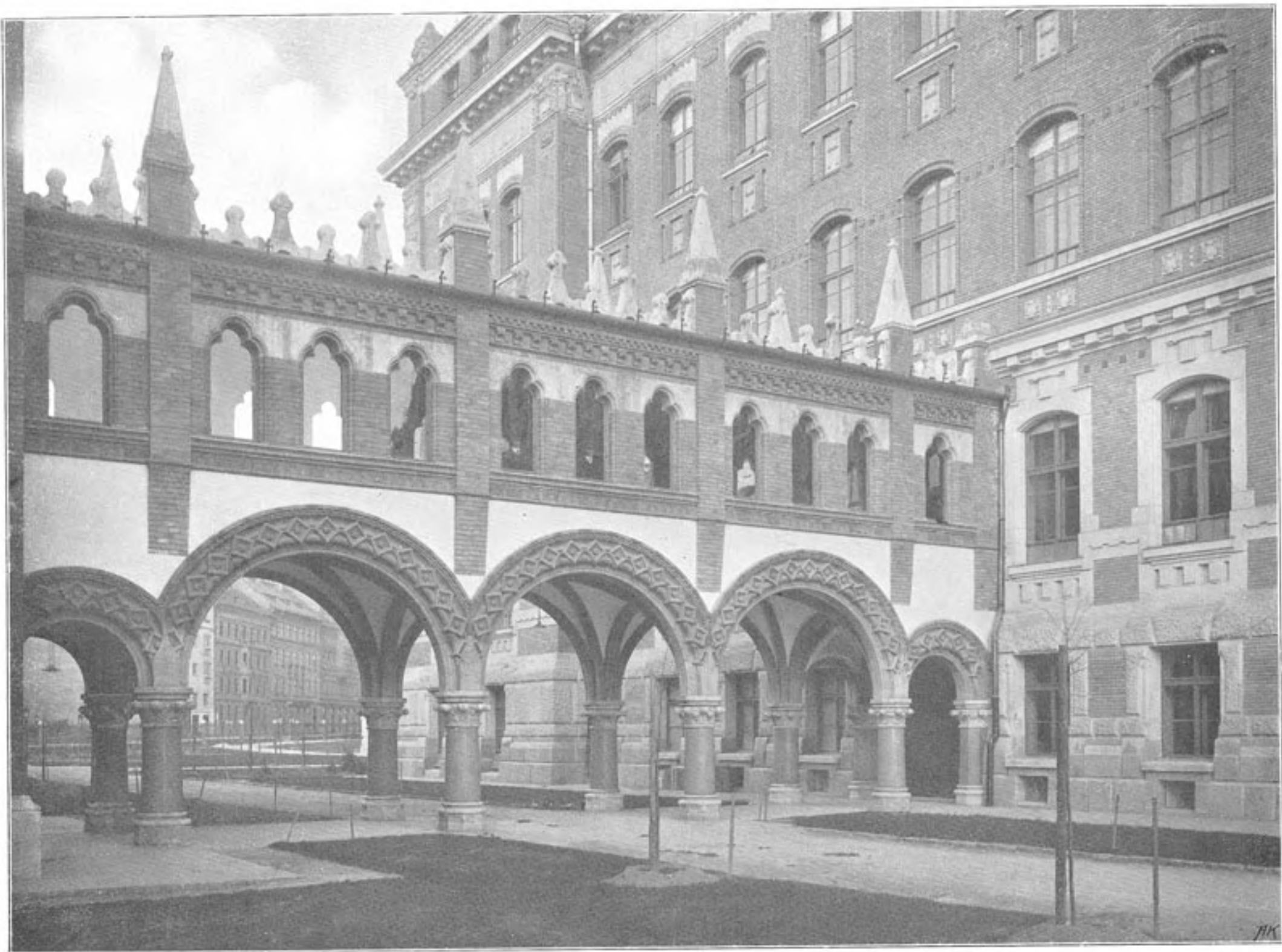
✱ Les locaux de la bibliothèque forment trois groupes. Au centre du bâtiment se trouve la grande salle à six étages, construite en béton armé et à l'épreuve du feu. Les rayons et leurs supports sont également en fer; on peut y placer environ 200,000 volumes; une petite bibliothèque d'ouvrages à consulter installée à côté de la grande, peut en contenir 30,000. L'épaisseur des murs a été calculée de telle sorte que le nombre des étages puisse être porté à 12, avec l'emplacement pour 500,000 volumes.

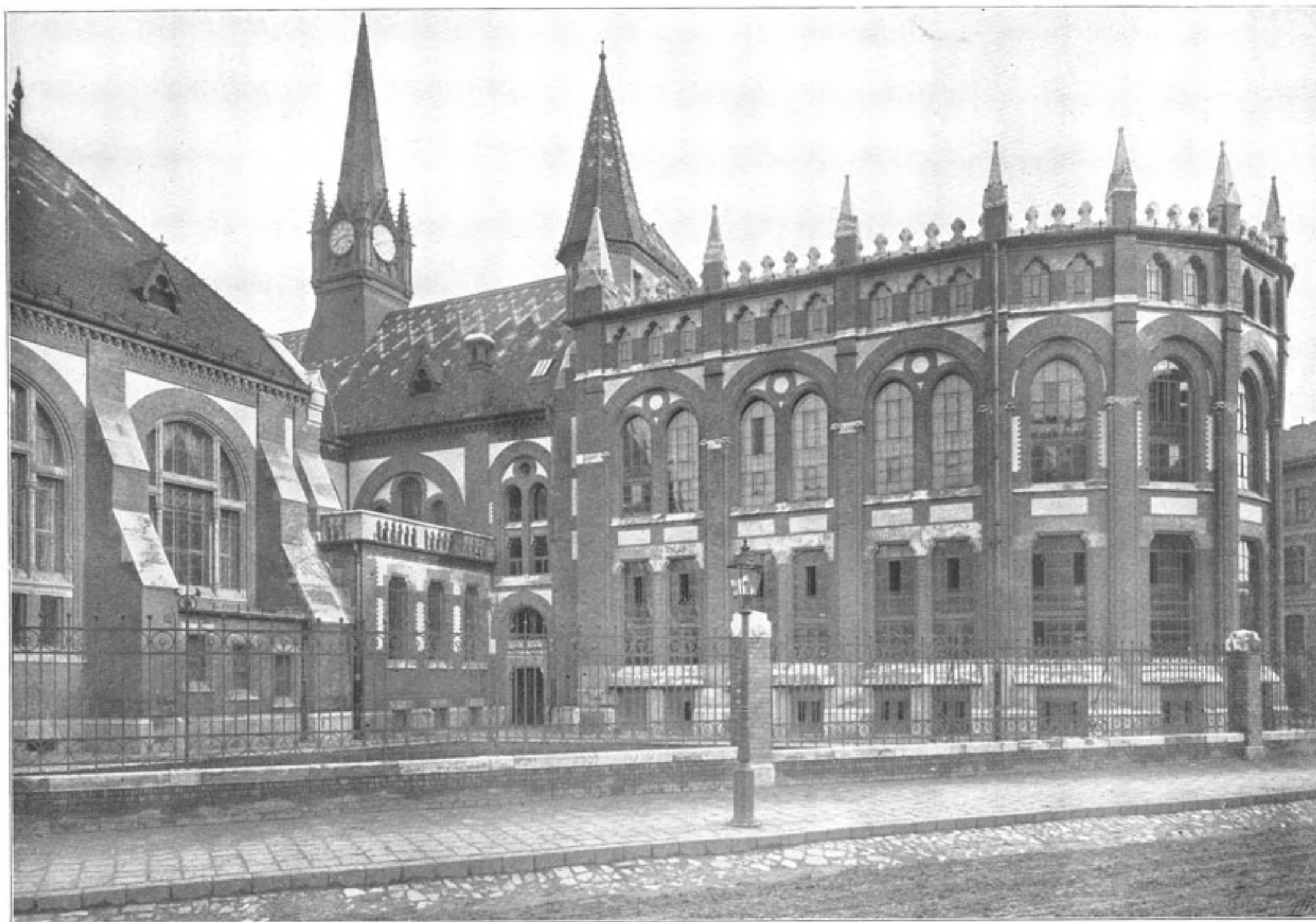
✱ La salle de lecture des étudiants, d'une superficie de 400 m², occupe le rez-de-chaussée de l'aile droite; l'aile gauche renferme les cabinets de lecture des professeurs et les bureaux. Le bâtiment contient en outre des logements de domestiques et des dépôts.

✱ Le pavillon de chimie comprend deux étages, un entre-sol et un sous-sol; il occupe une superficie bâtie de 2,380 m². Ce bâtiment est aménagé pour l'enseignement de la chimie générale, la chimie industrielle et la technologie chimique ou chimie agricole.

✱ Chaque science enseignée dispose de salles d'études de la grandeur exigée, de laboratoires, de collections, de cabinets de travail pour les professeurs et les élèves. Le noyau central du bâtiment est formé par le grand amphithéâtre vitré à 500 places pour le cours de chimie générale.

✱ Les chaires de physique et d'électricité appliquée disposent en commun d'un pavillon à deux étages en bordure de la route

raktárakról és szolgálakásokról kellett gondoskodni.

✱ A kémiai intézet két emeletsorral, magas földszínttel és souterrainnel épült és alapterülete 2380 □ m. Itt vannak elhelyezve az általános kémiai, a kémiai-technológiai és a mezőgazdasági kémiai-technológiai tanszékek.

✱ Minden tanszagnak megfelelő méretű tanterme van, továbbá több tágas, világos laboratóriuma, gyűjteménytermei, tanári dolgozószobái, műhelyek stb. Az épület magvát képezi az általános kémia felülvilágított tanterme 500 ülőhellyel.

✱ Az elektrotechnikai és fizikai tanszékeknek közös kétemeletes pavillon épült, melynek udvara a Budafoki-útra nyílik.

✱ Ebben az épületben vannak a kísérleti fizika, a technikai fizika, az elektrotechnika és az elektrokémia tanszékeinek helyiségei, a szükséges tantermekkel, kísérleti és munkahelyiségekkel, gyűjteményekkel stb. A beépített alapterület 2530 □ m.

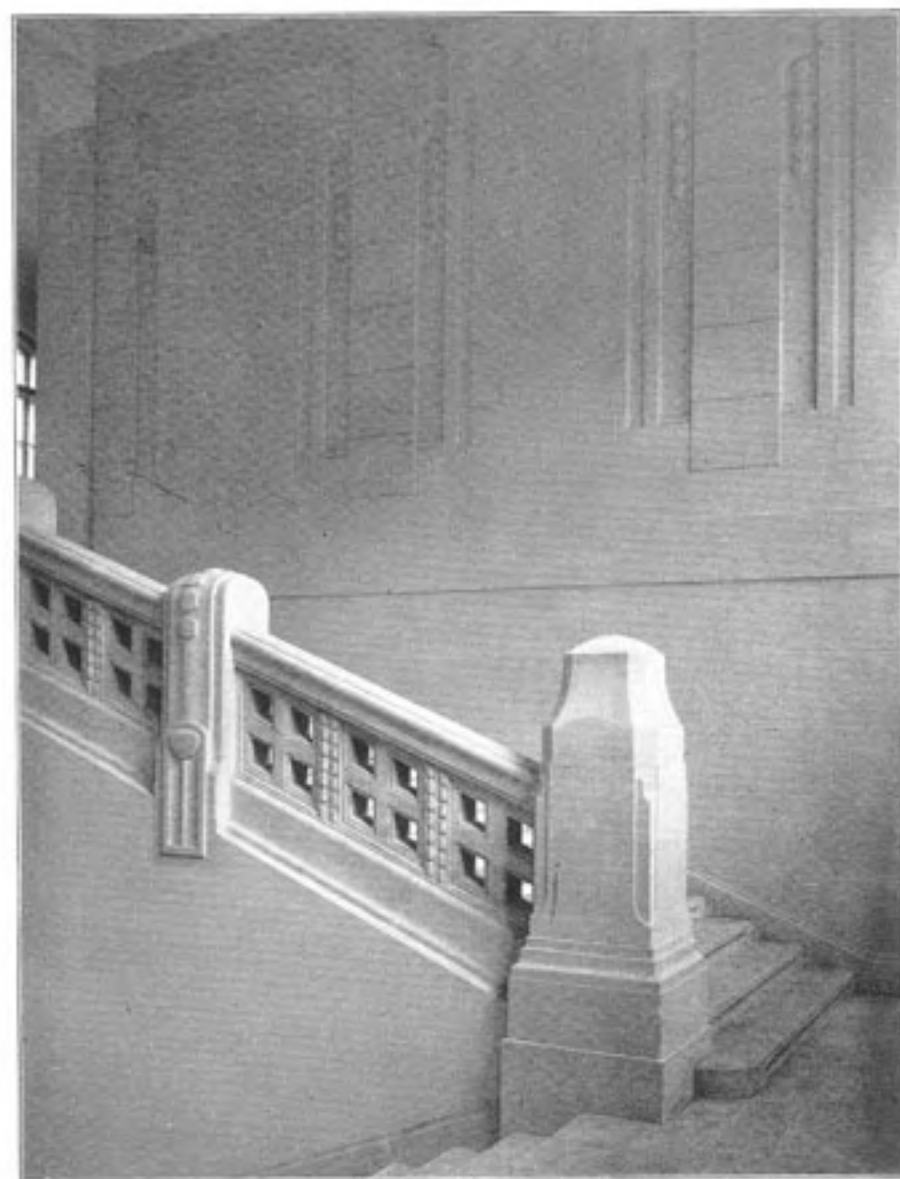
✱ A műszaki mechanika, mezőgazdasági géptan és a mechanikai technológia tanszékeinek elhelyezésére eredetileg csak egy közös épület volt tervbe véve. A gépészmérnök gyakorlati oktatás sikerének biztosítása és a különböző céloknak szolgáló helyiségek elrendezése és mérete azonban kívánatossá tették, hogy közös épület helyett több kisebb épület emeltessék, melynek mindenike az illető szak térbeli szükségletét kielégítse.

✱ Így keletkezett az a részben emeletes, részben földszintes épületcsoport, mely a telek dél-

stockhohen, teilweise Parterrebauten im südlichen Teile der Baustelle, die folgende Haupträumlichkeiten in sich schliesst: Arbeitsräume und Laboratorien der Studierenden, Säle für die Werder-Maschine, die Zementuntersuchungs- und Frosträume, Hallen für die landwirtschaftlichen Maschinen, sowie die Maschinenräume für die Mühlen-, Textil-, Metall und Holzindustrie, nebst den Professorenzimmern und Nebenlokalitäten.

* * *

✱ An diese Baugruppe schliesst sich das Maschinenlaboratorium an. Der Bau des-

Lépcsőházi részlet

Stiegedetail

Détail des escaliers

de Budafok. Cet édifice contient les locaux pour l'enseignement de la physique expérimentale et ses applications, la technique électrique et l'électro-chimie ainsi que les salles d'études, les laboratoires et les collections de la section. La superficie bâtie est de 2,530 m².

✱ D'après le projet primitif, les sections de mécanique appliquée, de construction de machines agricoles et de technologie des arts mécaniques auraient dû être installées dans un bâtiment commun. Cependant, dans l'intérêt de l'instruction pratique des ingénieurs des arts et manufactures, il parut nécessaire de construire pour chacune de ces spécialités un bâtiment distinct dont l'aménagement et les dimensions répondissent aux exigences de la pratique.

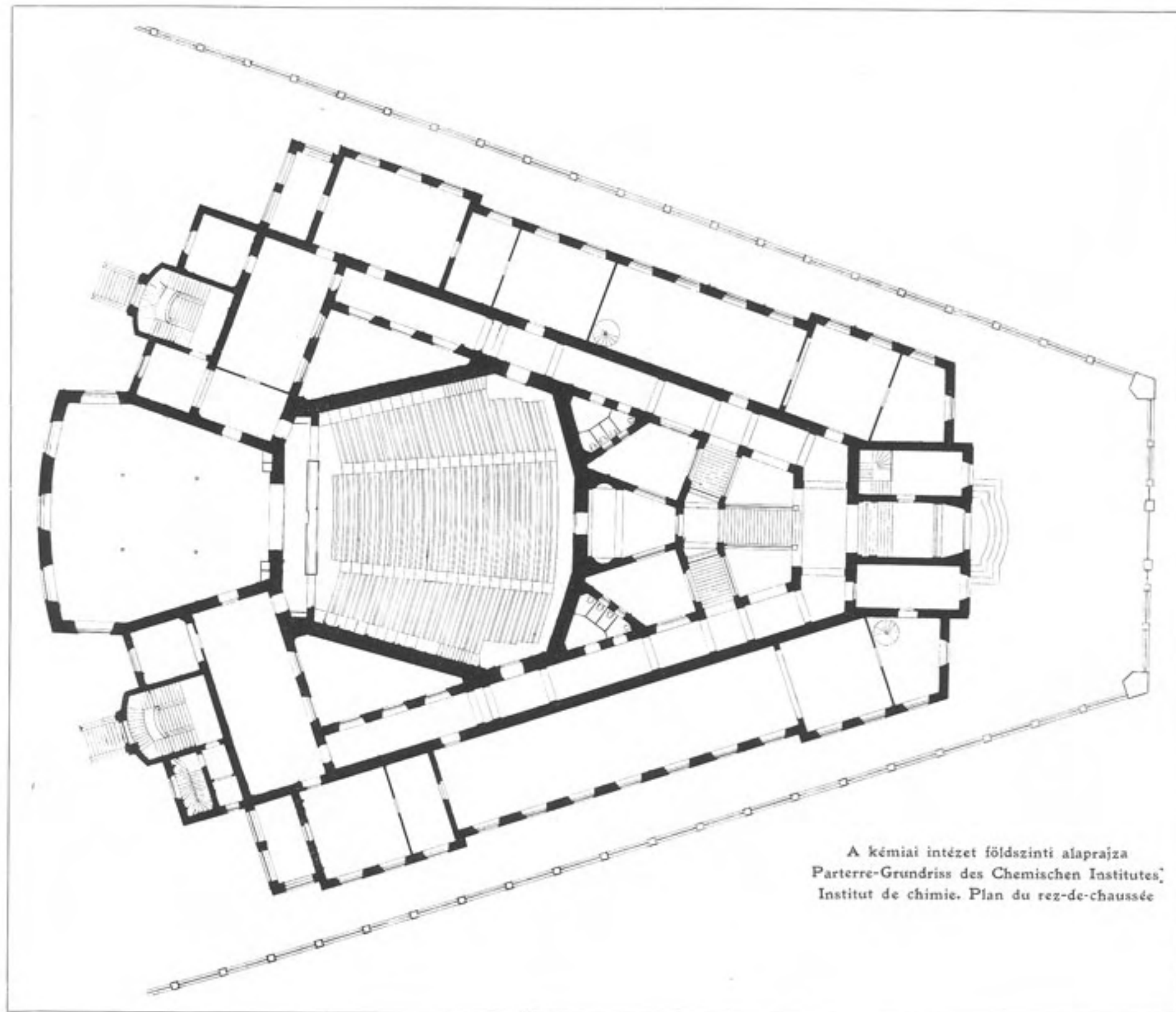
✱ C'est ainsi que fut construit le groupe de bâtiments, les uns à rez-de-chaussée, les autres à un étage, qui occupent la partie sud de l'emplacement et où se trouvent les laboratoires et ateliers à l'usage des élèves, les cabinets des balances et appareils, les salles de machines Werder, les locaux pour l'analyse des ciments et les frigorifiques, les halles des essais de solidité des matériaux et des machines agricoles, des collections, enfin des moteurs pour la menuiserie, les industries textile, métallurgique et du bois, les cabinets des professeurs, etc.

* * *

✱ Le conservatoire des machines fait aussi partie de ce groupe de bâtiments. Dans le projet primitif il ne s'en trouve pas de trace. Mais

oldali részét foglalja el és a mely a következő főhelyiségeket tartalmazza: a gyakorlótermeket és laboratóriumokat a hallgatóságnak, műhelytermeket, mérleg- és munkaszobákat, Werdergép-termet, cementvizsgáló- és fagyasztóhelyiségeket, alkalmazott szilárdságtani és mezőgazda-

selben war ursprünglich nicht vorgesehen, nachdem jedoch ein Maschinenlaboratorium als ergänzender Teil eines modernen, auch der praktischen Ausbildung der Studenten vom Maschinenfache Sorge tragenden Polytechnikums unerlässlich ist, wurde der Bau eines solchen be-

A kémiai intézet földszinti alaprajza
Parterre-Grundriss des Chemischen Institutes.
Institut de chimie. Plan du rez-de-chaussée

Kémiai intézet
lépcső

Treppe des
Chemischen Institutes

Institut de Chimie
Escalier

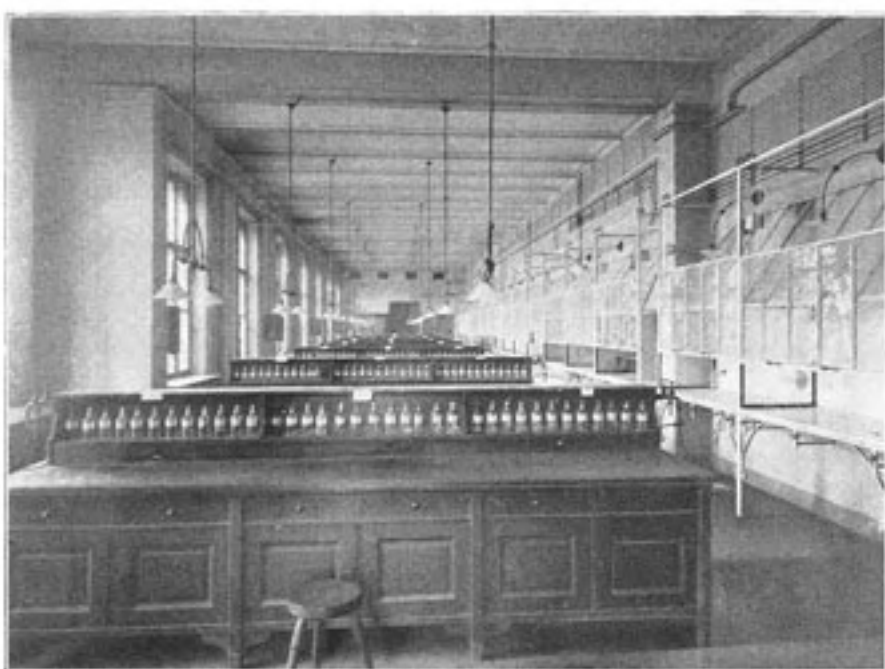
comme toute École de ce genre qui veut se maintenir à la hauteur des progrès de la science doit soigner l'instruction pratique de ses élèves, ce qui n'est guère faisable sans une collection de machines, on se décida à établir un conservatoire de celles-ci avec une salle vitrée de 1,300 m² et les dépendances.

✱ Je dois encore faire mention du petit observatoire astronomique annexé à la section de géodésie. Ce bâtiment, qui n'a qu'un rez-de-chaussée, est situé dans une partie du jardin d'où la vue peut se porter librement de tous côtés. Il est surmonté d'une coupole tournante en fer et contient deux locaux pour les observations et une pièce chauffée qui communique par un couloir avec les autres pièces.

* * *

✱ Enfin, en vue de produire la quantité de vapeur nécessaire au chauffage central de tous les

Kémiai intézet
Hallgatók
laboratóriuma

Chemisches Institut
Laboratorium
der Studierenden

Institut de chimie
Laboratoire des
Audients

sági gépcsarnokot, gyűjteménytermeket, a malom-, szövő-, fém- és a faipari gépcsarnokot, tanári szobákat stb.

✱ Ehhez az épületcsoporthoz csatlakozik a gép-laboratorium, mely épület eredetileg az építési programba nem volt felvéve, de amelynek felépítéséről feltétlenül gondoskodni kellett, mert ez ma már a modern műegyetemnek egyik nélkülözhetetlen kelléke és a gépészmérnöki gyakorlati kiképzésnek egyik fontos tényezője. Ez az épület 1300 m. alapterületet foglal el, felülvilágított gépcsarnokkal, a melyhez még néhány mellék helyiség csatlakozik.

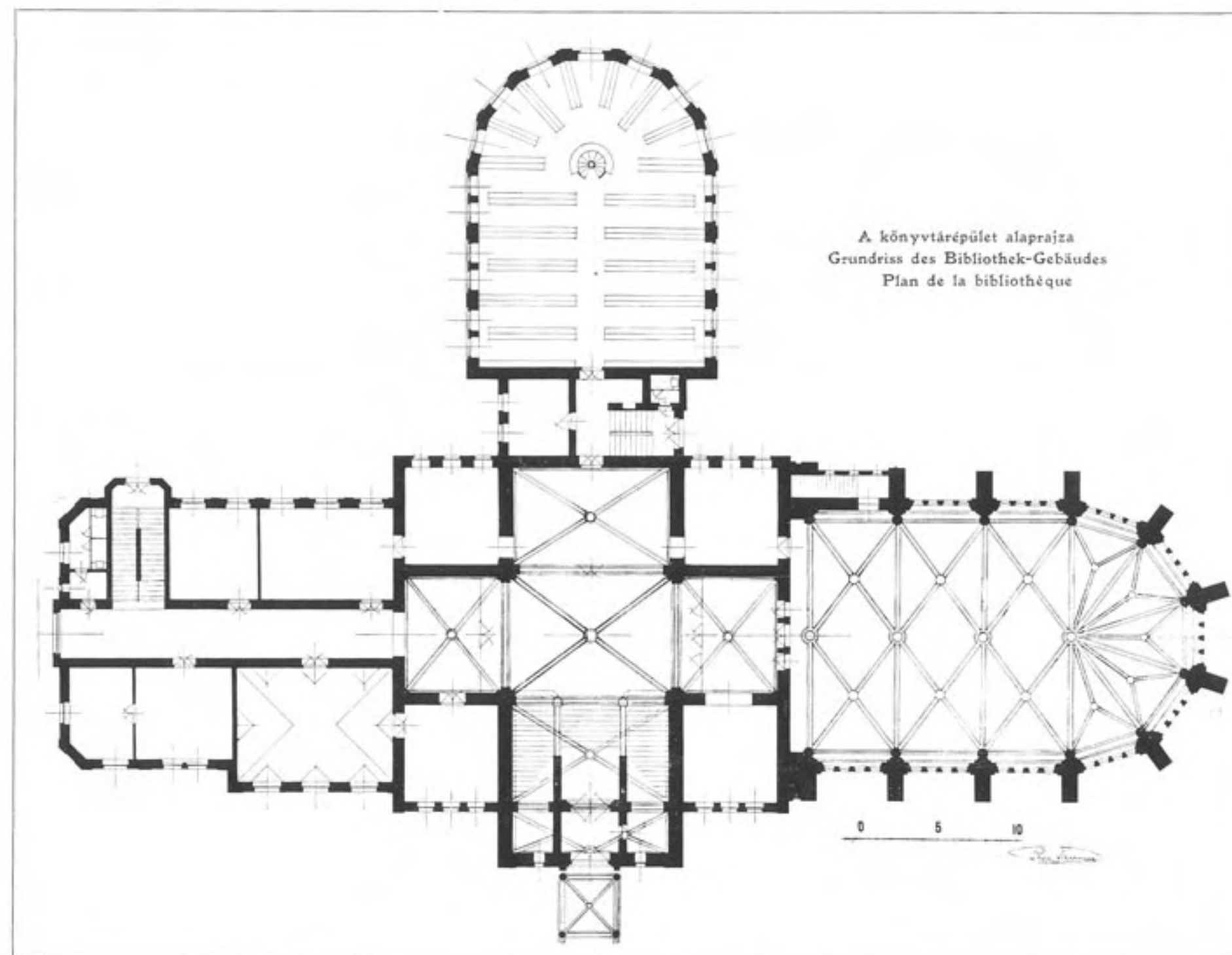
✱ Még azt a kis csillagászati observatóriumot kell felemlíteni, mely épület, mint a geodéziai tanszék kiegészítő intézete, a kert egyik szabad kilátást engedő részére épült. E kis földszintes épület áll két observálóhelyiségből,

schlossen und dasselbe mit einem Oberlichtsaal von 1300 m² und den notwendigen Nebenräumen errichtet.

✱ Noch muss des astronomischen Observatoriums gedacht werden, welches Gebäude als ergänzender Teil der Lehrkanzel für Geodäsie, auf einem, freien Ausblick gewährenden,

bâtiments et d'actionner les machines, on a construit pour la chaufferie un pavillon spécial comprenant la grande halle des chaudières, le dépôt de charbon et de service, les logements du mécanicien et du chauffeur.

✱ Pour ce qui concerne l'architecture des bâtiments et le choix des matériaux de construction,

A. könyvtárépület alaprajza
Grundriss des Bibliothek-Gebäudes
Plan de la bibliothèque

eltolható vasszerkezetű födélzékkel és egy melegedő szobából, a mely az observálóhelyiségekkel zárt folyosóval áll összeköttetésben.

* * *

✱ Végül annak a rendeltetésnek megfelelően, hogy az összes műegyetemi épületek központi fűtéséhez és a munkagépek hajtásához szükséges gőzmennyiség itt termelendő, kellett a kazánház megtervezni. Magában foglalja a gőzkazánok csarnokát, kőszén- és salak-berakodóhelyiséget és a gépész és fűtők lakását.

* * *

✱ A felsorolt épületek szerkezeteit és az azoknál felhasznált anyagokat illetőleg, általában fel kell említenünk, hogy azok úgy a tűzbiztonság követelményeinek, mint az épületek céljainak megfelelően vannak választva.

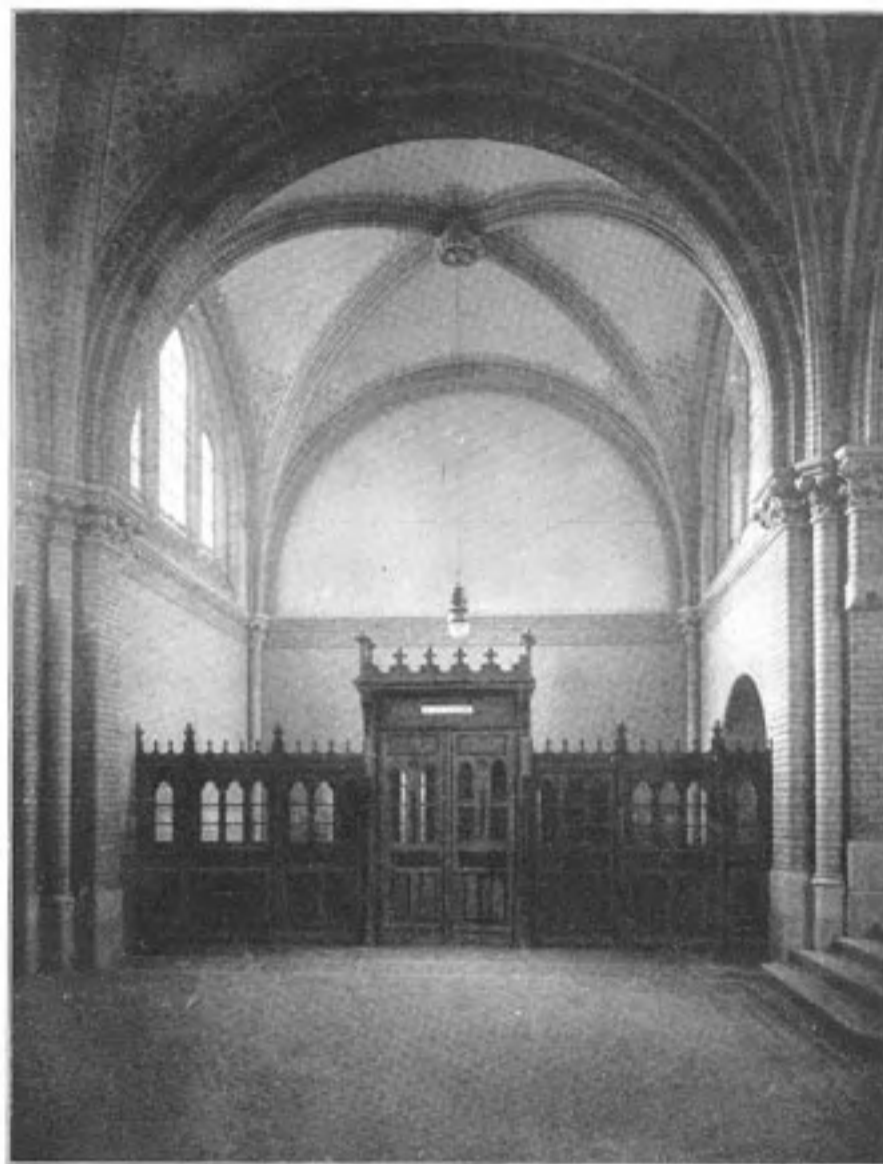
✱ Faanyagot kizárólag csak a födélzékénél használtunk fel; az összes födémek vastartók közti téglaboltozatból avagy vasbetonból készültek, utóbbi szerkezetet különösen a nagy termék, gépcsarnokok és a padlásürben létesített atelier-rajztermeknél alkalmaztuk.

✱ A padlóburkolatoknál szintén kerültük a faanyag felhasználását és csak a tanári szobák és a gyűléstermek padolatát készítettük tölgyfából.

✱ A tan- és rajztermek, gyűjtemények stb. hézagmentes Doloment-padlóburkolatot nyertek.

✱ A folyosók, csarnokok és egyéb mellék-helyiségek padlóit mozaiklapokkal vannak burkolva.

✱ A lépcsők fehér és vörös hazai márványkőből készültek, mindannyi a közlekedésnek

A könyvtár előcsarnoka

Vorhalle im Bibliothek-Gebäude

Bibliothèque vestibule

Gartenterrain errichtet wurde. Dieses kleine ebenerdige Gebäude enthält zwei Observationszellen mit verschiebbarem Eisendach und eine Wärmestube, die mit ersteren durch geschlossene Gänge verbunden ist.

* * *

✱ Um allen Anforderungen gerecht zu werden, die hinsichtlich der Erzeugung des Dampfes an zentraler Stelle für die Beheizung und den Maschinenbetrieb sämtlicher Gebäude des Polytechnikums gestellt sind, wurde ein entsprechendes Zentral-Kesselhaus gebaut. Dasselbe umschließt die grosse

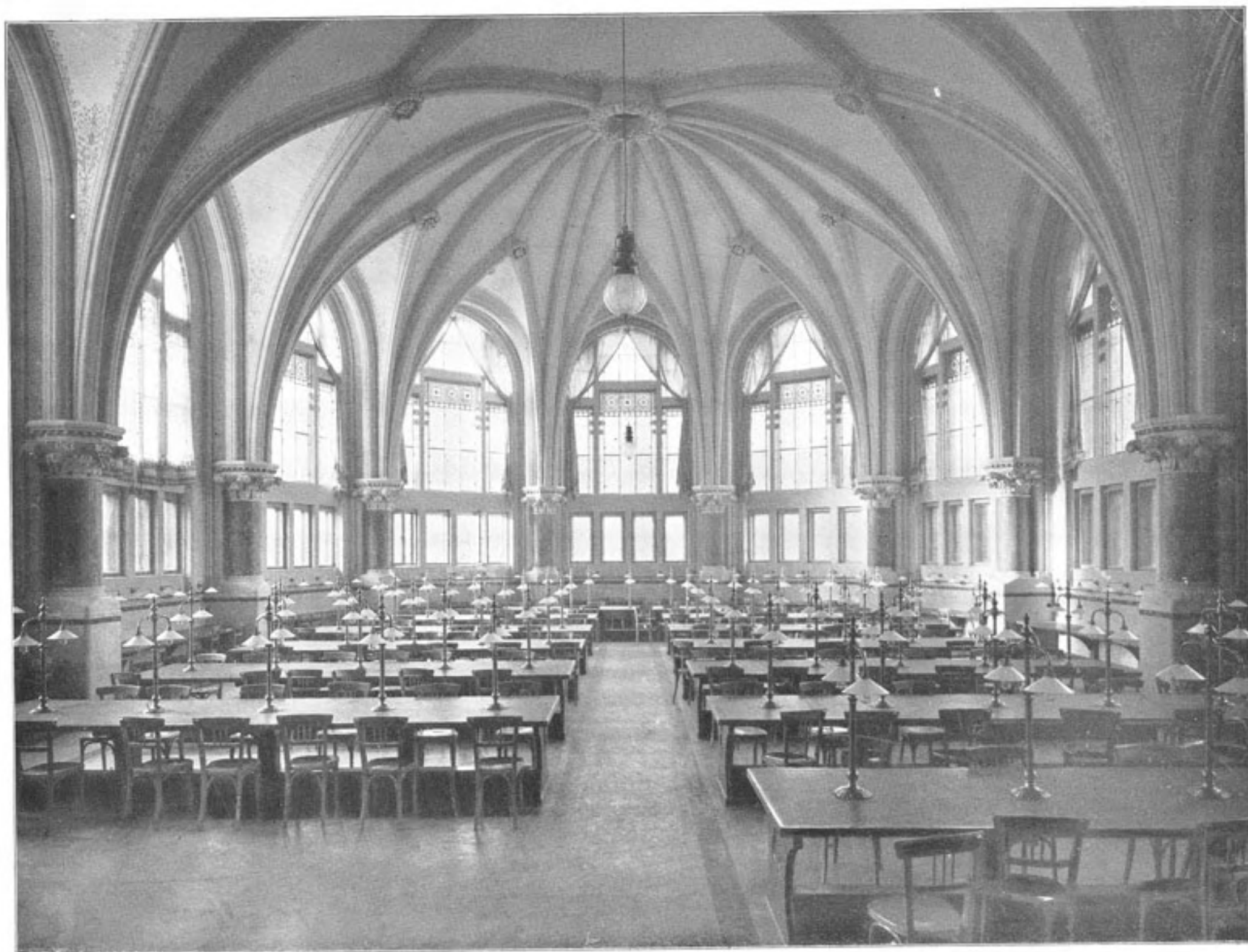
on a toujours eu égard à la destination de l'édifice et l'on s'est efforcé de se prémunir contre les incendies. Le bois n'a été employé que pour les faîtages; les supports en fer des plafonds sont reliés par des voûtes en briques ou en béton armé; ce dernier a été employé surtout à la construction des grands amphithéâtres, des halles aux machines et des salles vitrées des combles servant aux cours de dessin. ✱ On a également évité l'emploi du bois pour les planchers; les salles de conseil et les cabinets des professeurs ont seuls un parquet de chêne. Les amphithéâtres des cours, les salles de dessin et des collections sont pourvus de parquets système Doloment sans fentes, tandis que les couloirs, halles et locaux accessoires sont carrelés en plaques de mosaïque.

✱ Les escaliers sont en marbre rouge et blanc de Hongrie; ils reposent sur des voûtes et leurs dimensions correspondent aux besoins de dégagement.

✱ Le caractère de haute école devait prévaloir dans la conception architectonique des bâtisses. Il aurait été à désirer que du moins le corps de bâtiment principal de l'unique établissement de la Hongrie qui offre à la jeunesse studieuse le moyen de s'approprier l'art de l'architecture, fût une construction monumentale qui, tout en répondant aux besoins pratiques, fût aussi en quelque sorte l'expression des aspirations artistiques des professeurs de cette spécialité.

✱ Cette vue, pourtant, n'a pu être réalisée que dans une mesure restreinte. Les sommes allouées étant plutôt modestes, on était privé des

megfelelő méretben és pilléríves alátámasztással.

✱ A külső és belső építészeti kiképzés tervezésénél figyelemmel kellett lenni arra, hogy a tanintézet főiskolai jellege kellőképpen kifejezésre jusson. Kívánatos lett volna, hogy a királyi József-

Kesselhalle, Kohlen- und Schlackenlager, sowie die Wohnungen des Maschinisten und der Heizer.

✱ Bezüglich der angewandten Baukonstruktionen und Baumaterialien kann im allgemeinen gesagt werden, dass dieselben mit Rücksicht auf den Zweck der Gebäude und deren Feuersicherheit, als auch den modernen Anforderungen entsprechend gewählt wurden. Holz ist ausschliesslich nur in den Dachstühlen verwendet worden, sämtliche Decken sind entweder aus Schienengewölben oder in Eisenbeton hergestellt.

✱ Letztere Konstruktion fand insbesondere zur Überdeckung der grossen Säle und Maschinenhallen, ferner zur Herstellung der Oberlicht-Zeichensäle Anwendung.

✱ Auch als Fussbodenbelag wurde Holzmaterial möglichst vermieden und nur die Repräsentationsräume und Professorenzimmer erhielten Eichenholzfussböden. Die Lehr- und Zeichensäle, Sammlungen u. s. w. sind mit fugenlosem, sogenanntem „Doloment“ belegt, während die Böden der Korridore, Hallen und Nebenlokalitäten mittels Mosaikplatten hergestellt wurden. Das Material der Treppenstufen ist roter und weisser ungarischer Marmor; sämtliche Treppen sind unterwölbt und dem Verkehr entsprechend dimensioniert.

✱ Hinsichtlich der architektonischen Durchbildung der Gebäude musste

moyens pour faire de l'architecture monumentale, et les matériaux de prix n'ont pu être employés, par la même raison, que d'une manière exceptionnelle.

✱ Pour le revêtement des façades on s'est servi de pierres de taille et de briques comprimées à sec, ornées en partie d'incrustations vernies; on a pu éviter ainsi les surfaces crépies.

✱ La décoration intérieure est simple; on s'est servi, à cet effet, de matériaux de bonne qualité, mais qui n'exigent pas de grosses dépenses d'entretien. Ainsi, le revêtement des murs des corridors est en plaques vernies jusqu'à un mètre de hauteur.

✱ Le vestibule du pavillon central, la cour d'honneur, la salle des fêtes et la salle des séances du Conseil de l'École sont seuls pourvus d'une ornementation architectonique proprement dite. Le vestibule et la cour d'honneur sont en pierres de taille ou en composition (simili-marbre); le revêtement des murs de la salle des fêtes est en imitation de marbre et celui de la salle des séances du Conseil en lambris de chêne sculpté. Le vestibule et la grande salle de lecture de la bibliothèque possèdent aussi une ornementation architectonique assez riche. A propos de la salle de lecture, je ferai remarquer que les vitraux peints, le plafond en polygones et des baies ogivales ainsi que le revêtement des murs en plaques vernies contribuent singulièrement à rehausser l'effet produit par ses vastes dimensions.

✱ Il est fort regrettable que les beaux-arts proprement dits dont les rapports intimes avec l'archi-

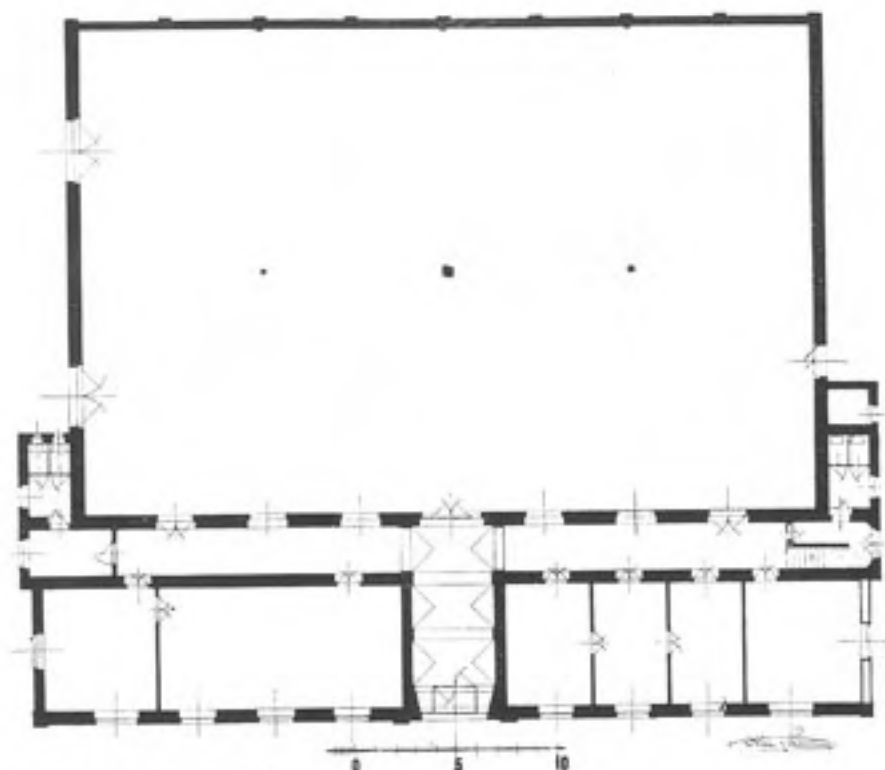

Összekötőcsarnok részlete

Detail der Verbindungs-Halle

Détail des arcades

műegyetem, mint az ország egyedüli főiskolája, mely alkalmat nyújt az építőművészetben való magasabb kiképzésre, legalább annak középponti épületében, a térbeli követelmények kielégítése mellett, olyan emlékszerű alkotás legyen, mely

Géplaboratorium Maschinen-Laboratorium Laboratoire des Machines

hazánk jelenkori építőművészetének fejlettségét is méltóan dokumentálja.

✱ Ennek a feltételnek azonban csak részben lehetett megfelelni, mert a szűk keretben engedélyezett költségek az emlékszerű építésnek határt szabtak és nemesebb anyagoknak alkalmazását csak igen korlátozott mértékben engedték meg.

✱ Az épületek homlokzatainak képzéséhez a vakolt felületeknek lehető kikerülésével faragott követ és szárazon sajtolt téglát, részben színes zománczott betétekkel használtunk fel.

✱ A helyiségek alakítása egyszerű, a felhasznált

überwiegend der Charakter des Schulhauses gewahrt bleiben. Es wäre wohl wünschenswert gewesen, dass die Heimstätte der einzigen Hochschule Ungarns, die auch zur künstlerischen Ausbildung von Architekten Gelegenheit bieten soll, zumindest in ihrem Hauptgebäude einen Monumentalbau gewonnen hätte, der nebst der Befriedigung des Raumbedürfnisses, auch die Reife der zeitgenössischen baukünstlerischen Bestrebungen unseres Vaterlandes zum Ausdruck gebracht hätte.

✱ Diesem Wunsche konnte nur zum Teil entsprochen werden, da innerhalb der engen Schranken der bewilligten Baukosten der Entfaltung einer monumentalen Architektur ein geringer Spielraum gewährt wurde und edleres Material nur in bescheidenem Masse zur Anwendung gelangen konnte.

✱ Zur Verkleidung der Façaden ist, bei möglicher Vermeidung geputzter Flächen, Haustein und trocken gepresstes Ziegelmateriale, teilweise mit glasierten Einlagen angewendet. Die Ausbildung im Inneren wurde mit Rücksicht auf die Erhaltungskosten, in einfachen Formen, doch aus solidem Material hergestellt, wie z. B. die Verkleidung der Korridorwände mit glasierten Platten.

✱ Architektonischen Schmuck im engeren Sinne des Wortes erhielten im Hauptgebäude nur das Vestibule, der glasgedeckte Ehrenhof, ferner die Aula und der Senats-Sitzungssaal. Die Architektur ersterer Räume ist aus Haustein und Kunststein, zur Verkleidung der Aulawände wurde Kunstmarmor, zu derjenigen des Senatssaales geschnitzte Eichenholzvertäfelung verwendet.

✱ Auch die Vorhalle und der grosse Lesesaal im Bibliotheksgebäude wurden in den Rahmen

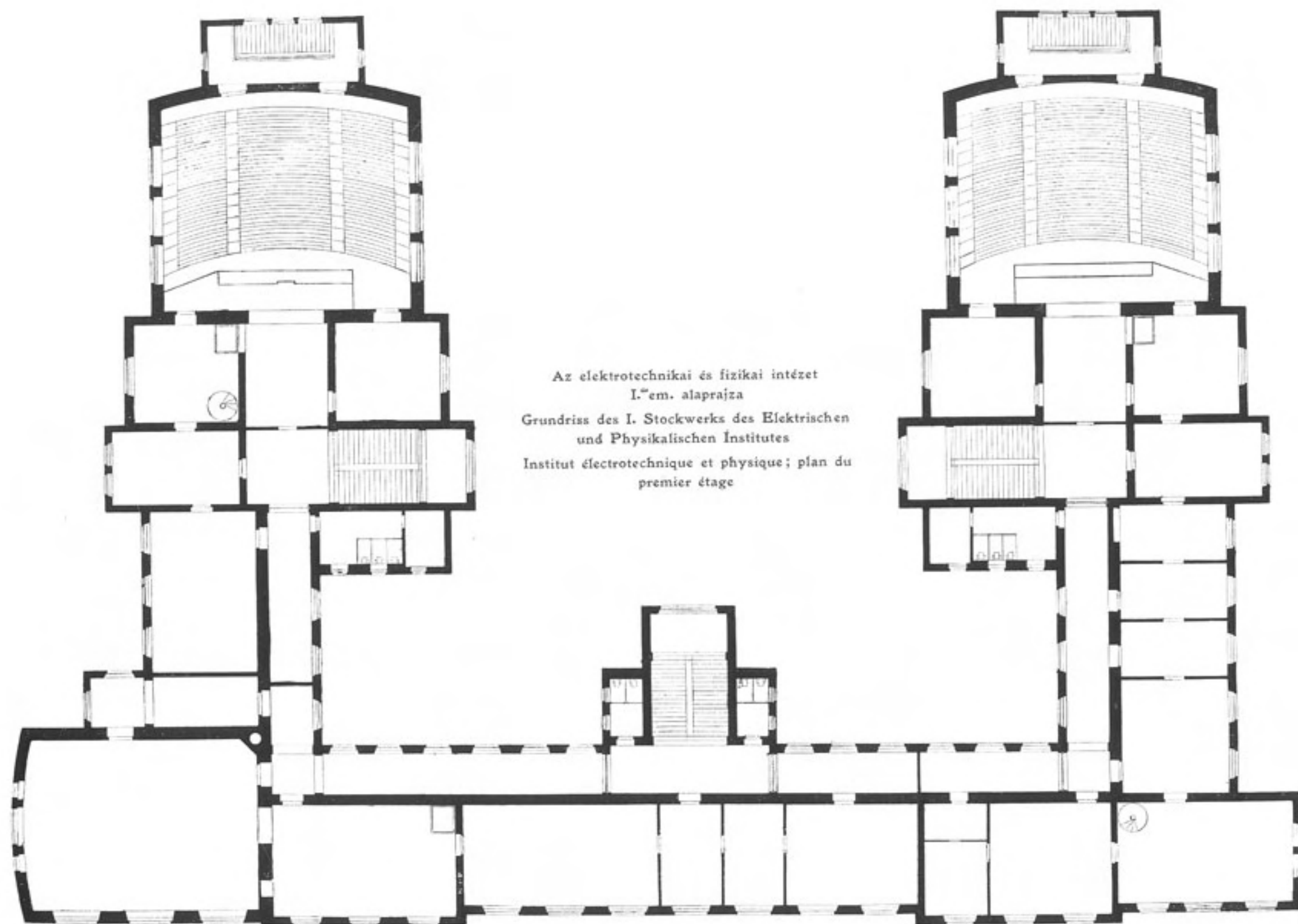
tecture sont universellement connus, ne soient représentés que par la seule sculpture et encore dans une bien faible mesure. Les quatre statues de femmes assises, deux fois grandeur naturelle qui symbolisent les arts techniques, et qui sont dues au ciseau de M. Paul Senyei, ornent les trois grandes portes du bâtiment principal. Elles rehaussent, il est vrai, l'effet artistique de la façade, mais c'est bien peu de chose pour un édifice public de cette importance.

✱ A part quelques portraits que possède l'École, la peinture n'y figure à aucun titre.

✱ Il faut noter pourtant que la direction des travaux a eu soin de réserver, sur les murs de la salle des fêtes et de la salle de lecture de la bibliothèque, des surfaces destinées à recevoir des peintures al fresco. On jugeait, en effet, nécessaire, tant pour encourager l'art national que pour éveiller le sens artistique chez les élèves de l'École, que ces salles fussent ornées de peintures dues au pinceau de véritables artistes et dont le sujet serait tiré du domaine des sciences techniques ou de leur développement historique. Cependant, faute de ressources, les fresques n'ont pu être encore exécutées, mais les surfaces réservées ne peuvent rester longtemps inoccupées. Nous avons tout lieu d'espérer que le ministre de l'Instruction publique, appelé en premier lieu à protéger l'art national, trouvera sous peu les sommes nécessaires pour compléter l'ornementation artistique des salles.

✱ Les bâtiments de l'École ne sont pas tous construits dans le même style. Cela tient à ce que les plans en ont été dressés par trois ar-

anyagok választásánál pedig a fentartási költségeknek lehető legkisebb mértékre való apasztása volt irányadó, pl. a folyosók falainak egy méter magasságú csempe burkolata stb.

Bejárat a könyvtárhoz Eingang zur Bibliothek Entrée de la bibliothèque

✱ Szorosabb értelemben vett építészeti díszítése a központi épületben csak az előcsarnoknak, a fedett udvarnak, valamint az aulának és tanácsteremnek van.

✱ Előbbieknek architektúrája — beleértve a főlépcsőket is — faragott kőből és műkőből készült. Az aula falait csiszolt műmárvány, a tanácstermet tölgyfatáblázat borítja. A könyvtár előcsarnoka

baukünstlerischer Durchbildung mit einbezogen und ist insbesondere der Lesesaal mit seinem Sterngewölbe, farbigen Fenstern und der emailierten Plattenverkleidung der Wände und seiner bedeutenden Raumwirkung hervorzuheben.

✱ Sehr zu bedauern ist es, dass aus dem Gebiete der Schwesterkünste nur die Bildhauerkunst und auch diese in sehr bescheidenem Masse vertreten ist.

✱ Die an den Haupteingängen des Hauptgebäudes vom Bildhauer Karl Senyei modellierten vier sitzenden Frauengestalten, in doppelter Lebensgrösse aus Sandstein hergestellt, sind allegorische Darstellungen der technischen Wissenschaften und erhöhen wohl den künstlerischen Wert der Fassade, erfüllen an sich jedoch noch lange nicht diejenigen Ansprüche, welche die Jetztzeit und die vaterländische Kunst an ein öffentliches Gebäude zu stellen berechtigt sind.

✱ Auch fehlt die monumentale Malkunst überhaupt, denn die wenigen Porträts, über die das Polytechnikum verfügt, können diesen grossen Mangel nicht ersetzen,

✱ Die Bauleitung erachtete es zwar als ihre Pflicht, Vorsorge zu treffen, dass in der Aula und im Bibliotheks-Lesesaal, entsprechende Mauerflächen für al Frescogemälde zur Verfügung gestellt seien, da sowohl die Unterstützung der vaterländischen Kunst, als auch die Entwicklung des Kunstverständnisses der Techniker es wünschenswert erscheinen liessen, dass diese Säle von Künstlerhand mit Gemälden geschmückt werden, deren Gegenstand aus dem Gebiete der technischen Wissenschaften, resp. derengeschichtlichen Entwicklung geschöpft werden könnte.

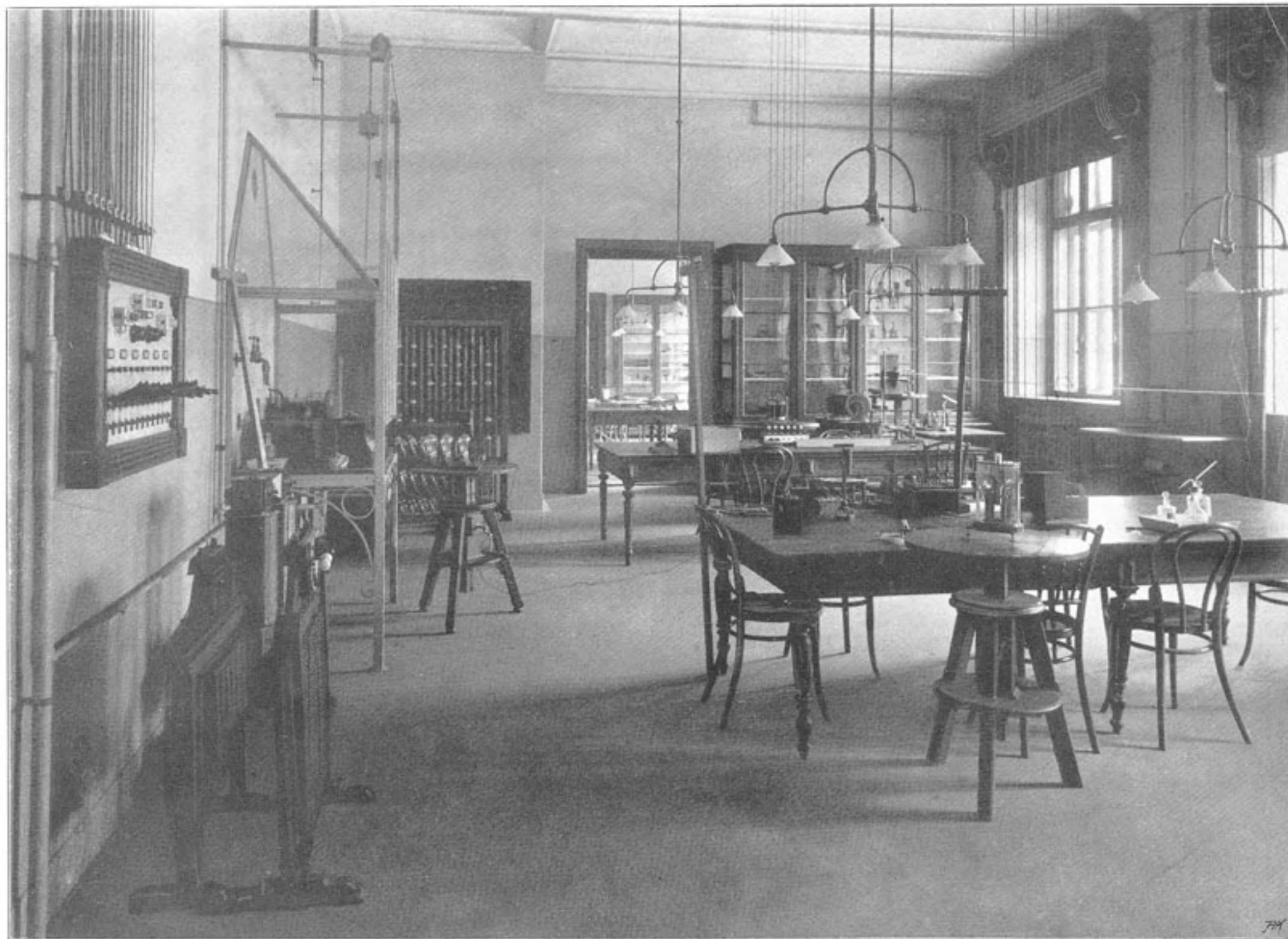
chitectes qui ont travaillé chacun de leur côté en pleine indépendance, et dont l'individualité distincte a fini par percer malgré tout.

✱ D'autre part, la divergence dans la facture des bâtisses s'explique en quelque façon par la destination différente de chacune d'elles. Elle est, du reste, fort avantageuse au point de vue architectural, car elle contribue à varier l'aspect des groupes de pavillons et produit un effet d'ensemble qui n'aurait pu être obtenu par des constructions d'un style identiquement le même pour tous.

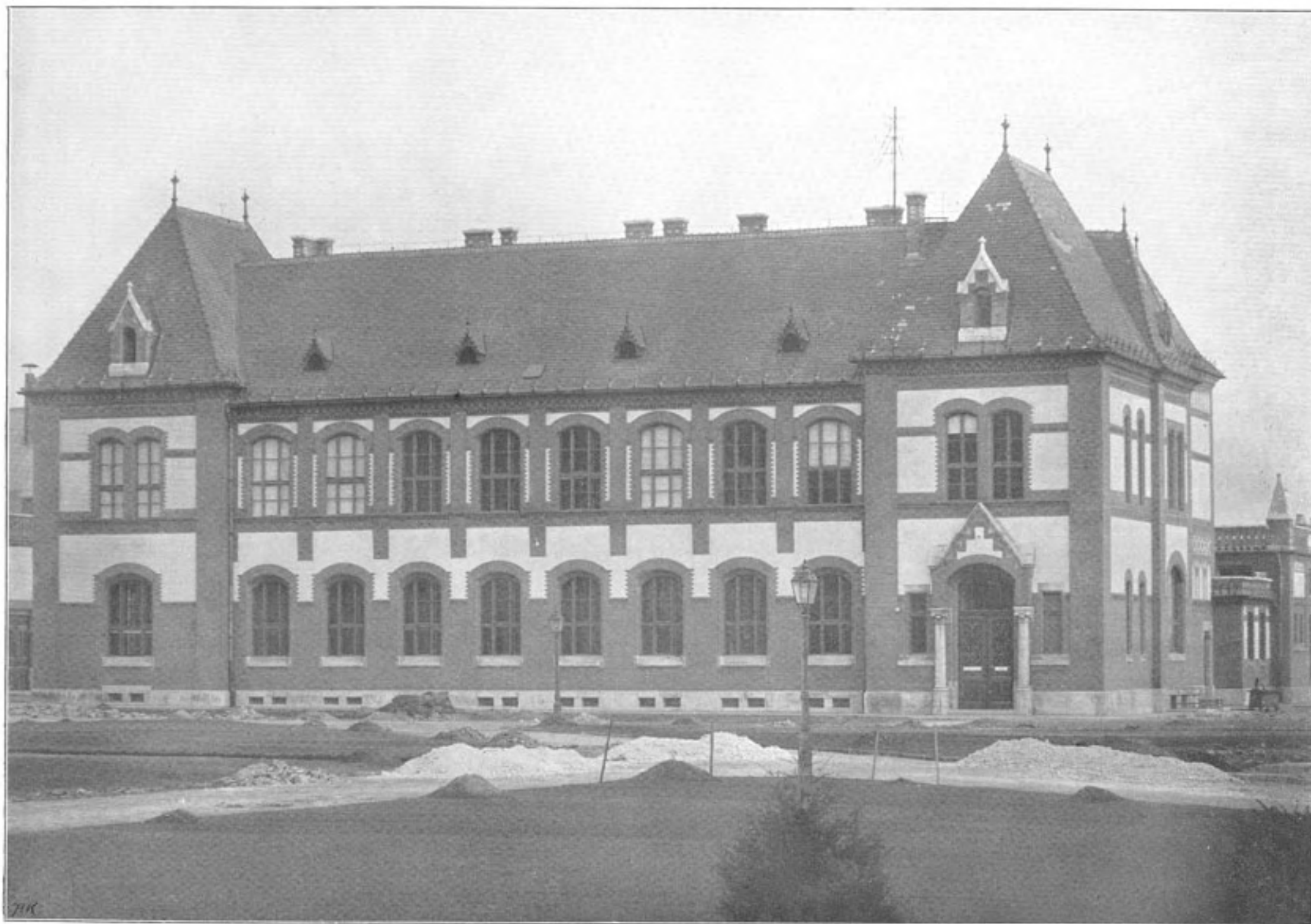
✱ Bien que je n'aie pas l'intention d'entrer ici dans les détails des aménagements de l'École aux points de vue structural et scientifique, je crois toutefois devoir en résumer brièvement les installations plus importantes et celles qui offrent un intérêt plus général sous le rapport hygiénique et pédagogique.

✱ A l'exception du pavillon de chimie qui est pourvu d'un système de chauffage particulier, tous les bâtiments de l'École sont chauffés par un calorifère central à basse pression avec transmission à distance de la vapeur par des conduits souterrains. Voici quelques données concernant ces installations.

✱ En considération des pertes subies dans la transmission à grande distance, il faut une chaleur maximale de 5.000.000 de calories à l'heure pour le chauffage de locaux d'une contenance totale de 250.000 mètres cubes. La vapeur est produite à une pression de 6 atmosphères dans quatre chaudières système Tischbein possédant chacune une surface de chauffe de 205 mètres

és nagy olvasóterme szintén részesült gazdagabb kiképzésben. Különösen az utóbbinak csillag-boltozata csúcsíves színes ablakai és csempelapokkal burkolt falai nagymértékben hozzájárulnak a terem térhatásának emeléséhez.

✱ Felette sajnós, hogy a testvér-képzőművészek köréből csak a szobrászat van képviselve, ez is a legszűkebb határok között. A középponti épület bejárataihoz a technikai tudományokat ábrázoló négy ülő női szobor van helyezve, mely kétszeres életnagyságban faragott kőből készült Senyei Károly szobrászművész mintái szerint.

✱ Noha e szobordísz hozzájárul a homlokzat művészi becsének emeléséhez, ez még korántsem elegendő arra, hogy kielégítse azokat a követelményeket, a melyeket a jelenkor és a hazai képzőművészet egy nagyobb szabású épülettől méltán elvárhat.

✱ Az emlékszerű festőművészet egyáltalában nincsen képviselve, mert az a néhány arckép, melylyel a műegyetem rendelkezik, nem pótolhatja e hiányt.

✱ A művezetőség kötelességének tartotta gondoskodni arról, hogy az aulában és a könyvtár olvasótermében, mint a műegyetem legelőkelőbb termeiben kellő falterületek álljanak rendelkezésre, hogy azokon al-freskó festmények keletkezhessenek, mert szükségesnek tartotta, hogy úgy a hazai művészetnek istápolása, mint pedig a műegyetemi hallgatóság művészi érzékének fejlesztése szempontjából e termek művészileg megfestett képekkel láttassanak el, a melyek tárgya technikai tudományokból, illetőleg azoknak történeti fejlődéséből volna meritendő.

✱ Der Mangel an Bedeckung der Kosten verhinderte bisher die Ausführung dieser Gemälde; die Mauerflächen sind jedoch vorhanden und können unmöglich lange Zeit unbemalt bleiben und so ist zu hoffen, dass der Herr Minister für Kultus und Unterricht, als der berufenste Beschützer der ungarischen bildenden Künste, die materiellen Mittel zur Vollendung des künstlerischen Schmuckes der Säle je früher beschaffen wird.

* * *

✱ Der Umstand, dass die Gebäude des Polytechnikums nicht im einheitlichen Baustil errichtet sind und sowohl bezüglich der Konzeption als auch in der Formenbildung Verschiedenheiten aufweisen, ist dadurch begründet, dass an dem Entwurf drei Architekten selbständig teilnahmen, deren künstlerische Individualität nun zur Geltung gelangt. Diese Verschiedenheit ist auch teilweise das Ergebnis der speziellen Zwecke der einzelnen Bauten und ermöglichte eine wirksame, abwechslungsreiche Gruppierung, die bei der Einförmigkeit eines einheitlichen Baustiles kaum zu erreichen gewesen wäre. Die Verschiedenheit der Baustile und der zum Ausdruck kommende Rangunterschied in der Ausbildung der Gebäude gereicht der Anlage nur zum Vorteile.

✱ Obschon es nicht der Zweck dieser Zeilen ist, alle die baulichen und wissenschaftlichen Einrichtungen, mit denen der Neubau des Polytechnikums ausgestattet wurde, eingehend zu erörtern, erscheint es doch notwendig jener Ausstattungen kurz zu gedenken, welche vom hygienischen und pädagogischen Standpunkte wichtig und von allgemeinem Interesse sind.

carrés. Les foyers consomment de la houille du pays et sont pourvus d'appareils fumivores.

✱ La vapeur dont la pression est de 2 atmosphères au point le plus éloigné, est réduite à

Mechanikai technológia kapu
Mechanische Technologie Eingangstor
Technologiemécanique. Porte

0,1 atm. dans des centres secondaires où elle arrive par un double conduit souterrain. Tous les tuyaux conducteurs à haute pression sont pourvus de soupapes de sûreté et de réserve, de sorte qu'en cas de rupture d'un tuyau, l'inter-

✱ Sajnos, e festmények — fedezet hiányában — egyelőre még nem készülhettek el, de a helyek ki vannak jelölve, azok nem maradhatnak üresen és remélhető, hogy a vall. és közokt. miniszter, a ki a magyar képzőművészeteknek legfőbb öre, meg fogja találni az anyagi eszközöket arra, hogy e termék mihamarabb megkapják a hiányzó művészi díszet is.

✱ A műegyetemi épületek nem egyenlő stílusban készültek, hanem egymástól eltérő építési kiképzésben részesültek és különbözők a koncepczióban és a formák kezelésében. Ez a körülmény abban találja magyarázatát, hogy a tervezésben három építész önállóan vett részt, a kiknek művészi egyénisége az épületek kiképzésében is megnyilatkozik.

✱ Ezt a változatosságot egyébként az épületek speciális rendeltetése is némileg indokolja, de építőművészi szempontból is elfogadható és érdekes csoportosításra nyújtott alkalmat, a mit az uniformis egyhangúsággal nem lehetett volna elérni. Azt hiszem, hogy a különböző rangú és változatos stílus kiképzés nem hibája, hanem lényeges előnye az új műegyetemi épületeknek.

✱ Nem szándékom a kir. József-műegyetem új épületeiben készített berendezéseket, építési és tudományos felszereléseit e helyen részletesen tárgyalni, de szükségesnek tartom mégis néhány oly természetű berendezést ismertetni, mely mind közegészségi, mind oktatási szempontból fontossággal bír és általános érdekű.

✱ Az összes épületek fűtésére a kémiai intézet kivételével, a melynek külön fűtése van, teljesen

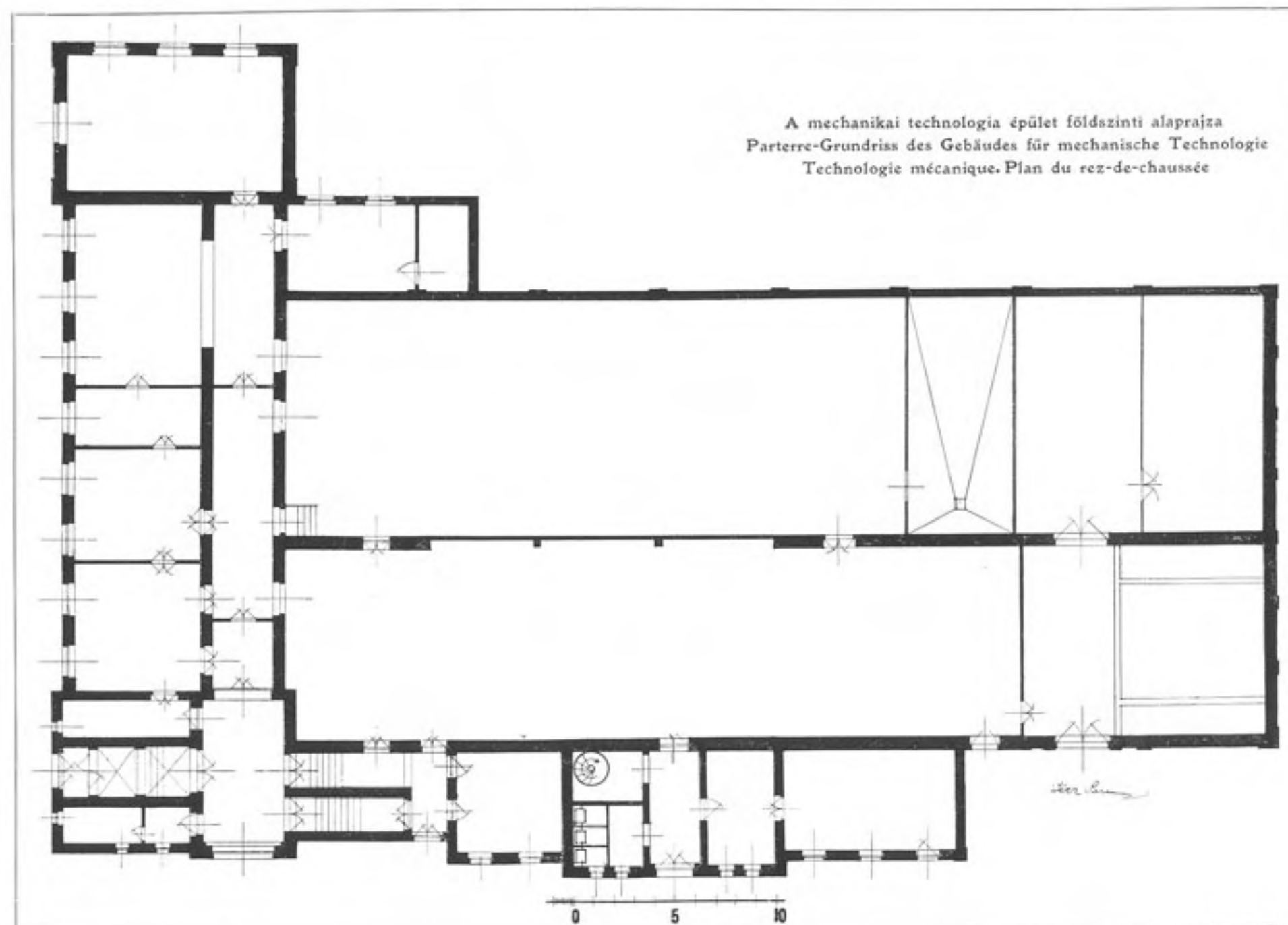
✱ Zur Heizung sämtlicher Gebäude (mit Ausschluss des Chemischen Institutes, das eine selbständige Heizung besitzt) dient eine zentrale Niederdruckdampfheizung mit Fernleitung in unterirdischen Tunneln. Über den Umfang der Anlage mögen folgende Daten Aufschluss geben:

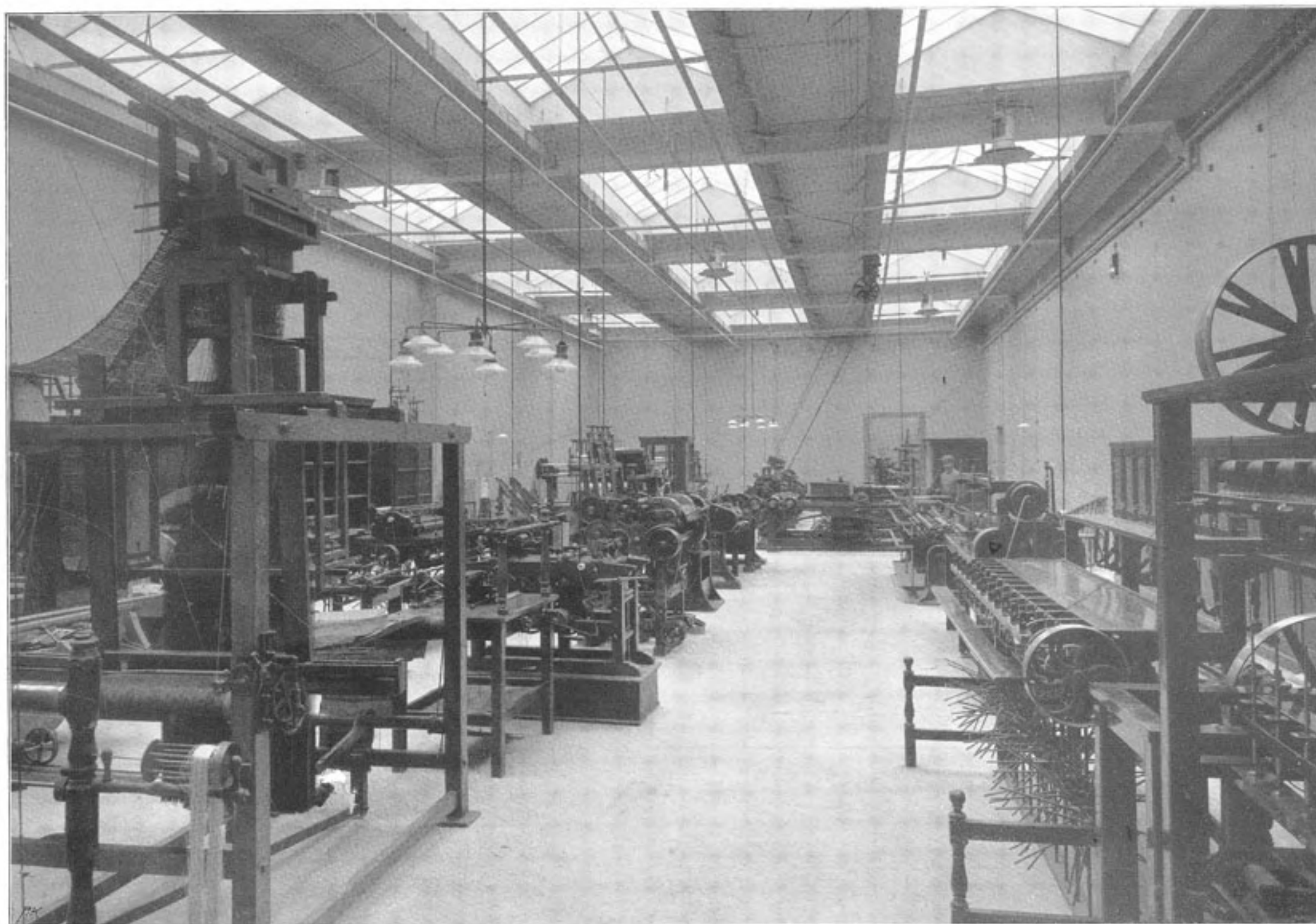
✱ Mit Berücksichtigung der Wärmeverluste in der Fernleitung sind zur Heizung von ca. 250.000 m³ Innenräume 5000,000 Cal. Wärme notwendig. Der Dampf mit 6 Atm. Betriebsdruck wird in

ruption du chauffage se trouve localisée à un seul groupe, sans gêner le reste.

✱ La vapeur à basse pression passe des centres secondaires dans les différents locaux où la chaleur est transmise, à l'exception des très grandes salles, au moyen de radiateurs. Les halles, corridors et cabinets d'aisance sont également chauffés.

✱ Les plus vastes locaux, tels que les amphithéâtres des cours, la salle des fêtes, la biblio-

központosított alacsony nyomású gőzfűtés szolgál. A berendezés méreteire és terjedelmére nézve szolgáljanak a következő adatok.

✱ A távvezetékben előforduló meleg-vesztességek tekintetbe vételével a maximális melegszükséglet 5,000.000 Cal. óránként, melylyel kb. 250.000 m³ térfogatú helyiség fűtendő.

✱ A gőzt 4 db egyenkint 205 m² fűtőfelületű Tischbein-féle kazánban termelik 6 atm. gőznyomással. A tüzelés füstemésztéssel, magyar kőszén felhasználására van berendezve.

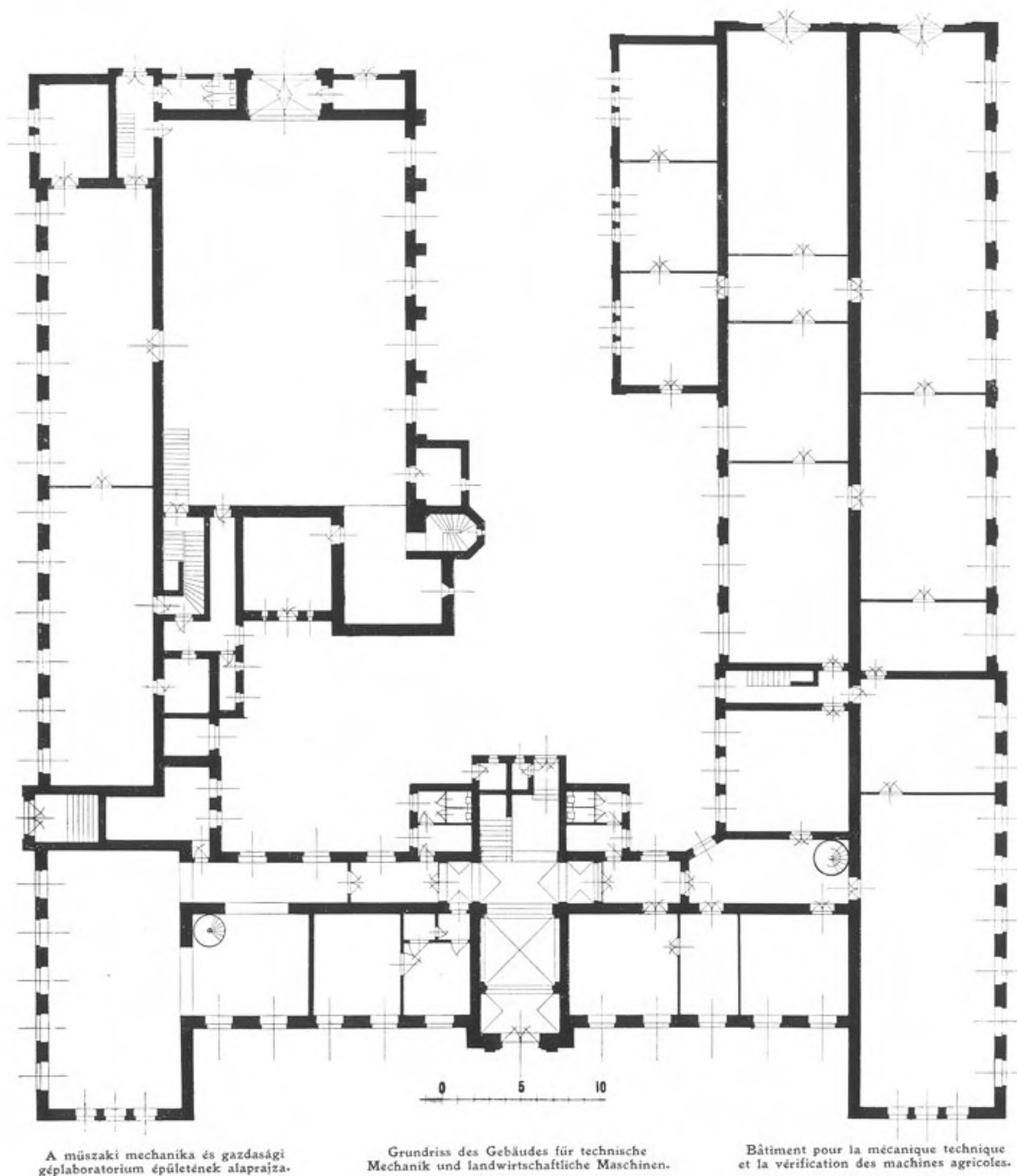
✱ A termelt gőz, melynek nyomása a legtávolabbi ponton 2 atm., földalatti folyosókban elhelyezett kettős távvezeték útján kerül az épületekhez, melyek secundaer középpontjaiban a gőznyomás 0.1 atm.-ra száll.

✱ Az összes csővezetékek biztosító és tartalékszelepekkel vannak ellátva, úgy hogy esetleges csőtöréseknél, egy-egy csoport kizárásával az üzem fenttartható.

✱ A secundaer középpontokból az alacsony nyomású gőz a helyiségekbe van vezetve, melyekben (a nagyterem, könyvtár, aula, laboratóriumok és műhelyek kivételével) radiátorok adják le a meleget. Ugyancsak fűtve vannak a folyosók, lépcsők és toalettek.

✱ A tanterem és nagy térfogatú egyéb helyiségek, minők az aula, a könyvtár, a géplaboratórium, a műhelyek stb. fűtésére gőzlégfűtés van alkalmazásban távjelző és thermostat, valamint szellőzőkészülékkel bőven ellátva.

✱ A mesterséges világítást a helyiségekben villamos váltakozó- és egyenáram szolgáltatja, — a rajz- és tanteremekben egyenáramú ívlámpákat

alkalmaztunk. A közlekedésnek szolgáló helyiségeket, valamint a külső területet és az utakat gázzal világítjuk, a szertárakba és laboratoriu-

Mezőgazdasági
géptani épület

Gebäude für Land-
wirtschaftliche Maschinen

Bâtiment des
machines agricoles

mokba szükség szerint szintén világító gáz van bevezetve.

✱ Az épületeknek vízzel való ellátását a városi vízművek szolgáltatják, kísérleti célokra azonban még egy külön vízvezeték is készült, mely a vizet közvetlenül a Dunából szivattyúzza.

✱ A bútorról való felszerelésre vonatkozólag megemlítendő, hogy a szertári helyiségekben, valamint a rajztermekben kellő kiegészítéssel és javítással a régi bútorokat használtuk fel. A tantermek azonban egészen új bútort kaptak.

✱ A padok, eltérőleg a régi iskola-padok rendszerétől, vas-állványra szerelt külön-külön ülésekből állanak.

✱ Új bútort készült még a tanári dolgozó-

4 Stück Tischbeinkessel zu je 205 m² Heizfläche im Kesselhause erzeugt. Die Feuerung ist für rauchfreie Verbrennung ungarischer Kohle eingerichtet. Der erzeugte Dampf, dessen Betriebsdruck an der entferntesten Stelle noch 2 Atm. beträgt, wird in entsprechend verteilten Sekundär-Zentralen auf 0,1 Atm. reduziert. Die Hochdruckleitung ist aus Sicherheitsgründen doppelt vorhanden und ist der Betrieb durch Rohrbruchventile und gruppenweise Absperrung vollkommen gesichert. Von den Sekundär-Zentralen wird der Niederdruckdampf in den Raum geleitet, wo die Wärmeabgabe überwiegend durch Radiatoren erfolgt. Hallen, Gänge, Treppen und Toiletten sind ebenfalls geheizt. Die Lehrsäle, sowie die Aula, Bibliothek, Maschinen-Laboratorien und Werkstätten erhielten eine Dampfheizung mit Fernmelde-Apparaten, Thermostaten und Ventilatoren reichlich ausgestattet.

✱ Zur Beleuchtung der Innenräume dient elektrisches Licht. Es ist sowohl Wechsel- als auch Gleichstrom vorhanden. In den Lehr- und Zeichensälen sind Bogenlampen angebracht. Die Vestibüle, Treppen und Korridore, sowie das äussere Terrain werden mit Gaslicht erhellt, auch sind Gasleitungen in den Arbeitsräumen und Laboratorien nach Bedarf vorgesehen.

✱ Die Speisung der Gebäude mit Trink- und Nutzwasser erfolgt durch die hauptstädtische Wasserleitung. Für die Zwecke des Maschinen-Laboratoriums dient ausserdem eine eigene Leitung, für die das Wasser direkt aus der Donau gepumpt wird.

✱ Was die Möblierung der Räume anbelangt, so sei erwähnt, dass die Zeichensäle, Samm-

thèque, le conservatoire des machines et les ateliers sont aussi chauffés à la vapeur et sont pourvus de télétermètres, de thermostates et de ventilateurs.

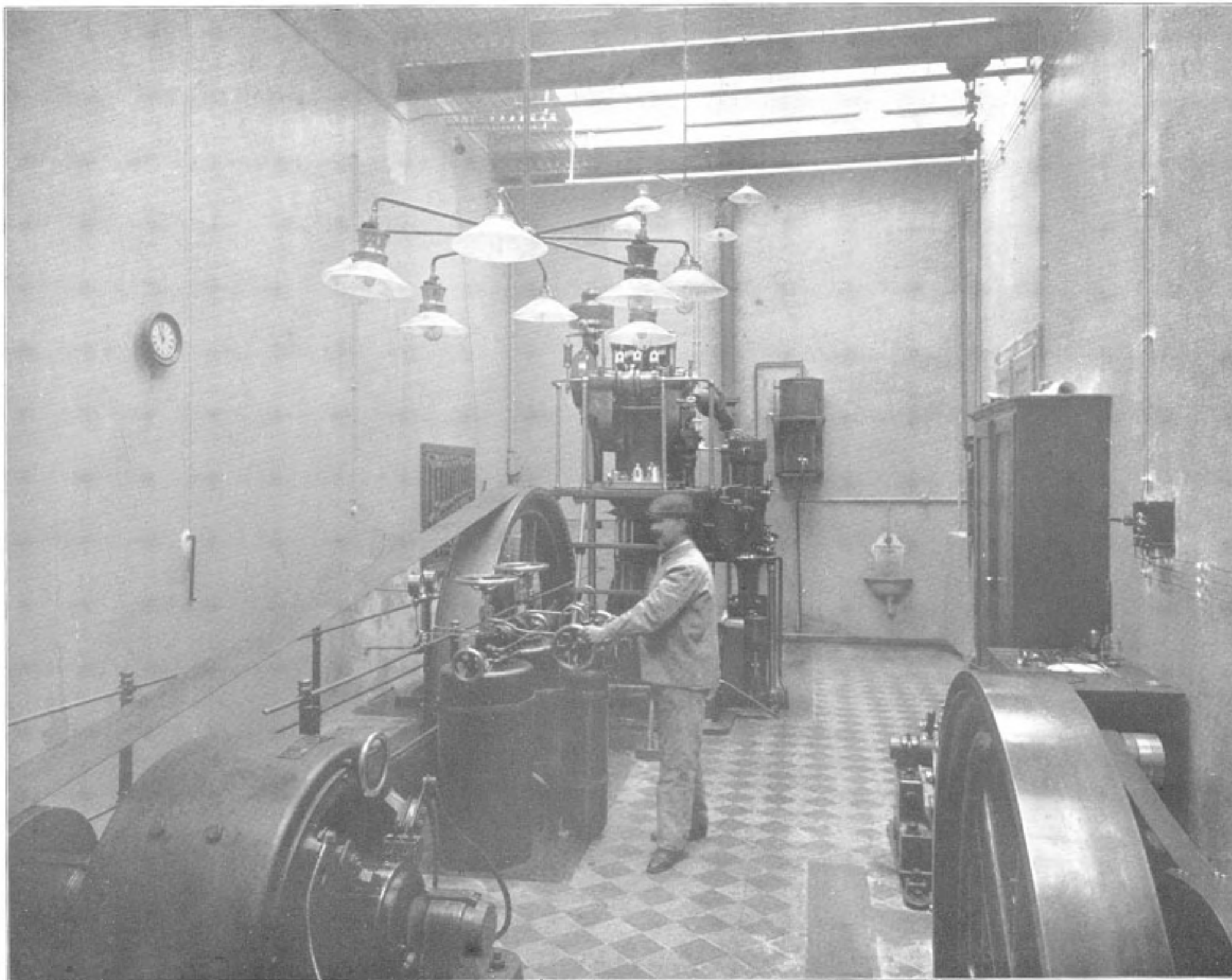
✱ L'éclairage des locaux est effectué au moyen de l'électricité à courant alterné et continu; les amphithéâtres des cours et les salles de dessin sont éclairés par des lampes à arc à courant continu. Les vestibules, corridors, escaliers et couloirs reliant les pavillons sont éclairés au gaz. Ce dernier a aussi été introduit dans les halles des collections et des appareils et dans les laboratoires.

✱ Les conduites d'eau de la Ville pourvoient aux besoins de l'établissement. Celui-ci dispose cependant, en vue des expériences, d'un conduit spécial qui tire directement son eau du Danube.

✱ Pour l'ameublement des salles de dessin, des collections et des cabinets de travail on se sert de l'ancien mobilier restauré et complété. Les amphithéâtres des cours, meublés à neuf, sont pourvus de sièges pliants isolés, montés sur des tréteaux de fer. Les cabinets des professeurs, les salles de séance, la salle des fêtes, la bibliothèque et le salon du recteur ont aussi été meublés à neuf.

✱ Outre les locaux appropriés à ses besoins, une École polytechnique doit disposer de tous les moyens subsidiaires indispensables à l'enseignement et aux recherches scientifiques. Sans cet outillage scientifique qui comprend la bibliothèque, les collections, les appareils, les machines, etc., un établissement moderne ne saurait répondre à sa destination.

szobákba, a tanácsterembe, az aulába és a rektori fogadóhelyiségekbe.

✱ Műszaki egyetem eredményes működéséhez azonban még feltétlenül szükséges, hogy a kellő számú és czélszerűen méretezett helyiségek mellett még mindazokkal a segédeszközökkel is rendelkezzen, amelyek az oktatásnak és a tudományos buvárlatnak mintegy előfeltételét képezik. Értem ez alatt a tudományos felszerelést, tehát a könyvtárt, gyűjteményeket, a műszereket, a gépeket stb., melyek nélkül egy modern polytechnikum nem töltheti be hivatását.

✱ A kir. József-műegyetem tanári testülete számolva a meglévő tudományos felszereléssel, annak kiegészítésére 2,200.000 K költséget kérelmezett.

✱ Ezen aránylag magasnak látszó összeg szükségességének indoklására fel kell említeni, hogy a műegyetem régi épületében uralkodott helyszűke miatt, már évek sora óta nem egészíthette ki tudományos felszerelését oly mértékben, a mint azt a jelenkor és az oktatás érdeke megkívánta volna és kénytelen volt az újabb beszerzéseket arra az időre halasztani, a mikor már megfelelő helyiségekkel rendelkezhetik.

✱ Ez az idő az új műegyetem építésével bekövetkezett, a mulasztásokat most kell pótolni és bizton reméljük, hogy a törvényhozás a kérelmezett és feltétlenül szükséges összeget, esetleg 3—4 évi részletekre felosztva, meg fogja adni az egyedüli magyar műszaki főiskolának, hogy az kulturális feladatát minden irányban teljesíthesse.

* * *

lungen und Arbeitszimmer nach erfolgter Ergänzung mit den bereits vorhandenen Einrichtungsgegenständen versehen wurden. Die Lehrsäle erhielten neue Bänke (abweichend von dem alten Schulbanksystem) mit auf Eisengestellen montierten Klappsitzen. Neumöbliert wurden sämtliche Professorenstuben, die Sitzungssäle, die Aula, die Bibliothek und die Empfangsräume des Rektors.

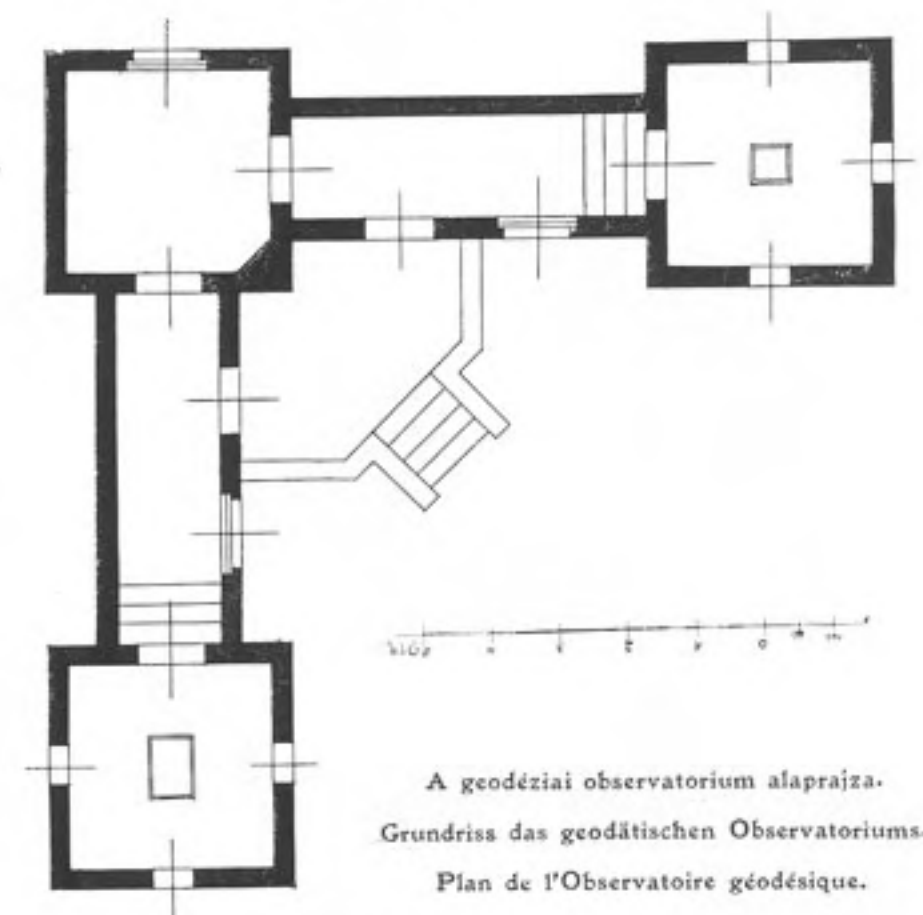
* * *

✱ Da die erspriessliche Tätigkeit einer technischen Hochschule nur dann zu erwarten ist, wenn dieselbe nebst zweckentsprechenden Lokalitäten auch über alle Behelfe verfügt, die bei jeder Lehrtätigkeit und wissenschaftlicher Forschung unerlässlich sind, worunter vornehmlich die Bibliothek, die Sammlungen, Instrumente, Maschinen etc. zu verstehen sind, ohne die ein modernes Polytechnikum seinen Beruf kaum erfüllen kann, erachtete es der Professorenkörper des königl. Josefs-Polytechnikums als seine Pflicht für die Ergänzung und Ausgestaltung des wissenschaftlichen Inventars um eine Summe von 2.200,000 Kronen anzusuchen. Um die Notwendigkeit dieser anscheinend grossen Summe zu begründen, sei erwähnt, dass im alten Gebäude die Ergänzung der wissenschaftlichen Einrichtungen wegen Raum Mangels nur in bescheidenem Rahmen durchführbar war und grössere Neuanschaffungen für die Zeit verschoben werden mussten, da entsprechende Räume zur Verfügung stehen würden.

✱ Nun ist dieser Zeitpunkt eingetreten, die Versäumnisse müssen nachgeholt werden und es

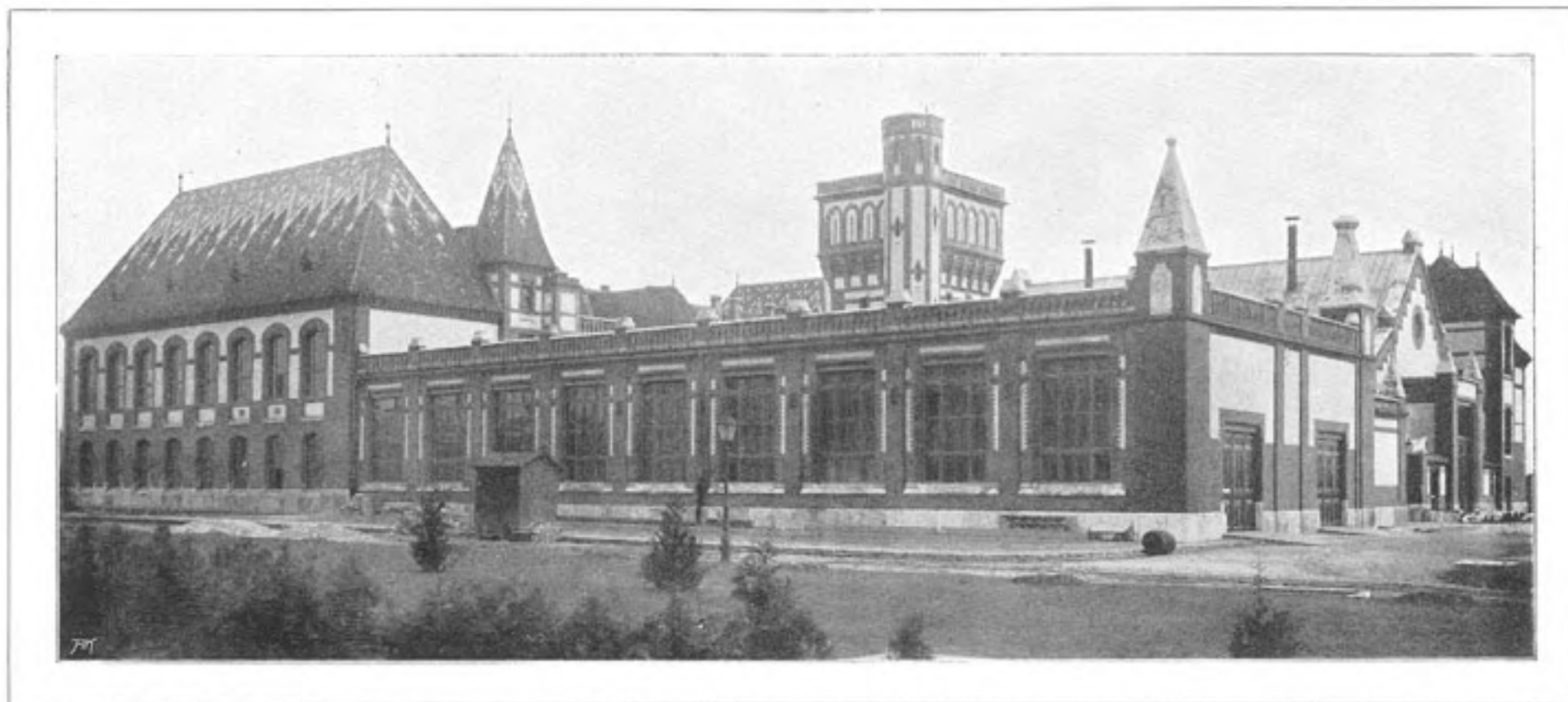
✱ Le corps enseignant de l'École, en tenant compte de l'outillage scientifique existant déjà, a demandé qu'il soit alloué une somme de 2,200.000 couronnes en vue de le compléter.

✱ Cette somme paraît élevée à première vue,

mais il faut savoir que, par suite du manque de place, l'École n'avait pu depuis de longues années faire les acquisitions que rendait nécessaires les progrès de la science et l'intérêt supérieur de l'enseignement, et on avait été obligée de les ajourner jusqu'au moment où l'on disposerait de locaux suffisants.

✱ L'École étant enfin installée dans sa nouvelle demeure, il est temps de combler ces lacunes et de regagner le temps perdu. Il faut espérer que la législation votera la somme demandée et reconnue indispensable en la répartissant au besoin sur 3 ou 4 années budgétaires, et qu'elle

A műszaki mechanikai épület homlokzata

Façade des Gebäudes für technische Mechanik

Bâtiment pour la mécanique technique. Façade

✱ Az építés be van fejezve! Megalkottuk a kir. József-műegyetem végleges otthonát, legjobb tudásunk szerint és átadtuk azt rendeltetésének abban a reményben, hogy az a nagy anyagi áldozat, melyet az ország a technikai oktatás érdekében hozott, busásan meg fogja hozni kamatját és hisszük, hogy azok az ifjú nemzedékek, melyek műszaki kiképzésüket jövőben majdan itt nyerik, tudásukkal fel fogják virágoztatni hazánk anyagi kulturáját, melynek megizmosodása létkérdés jelentőségű, önálló műszaki alkotásaikkal pedig nem csak a magyar műszaki kar tudásának, hanem a kir. József-műegyetemnek is, mint tudásuk forrásának, ország-világ előtt becsületet fognak szerezni.

* * *

✱ Nem zárhatom le a kir. József-műegyetem új építésének rövid ismertetését a nélkül, hogy

ist gewiss zu erwarten, dass unsere Gesetzgebung auch diese angesuchte Summe (vielleicht auf 3—4 Jahresraten verteilt) der einzigen technischen Hochschule des Landes zur Verfügung stellen wird, damit dieselbe ihre kulturelle Mission erfüllen könne.

* * *

✱ Der Bau ist vollendet! Wir haben nach bestem Wissen und Können die neue Heimstätte des königl. ungarischen Josefs-Polytechnikums errichtet und übergeben dieselbe nunmehr ihrer Bestimmung, in der Hoffnung, dass die grossen materiellen Opfer, die das Land im Interesse des technischen Unterrichtes gebracht hat, reichliche Zinsen tragen werden und in der Erwartung, dass die künftigen Generationen von Jünglingen, die ihre wissenschaftliche Ausbildung nunmehr hier erlangen, die erworbenen Kennt-

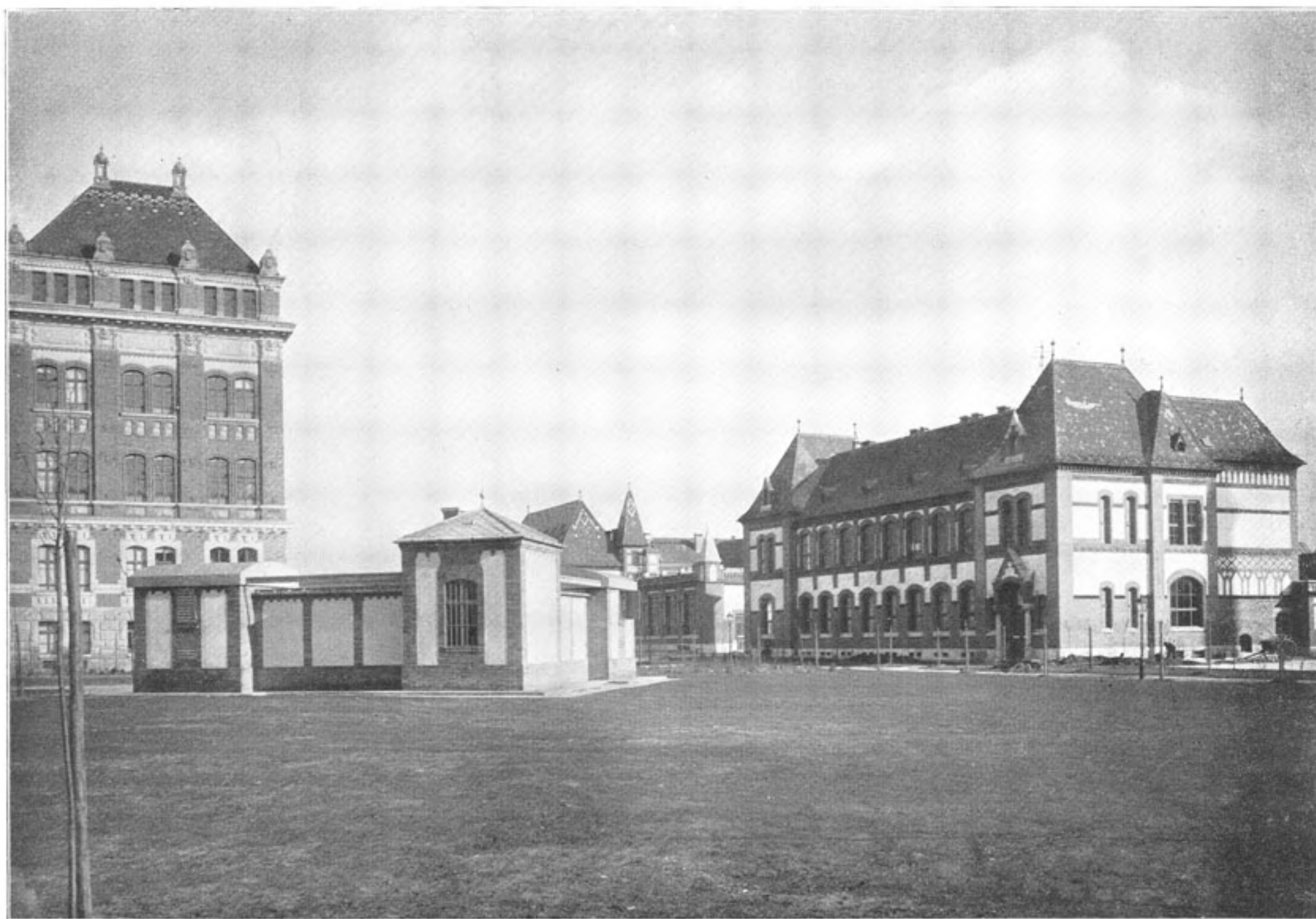
donnera, par là, à l'unique École polytechnique du pays les moyens de remplir pleinement la mission scientifique pour laquelle elle avait été créée.

* * *

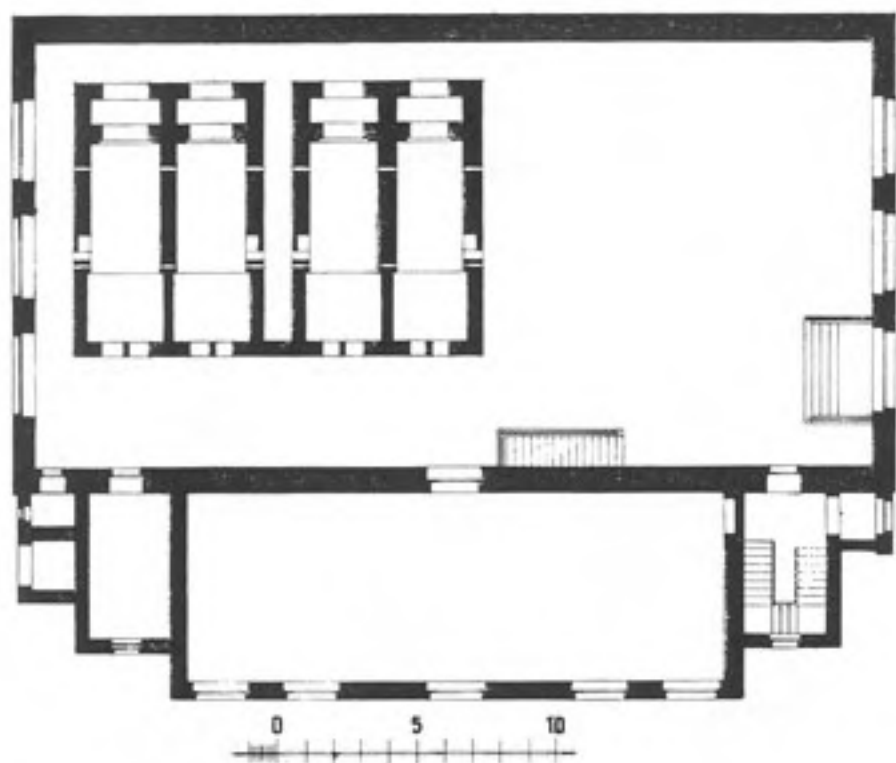
✱ Les constructions sont donc achevées. Nous avons fait de notre mieux pour donner à l'École un home définitif, digne de ses hautes destinées. C'est à elle, désormais, de prouver que les sacrifices pécuniaires faits par la nation pour l'enseignement technique seront largement compensés par les résultats qu'elle a le droit d'en attendre. Il est permis d'espérer que les jeunes générations qui s'y instruiront dans les arts techniques contribueront par leur savoir à la prospérité matérielle du pays, question capitale pour la nation, et qu'elles feront honneur par leurs travaux non seulement à la réputation scientifique du corps des ingénieurs hongrois, mais aussi à l'École qui les a formés.

✱ Je ne saurais achever cette esquisse sommaire des constructions de la nouvelle École sans rendre un hommage public aux hommes qui, en embrassant avec un zèle ardent et persévérant la cause de l'enseignement technique, se sont acquis des titres à la reconnaissance du corps enseignant.

✱ Les premiers parmi les personnages qui méritent notre gratitude sont MM. Jules de Wlasits, Albert de Berzeviczy et le comte Albert Apponyi, ministres successifs de l'Instruction publique, à la sollicitude desquels nous devons la création de la nouvelle École. Conscients de la mission que le haut enseignement technique remplit dans la vie économique et industrielle du pays, ils ont fait, tant au Parlement que dans

meg ne emlékezném azokról a férfiakról, a kik ez ügyet lelkesen istápolva a műegyetemi tanári kart igaz hálára és köszönetre kötelezték.

A kazánház alaprajza Grundriss des Kesselhauses Halle des chaudières

✱ Dr. Wlassits Gyula, Berzeviczy Albert és Apponyi Albert gróf vallás- és közoktatásügyi minisztereket, a kiknek különös gondoskodása alatt épült az új műegyetem, illeti meg első sorban köszönetünk.

✱ Annak a fontos hivatásnak tudatában, melyet a kir. József-műegyetem hazánk közgazdaságában, műszaki és ipari életében betölt, úgy a törvényhozás útján, mint saját hatáskörükben minden lehető megtettek, hogy a műegyetem, jelentőségéhez méltó otthonban és a tudomány mai magas színvonalán álló felszereléssel, teljesítse kulturális misszióját.

✱ A miniszterek oldala mellett működött Tóth Lajos dr. vall. és közokt. miniszteri tanácsos,

nisse im Dienste des Vaterlandes verwerten und jederzeit vom Bestreben erfüllt sein werden, sowohl dem Stande der ungarischen Techniker, als auch dem guten Rufe unserer Hochschule allerorts Anerkennung zu verschaffen.

* * *

✱ Ich kann diese kurzgefasste Beschreibung über den Neubau des Polytechnikums unmöglich schliessen, ohne derjenigen Männer zu gedenken, welche diese Bauangelegenheit mit warmer Begeisterung und unausgesetzter Hingabe gefördert und den Professorenkörper zu verbindlichstem Danke verpflichtet haben.

✱ Unser Dank gebührt in erster Reihe den Ministern für Kultus und Unterricht, deren Amtstätigkeit in die Baujahre fiel, den Herren Dr. Julius v. Wlassits, Dr. Albert v. Berzeviczy und Grafen Albert Apponyi. In Erkenntnis der wichtigen Mission, die das königl. Josefs-Polytechnikum auf den Gebieten des wissenschaftlichen, wirtschaftlichen und industriellen Lebens des Landes zu erfüllen hat, hatten dieselben sowohl im Reichsrat als auch im Rahmen des eigenen Wirkungskreises alles aufgeboden, damit das Polytechnikum seine Tätigkeit in einem Neubau fortsetzen könne, der sowohl an sich als auch hinsichtlich seiner durchaus entsprechenden wissenschaftlichen Ausrüstung der grossen Bedeutung dieser Hochschule in vollem Masse entspricht.

✱ An der Seite der Minister wirkte Ministerialrat Dr. Ludwig v. Tóth als Präsident des Baukomitees und als vortragender Rat im Ministerium für die Polytechnikumsangelegenheiten. Als gründlicher Kenner der unhaltbaren Zustände,

les limites de leur ressort ministériel, tout ce qui était en leur pouvoir afin que l'École puisse accomplir son oeuvre civilisatrice dans des locaux digne d'elle et avec des installations scientifiques à la hauteur des progrès modernes.

✱ Aux côtés des ministres fonctionnait, en qualité de président du comité de surveillance des constructions, M. le Directeur de l'Enseignement supérieur, le Dr. Louis Tóth, Rapporteur au ministère de l'Instruction publique des affaires de l'École polytechnique et parfaitement au courant de la situation difficile que l'exiguïté des locaux

Kazánház

Kesselhaus

Halle des chaudières

mint az építésre felügyelő bizottság elnöke. Mint a műegyetemi ügyek előadója, alaposan ismerte azokat a mostoha és tarthatatlan állapotokat, melyekkel a műegyetemnek a régi épületben meg kellett küzdenie, nemcsak lelkes híve, hanem jóakaró intézője is volt az építésnek és az ő szives közbenjárásának tulajdonítható, hogy a tanári karnak számos kívánsága és óhaja teljesedésbe ment.

✱ De nem lehet hallgatással mellőzni azt a beható tevékenységet sem, melyet időközi rektoraink a műegyetem újjáépítése körül kifejtettek. Dr. Ilosvay Lajos, a kinek rektorsága idejében az építés megindult, később K. Jónás Ödön és dr. Wartha Vincze jelenlegi rektorunk lankadatlan buzgósággal dolgoztak az építés ügyében és önérzettel és büszkeséggel tekinthetnek vissza eredményes munkásságukra, a melylyel hozzájárultak, hogy az ige testté vált, hogy van a magyar műegyetemnek méltó otthona, mely bátran versenyezhet a világ legkiválóbb polytechnikumainak hajlékával.

✱ Budapest, 1909 szeptember.

HAUSZMANN ALAJOS
műegyetemi tanár, építész.

gegen die im alten Gebäude angekämpft werden musste, war Dr. Tóth ein eifriger Fürsprecher und Förderer des Baues, dessen gütiger Vermittlung allein die Erfüllung so mancher Wünsche der Professoren zu danken ist.

✱ Schliesslich muss noch der aufopfernden Tätigkeit gedacht werden, welche die jeweiligen Rektoren des Polytechnikums im Interesse der Bauangelegenheit entfalteten.

✱ Prof. Dr. Ludwig v. Ilosvay, unter dessen Rektorat der Bau begonnen wurde, später K. Edmund von Jónás und schliesslich Dr. Vinzenz Wartha, der derzeitige Rektor, hatten mit unermüdlichem Eifer und hingebungsvollem Fleiss den Bau gefördert und sie können mit Stolz und Befriedigung auf ihre ergebnisvolle Tätigkeit zurückblicken; sie hat dazu beigetragen, dass der Gedanke zur Tat geworden und dass die Bauten des ungarischen Polytechnikums nunmehr den horvorragehenden Hochschulgebäuden des Auslandes an die Seite gestellt werden können.

✱ Budapest, im September 1909.

ALOIS HAUSZMANN
Architekt, Professor des Polytechnikums.

de l'ancien bâtiment avait créée à cette École, de même que des inconvénients de toute sorte dont elle était en butte, il a mis tout son zèle au service de cette cause, et c'est à son obligeante intervention que nombre de vœux du corps enseignant doivent d'avoir été exaucés.

✱ Nous ne pouvons non plus passer sous silence l'activité déployée par les recteurs de l'École en charge, dans l'intérêt de la reconstruction. M. Louis d'Ilosvay, sous le rectorat duquel les travaux de construction ont été commencés, puis M. Edmond K. Jónás et le recteur actuel M. Vincent de Wartha ont travaillé avec un zèle inlassable à l'oeuvre de la reconstruction. A l'heure qu'il est, ils peuvent être fiers de leur ouvrage: le verbe s'est fait corps, et, grâce à leur concours actif, l'École polytechnique hongroise est logée dans des bâtiments qui, sous le rapport des installations, peuvent supporter la comparaison avec les premières Écoles similaires du monde entier.

✱ Budapest, septembre 1909.

ALOYSE HAUSZMANN
architecte, professeur à l'École polytechnique.

